

Kamucu Yerel Yönetimler İçin Belediyeleri Ekolojik Haklar Temelinde Programlandırma ve Stratejik Plan Hazırlama

Forum ve Çalıştayı

3-4/08/2019

Ankara

Açılış Konuşması: Süheyla Doğan (Ekoloji Birliği Eş Dönem Sözcüsü)

Öncelikle hepimiz hoşgeldik. Ekoloji Kolektifi, Ekoloji Birliği ve Ankara Barosu'nun birlikte düzenlediği Kamucu Yerel Yönetimler için Belediyeleri Ekolojik Haklar Temelinde Programlandırma ve Stratejik Plan Hazırlama başlığında gerçekleştireceğimiz iki günlük forum ve çalıştay için yan yana geldik. Oldukça yoğun bir programla geçireceğimiz iki günde, nasıl bir yerel yönetim istiyoruz, belediyeler nasıl çalışmalı, belediyeler nasıl strateji hazırlanmalı, belediyelere nasıl baskı yapılabilir, ekolojik hak taleplerini belediye gündemlerine nasıl dahil edebiliriz gibi sorularla tartışacağız. Bize bu tartışma fırsatını oluşturduğu için Ekoloji Kolektifi'ne ayrıca teşekkür etmek istiyorum, bu organizasyonun gerçekleşmesinde yoğun emek harcadılar. Sözü ilk oturumu açmak üzere Gül Köksal'a bırakıyorum.

1.Oturum: Değişen Belediyecilik ve Değişmeyen Kentsel Müşterekler

Moderasyon: Gül Köksal

Öncelikle bu programın düzenlenmesinde emek veren dostlarımıza teşekkür ederim. Salonda da ekolojik haklar üzerine sahada ve teorik olarak çalışan katılımcılarla birlikte olmak çok değerli. Ben Gül Köksal. Mimar ve koruma uzmanıyım. Haliç Dayanışması aktivistiyim. Aynı zamanda Kocaeli Dayanışma Akademisi ve Başka Bir Atölye'nin kurucu üyelerindenim.

Bu ilk oturumda programdaki sıra ile konuşmacıları dinleyeceğiz. Her konuşmacının salondan gelecek sorular da dahil toplam 40 dakika süresi var. Bu sürenin ortalama 20-25 dakikasını sunumlar, kalan 15-20 dakikasını da soru-cevap olarak planladık. Konuşmacılara son 5 dakikada süre hatırlatması yapacağım. Salondan da soruları topluca alarak süreyi dikkatli kullanmaya çalışacağız. İlk konuşmacımız sevgili Ilgın Özkaya. Kendisini kısaca tanıtmak isterim. Ilgın Özkaya; İdare Hukuku Anabilim Dalı'nda doktor araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Ekoloji Kolektifi Derneği'nin kurucu üyelerindedir. Çevre, imar, afet ve koruma hukuku ile ekoloji politikaları alanlarında araştırmalar ve çalışmalar yapmaktadır. Sunum başlığı ise; "Neoliberal Belediyecilik Karşısında Kamucu ve Ekolojik Belediyecilik".

İlgın Özkaya: Sunum eklenecek!

Neoliberal Belediyecilik Karşısında Kamucu Belediyecilik

Yerel yönetimde tarihsel süreç; Osmanlı'da Tanzimat döneminde yerel yönetimlerin ortaya çıkışı, Kırım savaşıyla beraber yabancılara yönelik kentin daha sağlıklı olması amacıyla, Batıdan farklı olarak 19. Yüzyılda gerçekleşti. Yerel mücadele sonucu tabandan değil, merkezden hizmet sunulması biçiminde ortaya çıkıyor. İlk başlangıcı İstanbul Beyoğlu. Ortak ihtiyaçlar değil merkezi idarenin lütfettiği kadarıyla hizmetler üreten yerel birim şeklinde.

Cumhuriyet döneminde ise temel sağlıklı yaşam hizmetiyle özetlenebilecek bir başlangıcı var yerel yönetimin. Sanayinin yaygınlaşmasına yönelik, kent hayatını kolaylaştıracak ve yaygınlaştıracak bir hizmet odağı olarak örgütleniyor. Merkezi yönetimin sıkı yönetimi devam ediyor.

1950 lerde büyük şehirlerde gece kondulaşma ve bu şehirlerde gecekondulaşma ile savaş sosyal belediyecilik olgusunu başlattı. Mali gücü olmaması nedeniyle, mali gücünü merkezden alan bir belediyecilik anlayışı hakim oldu. Yerel taleplerle kurulmuş belediyelerin mali bağımsızlığı ve hizmet özerkliği yoktu.

1980lerde ise??

2000 ler ise gücü tek kişide toplama eğilimi olduğunu görüyoruz. Yereldeki gücün merkezde toplanması, ve bu yetkinin somutlaştığı kişi olarak belediye başkanı ve kadrosunun aldığı kararlar çemberinde gerçekleşiyor. "Başkanı ikna etme" diye bir perspektif yerel yönetimlerle taleplerimiz arasına giriyor. Belediye başkanının bazı özellikleri ile merkezle uzlaşabilecek politikaların varlığının önemi ve uzlaşamayan belediyelerin hareket kısıtlılığı söz konusu.

Sonuç olarak belediye tarihi, halkın talebiyle değil merkezin lütfettiği kadarıyla var olabileceği inancı oturmıştır. Bu durum belediyelerin devletten ayrı tüzel kişiliğinin varlığıyla tezat durumdadır.

Hukuken Mahalli idareler kamu tüzel kişileri iken, somut yerel yönetim hukuki tanımla paralel değil.

Yerel yönetimler özerk midir? Hükümetin siyasi talebine tabii olmadan hareket edebilirler mi belediyeler? Kendiliğinden davranabiliyorlar mı?

Sınırlıda olsa evet. Anayasanın 127. Maddesine göre mahalli idarenin mahalli ihtiyaçlarla sınırlı bir yetki alanı var. Yani mahalli müşterek ihtiyaçlar ile sınırlı. Peki bizlerin mahalli müşterek ihtiyaçları nedir, bu ihtiyaçlar nasıl belirleniyor?

Yerel yönetim ilkesià belediyenin özerkliğine yapılan vurgu bu ilkeye tekabül eder. Özel bir yönetim olarak tanımlanıyor.

Mahalli müşterek ihtiyaçta Anayasada ne anlama geldiği anlatılmıyor. İçi yerel yönetimler tarafından doldurulabilecek bir kavram olarak bırakılmış. Bu ifadenin belirsizliği söz konusu.

Ortak beklentiler, birlikte yaşamaktan doğan somut sorunlar, bir arada yaşamının doğurduğu ihtiyaçlar, bu ihtiyaçları kimin belirleyeceği konusunda anayasa mahkemesi kararsız durumda. Anayasa mahkemesinden karar örnekleri bu değişkenliği gösteriyor. Bu kararlar gösteriyor ki anayasa mahkemesi yerel yönetimleri, merkezi idarenin sınırları dışına koymak istemiyor.

Su birlikleri ile ilgili kararlara su varlıklarının ulusun ortak malı olduğuna vurgu. Yani mahalli müşterek ihtiyaçlarının ulusal boyutu.

Anayasa mahkemesi kararları bazı hizmetler vardır ki ölçek ve etkileri olarak genel yararı etkiliyorsa merkezi idare boyutunda ayırım aramıyor.

Bir hizmetin merkezi ayağı olduğu gibi yerel ayağı da olabilir, anayasa mahkemesi bu ihtiyaçlarının merkezden belirlenmesi durumunda bile belediyeler ile işbirliği vurgusu var.

Bu kararlar özetinde, merkez-yerel ikililiği, mali müşterek ihtiyaçlar söz konusu olduğunda bunun karşılanması ile ilgili olarak yerel-millî tartışmasına giriyor anayasa mahkemesi.

Merkezi idare kavramı sadece kamu hizmeti ile tanımlanabilecek bir alan değildir. Bu ihtiyaçlar içinde katılıma ve demokrasi talebinin bulunduğu bir zemindir. Bu ihtiyaç sadece hizmetin ne olacağı ve nasıl örgütleneceği konusuyla sınırlanamaz.

En çok kullanılan yöntem özel kişiler tarafından kamu hizmetlerin görülmesi.

Yerel millî ikilemini aşma yöntemlerià yeniden belediyeleştirme

İdari yeniden yapılandırma.

Sonuç olarak 1. Yerel kamu hizmetlerinde kullanılan yöntemler sorunu,

2.Yerel demokrasi talebi iki önemli sorun olarak karşımıza çıkıyor.

Kamu hizmetini kim verecek? Hizmete kim karar verecek? Kamu hizmeti yöntemleri neler olacak?

Yurttaşlar belediyeleşmediği sürece, belediye hizmeti ayağımıza getiren kurumdan başka bir şey değildir, vatandaşların örgütlenerek aktif rol aldığı bir belediyecilik anlayışı güçlü yönetim anlayışının karşısında duruyor. Seçmenin yurttaşlaşması, yani kararların alınmasında seçmenin belediyenin kendisi gibi olması gerektiğini söyleyebiliriz.

Öneri olarak; büyük şehirler büyüdüyse bile, dezavantajlı gruplar ve talepleri bir araya getirilip konu başlıklı katılım araçları geliştirilebilir. Büyük idari birlikler idari bağımsızlığı olmayıp merkezden yönetildiği için işleyebilirliği sorgulanabilir. İnsanların bir arada yaşama arzusunu yaratabilecek, örgütleyebilecek bir belediyecilik anlayışı, birlikteliği koruyan ağlar yaratması ve yurttaşlaşan seçmenlerin kendi ihtiyaçlarını kendilerinin belirlemelerinin önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Sorular ve katkılar:

Katılımcı: Aslında belediyeler de korunmaya muhtaç. Mesela HES, maden, gıda üzerine çalışılırken belediyeler sadece ilgili kuruma yazı gönderilen bir kurum olarak değerlendiriliyor. İlgili yeri bakanlık belirler, ilan aşamasına geçene kadar ne belediyenin ne muhtarın haberi olmaz. İlçede çevre derneği yokken derneğin kurulması için valiliğe yapılan başvuruda belediyenin dernek kuramayacağı cevabı alındı. Yani belediyeler de her türlü kanunun içinde korunmaya muhtaçtır ve HES ile maden ocakları yapılırken belediyelere sorulmaz. Belediyeler hakkına da çalışma yapılmalı.

Katılımcı- (Cemil Aksu- Hdp Ekoloji): Mevcut mevzuatın yerel yönetimlere uygun olduğunu söyledin, bunu biraz açar mısın?

Katılımcı- (Yaşar Köseoğlu): Çed raporlarının toplantısına gittiğimizde büyük şehir belediyesinden görevlilerin de orda olduğunu görüyoruz. Mesela Yumurtalık'ta gördük. Bir büyük şehir belediyesinin bu tür (Akkuyu vs.) kirletici projelere hayır deme imkanı var mı? Bu açıdan merkezi ve yerel yönetim bağı nasıldır?

1: yerel yönetimlere özerklik atfedip onlardan daha büyük bir şey beklemek mümkün değil çünkü şu an özerk değiller hukuken; mali olarak ve vesayet olarak. Belediyelerden büyük idari faaliyetler beklemek anayasanın kendine verdiği sınırın dışında. Belediyeler yürütmenin içinde idarenin bir ayağıdır. Mali özerklikleri de yok. Mevcut anlamı doldurmak ve katılım araçlarını sağlamak gerekiyor.

2: Birlikler kurulabilir. Yurttaşlık birliklerine katılım araçlarının sağlanması, ilgili mevzuatlarda var. Belki kent konseyinin dışında birlikler kurmak bunun bir adımı olabilir. Hemşerilik hukuku, mahalle örgütlenmeleri kurulabilmesi mevzuatın bize izin verdiği araçlardır.

3: İmar planları yerelin ihtiyacını karşılamaya yöneliktir (fiziki ve sosyal ihtiyaçlar). Ancak bunların özelleştirilmesi gibi ulusun tamamını ilgilendiren kararlarda tek söz sahibi merkezi yönetimdir. Belediyelerin görüş bildirme, siyasi irade olarak talebi oluşturma gücü var. Ama engelleme gibi çok güçlü bir enstrümana sahip değil. Yerel yönetim bir yere yönelik izinde vs. bir siyasi idari izne tabii, bu yüzden yerel çok büyük bir güce sahip değil.

Moderasyon: Gül Köksal

İkinci konuşmacımız sevgili Bülent Şık. Bülent Şık; Gıda Mühendisi. Doktora konusu çevre dostu analiz yöntemleri geliştirilmesi üzerine. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren çeşitli laboratuvarlarda çalıştı. 2009 Yılında öğretim üyesi olarak Akdeniz Üniversitesine geçti. Üniversitede Gıda Güvenliği ve Tarımsal Araştırmalar Merkezi'nin kurulumu ve faaliyete geçmesi çalışmalarını yürüttü. 2010-2016 yılları arasında aynı merkezde Teknik Müdür Yardımcılığı yaptı. Gıdalarda ve sularda kimyasal madde kalıntılarının belirlenmesi üzerine çalışmalar yaptı. 22 Kasım 2016'da çıkarılan 677 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile üniversitedeki öğretim üyeliği görevinden çıkarıldı. Çeşitli gazete ve dergilerde gıda sorunları ve gastronomi kültürü üzerinde yazılar yazıyor. Mutfaktaki Kimyacı adlı kitabın yazarı. Konuşma başlığı ise; "Yerel Yönetimlerde İklim Krizi Odağında Gıda ve Su".

BÜLENT ŞIK: SUNUMU EKLENECEK

Yerel Yönetimlerde, İklim Krizi Odağında Gıda ve Su

İki kavramın altını çizmek istiyorum. Bunlardan ilki gıda güvencesi; Bir coğrafi bölgede yetişen gıdanın o bölgedeki insanlara yeterli olup olmamasıyla ilgili bir kavram. Kendi kendini besleyebilme becerisini anlatıyor. Gıda üretimi kavramı kolaylıkla olumsuz sonuçlar doğurabilir. Diğer ise; gıda güvenliği, bir gıdanın sağlığa zararlı olmamasına tekabül eder. Gıdayı tüketen kişinin sağlıksal zarara uğramaması ve bunun denetimi.

Belediyenin kendi idari alanı içinde 249 kimyasal madde üzerine çalışmasını engelleyen hiçbir kanun yok. Yani eksiklik iradi bir eksiklik. Bizim bu ağır dönüşümün sonuçlarının ne olduğuna dair bir çalışmamız yok. Belediyeler bunlara bütçe ayırabilir. Genel söylem bireysel tercihler üzerinden önlem alma eğiliminde özellikle kimyasal gıdalar konusunda ancak bu durum kamu idaresi ile çözülebilir, en azından azaltılabilir.

İklim krizi ve gıda arasındaki ilişkiye gelince; buğday, pirinç, mısır temel besinle üzerine yapılan çalışmalar gösteriyor ki, dünyadaki 1 derecelik artış bu besinlerde verim kaybına yol açıyor. Yani daha az üretim. İklim krizi dünyadaki çeşitli bitki türlerinin olumsuz etkilenmesine neden oluyor. Bitkinin içerisindeki besin öğelerinde de azalma meydana geliyor yani miktar aynı ve yeterli olsa da dünya sıcaklığı arttıkça besin içeriği aynı olmadığı için yine bir yetersizlik söz konusu olacak. Aynı şekilde bioçeşitlilik de düşüş, zararlı böcek sayısında artışa neden oluyor.

Sorular ve katkılar

Katılımcı: (Recep Hisar- Foça Forum): Sağlık bakanlığının görev alanında olan bazı konularda belediyelerin yeni bir laboratuvar kurup işlem yapmasında hiçbir hukuki engel yoksa, bunun hava kontrolü için de kullanılması çok elzemdir, özellikle büyük şehirlerde.

Katılımcı: (Şehmuz Alpaslan): Gösterdiniz bu haritada Türkiye'deki ve dünyadaki diğer açlık oranlarının gerçeklikle bağdaşıklığını sormak istedim. Asgari ücret ve açlık sınırı verileri göz önüne alındığında soru işaretleri oluşuyor.

Katılımcı: (Didim Çevre Platformu Selma Özaslan): Balık çiftlikleriyle başımızda belada. Burada üretilen balık gerçekten balık mıdır? Bunları yetiştirmek için denizden yakalanan küçük balıkları feda etmeye değer mi?

2: Kronik açlık tablosu tahminlere dayalı, kuşkulu yaklaşılabilir. Ama tahmini olarak nüfusun %5'i gerçekçi bir tahmin. Bu tablo kötü beslenmeyi içermiyor. O yüzden kuşkulu ancak bütün istatistikler gibi tahmini. Kritik faktör bence kötü beslendiren besin çünkü istatistikler bunu içermiyor. Ayrıca aşağı yukarı 21 milyon çocuğun üçte birinin obezite yaşıyor olması da ciddi bir sorun. Bu grafikler kesin değil aşağı yukarı bir fikir veriyor.

3: Elbette karşılamıyor ve değmiyor. Endüstriyel bir şekilde kitlesel üretilen her gıdanın sorunu bu. Kimyasal kullanımlar fazla. Kimyasal yem oranının yoğun olması nedeniyle yarattığı kirlilik de fazla.

Moderasyon: Gül Köksal

Üçüncü konuşmacımız sevgili Özlem Işıl. Özlem Işıl; müşterekler siyaseti olarak gıda ve ekoloji hareketleri, Türkiye'de yeni nesil kooperatifçilik ve gıda inisiyatifleri üzerine çalışmalar yapmakta. Müşterekler siyaseti bağlamında HES karşıtı mücadeleler üzerine tez çalışmasını tamamladı. İstanbul'da bir tüketim kooperatifinin gönüllüsü, Ekoloji Kolektifi Derneği üyesi. Konuşma başlığı ise, "Krizle Yanıtlar: Dayanışma Örgütlenmeleri ve Dayanışma Ekonomileri".

Özlem Işıl **SUNUM EKLENECEK**

Krizle Yanıtlar: Dayanışma Örgütlenmeleri ve Dayanışma Ekonomileri

Sorular ve Katkıları

Katılımcı 1- (Coşkun Özbıçak- Ordu Çevre Platformu): Gıdadan, iklim felaketinden söz ediyoruz ama saldırıları emperyalist bir saldırı olarak ele alırsak, yerellerdeki dayanışma örgütlerini merkezi mücadeleyle birleştirmek gerekiyor mu?

Katılımcı 2- (Caner Gökbayrak-Bursa/ Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği): Gıda inisiyatifleri ve yönetici birliklerinin sol örgütlerle birlikte olmak gibi bir çekincesi mi var? Öyleyse bu sağa kayışı örgütlemeyebilir mi? Yereldeki örgütlenmeler genelde köy ve sağ kökenli vatandaşlarımızla oluyor. Bu durumda siyasetten bağımsız bir örgütlenme daha iyi olmaz mı?

Katılımcı 3- (Onur Küçük- Kuzey Ormanları Savunması): Dayanışma ekonomileri kapitalist sistemde bir sığınak, sizce bunlara devlet aygıtının saldırısı nasıl olabilir?

1: Yerel ve merkez arasındaki ilişkiyi birbirinden kopararak tariflemeyi doğru bulmuyorum. Yerelden yukarıya doğru ve sürekli meclisleşen bir mekanizma tariflememiz gerektiğini düşünüyorum. Başlangıç olarak asgari müşterekler belirlendiğinde ve meclisleşen yapılarla, yerellerden merkeze doğru akan örgütlenme pratikleri kurucu bir siyaseti mümkün kılabilir. Sürekli merkezleşme vurgusu yerelin dinamiklerini görünmez kılma eğilimi taşıyabiliyor. Dolayısıyla güçlü, kendi özgücüne dayanan yerel örgütlenmeler ve bunların diğer yerellerle bağını kuran bir merkezleşme daha sağlıklı bir siyaseti mümkün kılar.

2: Yanlış anlaşıldı sanırım. Öncelikle kırsal ve kenti sol-sağ diye ayırmayı doğru bulmuyorum. Geleceğe dair kurucu bir siyaseti kurabilme potansiyeli taşıyan gıda inisiyatifleri, kooperatifler solun sıkışmışlığına hapsolür ve yıllardır süregelen siyaset biçiminin bir uzuvu haline gelirse kendi kısırsal alanında faaliyet gösteren yapılar olarak kalacaklardır. Dolayısıyla siyasetler üstü bir siyaset biçimini gerçekleştirmeleri gerekir. Bir partinin, bir siyasetin angaje olduğu ve kendi programlarını uyguladıkları politik program kapsayıcı, birleştirici olmanın dışına düşecektir. Toplumun çeşitli düzeylerini bir araya getirmede ve konuşurmadığı sürece bir siyasetin kooperatifi olmak toplumsal alanın geneline sirayet etmenin dışına düşürebilir.

3: Devlet elbette saldıracak ve şu anda da saldırıyor. Kooperatifler ve inisiyatifler bir çok mevzuata tabi ve bu mevzuatlar sizin yan yana gelmenizi kolaylaştıran hukuklar değil. Tarım politikaları, küçük üreticinin üretim süreçlerinden tasfiyesi, tüketicinin dönüştürülmesi ile zaten bir saldırı var. Bu saldırıların geri döndürülemez boyutlara ulaşmasını gelmesini için örgütlenme araçlarını inşa etmek, güçlendirmek ve bu araçların yaşayabilmesinin ikliminin sağlanması için baskı oluşturmak zorundayız.

Moderasyon: Gül Köksal

Dördüncü konuşmacımız sevgili Fevzi Özlüer. Fevzi Özlüer; .....(Fevzi'nin bana yolladığı kısa özgeçmişini bulamadım, yeniden istedim). Konuşma başlığı ise; “Yerel Yönetimlerde Olanaklar: Stratejik Planlama ve Örgütlenme”.

Fevzi Özlüer sunum eklenecek

Yerel Yönetimlerde Olanaklar: Stratejik Planlama ve Örgütlenme

Sorular ve Katkılar

Katılımcı (Ceyhan Temürcü. Ekolojik Yaşam derneği- Ankara): Bu çalıştay sonrasında çıkabileceklerle belediyelerin stratejik planlaması hakkında ne kadar somut çalışma var, mesela halihazırda iletişime geçilmiş belediye var mı vs.?

Katılımcı (Vahap Işıklı . Mezopotamya Ekoloji Hareketi): Biz Türkiye’de hep bir iktidar yaratma eğilimindeyiz. Bence bu tarzda olamaz. Herkes iktidardan aciz ve bitkin durumda, hem sağ hem sol, ki bu kavramları yaratan da iktidardır. Bunun yerine bir üçüncüsü yaratılabilir ya da buna karşı iktidar törpülenemez mi? Bu arada biz Diyarbakır’da agroekolojik bir proje düşünüyoruz. Buna barolar birliği katkı sağlayabilir mi? Özellikle çocukların bilgilendirilmesi vs. anlamında

Katılımcı (Ozan Devrim, Eskişehir): Stratejik plan pek bize ait bir kavram değil ama bir gerçek ve tabii ki müdahil olacağız. Peki başkalarının oluşturduğu kavramları biz ne kadar dönüştürebiliriz?(Stratejik plan anlamında)

F.Ö: Stratejik plan bir araç ve bir programlama biçimi. Biz bunu, siyasal anlamını yasal anlamından bağımsız tutarak ekoloji mücadelesinin stratejisini planlamak adına kullandık. Yasal anlamda 31 Mart seçimlerinden sonra belediyeler sivil toplumdan bazı görüşler aldılar. Bu görüşleri kimi belediyeler daha etkili bir biçimde gerçekleştirmeye çalışıyorlar, halkın beklentilerini dinliyor. Biz belediyelere ekoloji kolektifi olarak şunu yaptık: ön başvuruda bulunduk, taleplerimizi iletmek üzere etkili ve iletişimde olduğumuz gruplarla paylaştık, onlara da dilekçe ile taleplerde bulunarak konularını belirleme yönünde tavsiyelerde bulunduk. Önemli olan burada bizim bu talepleri en somut düzeyde bir belediyenin stratejik planına katabilmemiz. Biz hukuku toplumun lehine yorumlayan hukukçular olarak, toplumsal örgütlülüğünü sağlamak istiyoruz.

Aradığımız şey yasanın kuru ifadesiyse, biz hukuku toplumun lehine yorumlayarak, bu kuruluşun özünü alabiliriz. Biz belediyelere başvurduğumuz zamanlarda taleplerin ve dilekçelerin karşılığını belediyelerin stratejik planında gördük diyebiliriz, yani evet bir takım müdahale araçları mümkün. Bundan sonraki stratejimizi nasıl inşa edeceğimiz sorusuna da yanıt vermemiz lazım. Belediyeler, kentin gıda denetim sistemlerini sağlayacak bir laboratuvar

kurmak zorundalar ve kurmalılar, Bülent Hoca'nın da dediği gibi. Gıda kooperatifleri, toplulukları kendini ne kadar geliştirirse geliştiresin, bunun denetimi belediyelerce yapılmadığı sürece yeterli olmayacaktır. Bu bir iktidar gücüdür ancak bu bilgiler şeffaflaştırılmalı ve krizin sonuçlarının inceleneceği laboratuvar sistemleri kurdurulmalı. Günün sonunda kendi yapabilirliklerimizi arttıran bir stratejiye sahip olmalıyız. Bu sadece toprağa, suya sahip olmakla sınırlı değil, bunun dış koşullarını nasıl uygun hale getirebiliriz? Kamu politikalarına dahil olabilmek kabiliyet ve kapasitesi çok önemli. Bizim siyasal, yönetsel olarak kendimizi geliştirmeye ihtiyacımız var. Devletin olanakları ve sınırları mevcut sorunları çözmeye yetmez. Ancak toplumun olanakları sınırsız: Sistemin içindeki olanakları geliştirilmek, yeni kavramlar, planlar geliştirmek vs. Belediyelerimiz iklim konusuna duyarlı olsa bile belediye meclisinde imar kararları ne kadar kolektifleştirilecek? Fındıklı belediyesi her türlü karar alma mekanizmasını meclisleştirerek kısmen bunu deneyimliyor. Hizmet götüren belediyeçilik anlayışı bütün belediyelere sirayet etmiş. Akp döneminde bu aynı zamanda paralılaşmış hizmet belediyeçiliğine büründü. Ancak bu bir demokrasi sorunudur. Sizin söylediğiniz söz belediyelerde nasıl karşılık bulur vs. Stratejik planlama hem merkeze hem kendimizi kurmaya ve oluşturmaya doğru bir adım atmadır.

Moderasyon: Gül Köksal

Bu oturumun son konuşmacısı sevgili Özgün Akduran. Özgün Akduran; Toplumsal cinsiyete duyarlı stratejik planlama ve bütçeleme konusunda çalışmaları var. Bu konuda çeşitli vesilelerle Türkiye'de yerel yönetim kurumlarına eğitimler vermekte, danışmanlık yapmakta. En güncel olarak 2018'de Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD) yayınlarından çıkan Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Raporu adlı kitabın yazarlarından. Konuşma başlığı ise; "Yerel Yönetime Ekolojik Müdahale: Katılımcı Bütçenin Sunduğu Olanaklar".

Özgün Akduran *sunum eklenecek*

Yerel Yönetimlere Ekolojik Müdahale: Katılımcı Bütçenin Sunduğu Olanaklar

Katkılar ve Sorular

Katılımcı (Ergin Duygu): Belediyelerin dışsal maliyet kavramını duydunuz mu, belediyelere mali konularda yaklaşırken bu kavramı kullandınız mı?

Katılımcı (Recep Hisar-Foça Forum): 2005'ten bu yana gündemde olan yasa ya da yönetmelikte açık açık sivil toplumun ve belediye çalışanlarının görüşü alınmalıdır diye bir madde, zorunluluk var mı?

Katılımcı (Cansu Çetin. Kırıkkale üniv. kadın çalışmaları topluluğu kurucusu): Doğa ve kadın her zaman iç içe fakat doğaya karşı bir şey olduğunda ilk olarak oranın emekçi kadınları dahil oluyor. Ancak eğitim düzeyleri düşük ve bu yüzden onları belediyelerin stratejik planlarına dahil edemiyoruz. Onları nasıl dahil edebiliriz?

Katılımcı (Adnan Çobanoğlu/Çiftçi-Sen): Temiz enerji konusu kafama takılıyor. Bizim isteyeceğimiz temiz enerji hangisi olacak?

Katılımcı (Caner Gökmen. Doğayı Koruma Derneği): Belediyeler stratejik planı belirlerken bir kıstasları var mı? Kendi planlarımızı oraya aktarırken nasıl bir yol izleyebiliriz, aktarmadıklarında ne yapabiliriz? Bu planlara halkın denetimi nasıl olabilir?

1: İngiltere’de UK government’in green govern. planında gördüm bu kavramı. Biz de herkesin çabasıyla bunu Türkiye’de de uygulanabilir bir hale getirebiliriz.

2: Biz dış paydaşız, belediye çalışanları iç paydaş. Belediyeler, kurumların görüş ve önerilerini ölçmek için bir form hazırlıyor ve formu bütün kamu kuruluşlarına yolluyorlar. Bunun daha katılımlı olması örgütlü bir toplumla olur. Bizim davet edilmemiz gerekmiyor, belediye size davetiye göndermemiş olabilir, sizi bu sürecin öznesi olarak görmemiş olabilir ancak biz dış paydaşlar olarak sürece katılma hakkına sahibiz.

3: Her şeyden önce örgütlü olmak çok önemli. Biz örgütlenip onlara gidebildiğimiz takdirde, onları sürece dahil edebiliriz. Mesela HDP belediyeleri büyük ölçüde bunu yapıyor. Birileri adına değil, birlikte zihniyetinin önemli olduğunu düşünüyorum. Katılım zorunluluğu şöyle, rehberde stratejik planlar iç ve dış paydaşların katılımıyla hazırlanır yazıyor. Belediyeler kurumlara faks çekip görüş alıyor. Ama bu sürecin daha gerçek bir katılım olması yine örgütlü bir toplumla mümkün.

4: Temiz enerji ne ben bilmiyorum. Konuşmamın başında da söylediğim gibi ekoloji konusunda öğrenmem gereken çok şey var. Doğrudan bildiğim bir alan değil ve sizlerden öğrenmeyi umut ediyorum.

5: Bunların çok şeffaf olması ve web-sitelerine koyuluyor olması bizim denetimimizi sağlayan bir şey. Uygunsuz bir şey gördüğünüzde bunu dava edebilirsiniz. Bunun yurttaşlık haklarımızdan doğan hesap sorulabilir olması önemli.

2. OTURUM

03/08/2019- Ankara

40 Yılın Hasar Tespiti, İklim, Gıda ve Su Krizi İçinde Kentlerimizi Yeniden Yaşanabilir Kılmak, Belediyelerden Neyi Talep Etmeliyiz? Nasıl Talep Etmeliyiz?

Moderatör: Ilgın Özkaya & Bülent Şık

Yazmanlar: Selma Değirmenci, Caner Murat Doğançayır

Bülent Şık: Bugün burada çeşitli yerellerden, kurumlardan katılanlar var. Biraz sorun alanları neler onlara yönelmeye çalıştık. Söz alıp, kendimizi tanıtarak, yerel yönetim alanında gıda, kent, su, iklim krizine nasıl bakıyoruz olabildiği kadar bu çerçeveye odaklanıp neler yapabiliriz bunu konuşmaya çalışacağız. Stratejik plan öncelik ama sonrası içinde müdahale olma yolları nedir? Önümüzdeki dönemde nasıl müdahil olacağız bunun yolunu yordamını bulalım. Önümüzde yeterince süremiz var. Mümkün olduğu kadar odaktan sapmadan, bu süreçlere müdahil olacak şekilde bunun yöntemi ne olabilir? Hangi yollardan biz bu süreçlere müdahil olabiliriz? Nereden ve nasıl dahil olacağız? Yolu yordamı ne olacak?

Ilgın Özkaya: Belediyelere katılım araçlarından biri olan stratejik planların tamamlanması için az bir zaman kalmışken plan hazırlama sürecine hangi araçlarla ve hangi kurumlar üzerinden dahil olabileceğimiz önceki oturumda konuşulmuştu. Birinci oturumun devamı olarak en somut katılım aracı stratejik plana dair başlıktaki soruları tartışacağız. Konuşma süresini makul seviyede tutulur, kişisel deneyimlere ağırlık verilmez, toplumsal çözüme yönelik konunun özünden sapılmazsa ve söz ağırlıklı olarak hazırunda olursa daha verimli olur.

- **Didem Genç (TEMA Vakfı, Kentsel Tasarımcı)** Çankaya belediyesinin paydaş toplantısı oldu. Kent konseyini de çağırdılar. Bugün 5’de başlayan kent meclisi nedir başlığında kent konseyinde, bu tarz konuların konuşulacağı bir toplantı olacak. Gelmenizi bekleriz, duyurmak istedim.

- **Belkız İltter (Yereliz Derneği)** Belediyenin stratejik planlarına destek sağlıyoruz. Geçen hafta Van ve Kars’ta idik. Oradaki deneyimleri de aktarabilirim. Van belediyesinde-orada kayyumda olduğu için- yaptığımız odak grup toplantılarına katılım oldukça yüksekti. Daha sonra tüm müdürlüklerin katıldığı bir toplantı yapıldı, amaç, hedef ve plan belirlendi. Eylül ayında meclise sunulacak. Bunların kağıt üstünde kalmaması için katılım çok önemli. Ne kadar bütçe ayrılacağı da bu katılımı sağlanabiliyor ve belirlenebiliyor.

- **İbrahim Akalın(İzmir)** -Urla’da köyde yaşıyorum. 5 sene önce kurulmuş bir gıda grubu vardı. İzmir’deki gıda grupları artıyor. İzmir Büyükşehir Belediye başkanı Tunç Soyer tüm paydaşlarla genel bir toplantı organizasyon yaptı. Orada üretim ve tüketim kooperatifleri ve ayrıca birçok kurum katıldı. Daha sonra paydaşlarla ayrı ayrı tematik (üretici ve tüketici kooperatifleri ile, çiftçilerle ayrı toplantılar gibi) toplantılar düzenlenebileceği fikri ortaya atıldı. Kent konseyleri bu anlamda çok önemli. Ben Urla Kent Konseyi’ne katılım sağladım. Sosyal alanda engellilerle ilgili alanlarda bir şekilde yerel yönetimlere sesimizi duyurabiliriz. Tunç Soyer’in Seferihisar Gödençe’de ata ekmeğini ürettirip pazarlamasını sağladığı bir proje vardı, genetiği ile oynanmamış buğdayı ektirip bu süreci başlattı. Onun dışında İstanbul, Ankara ve İzmir ortak bir toplantı düzenledi. Bunun da iyi olacağını düşünüyorum.

-**Ceyhan Temürcü(4 Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği)** Resmi örgütlenmelerin olmadığı durumlarda uluslararası düzeyde temsil edilebilecek tüzel dışı kişiler de olabiliyor. Dernekler sadece bir araç. Taban örgütlenmeleri ve inisiyatifler olarak stratejik planlama toplantılarına katılım sağladık. 10 yılı aşkın bir süredir kır-kent iletişimini kurmaya çalışıyoruz. 15 kadar çiftçimiz var. Yöntemsel olarak taban örgütlülüğü çok temel mesele. Temel örgütlenme yöntemi olarak katılımı öneriyorum. Vurgulamak istediğim, bu çalıştayın sonrasında dilekçeler olacaktır ve bu dilekçeleri yerel yönetimlere sunabiliriz ancak istediğimiz sonuçlar için dilekçe vermek yeterli olmayacaktır. Sonrasında biz söyledik yapmadılar olmaması gerekiyor. Sivil heyetler kurabiliriz. Doğrudan işbirliğine katılım sağlamamız gerekiyor. Katılımcılık talep ediyoruz. Ancak bu talep edilmez, alınır. Oradaki ilişkileri tanıyacağız ve orada kalacağız, olacağız. İkinci

olarak, fiili durumlar yaratmak önemli olabilir. Ankara'da yerel pazar oluşturmak istiyoruz. Ankara için kır-kent destek ekipleri oluşturmamız gerekiyor. Ankara da birçok yapı var ve bunu önüne koymalı diye düşünüyorum.

Yıldırım Kaya (Ankara Doğal Yaşam Derneği) İlk kayıta yaka kartlarına baktım, en az 20-25 tane sivil toplum örgütünün geldiğini gördüm. Biz sorumluluk almak istediğimizde ancak sayısal olarak birlik olursak başarabiliriz diye düşünüyorum. Bu toplantılarda hedef kitle aramızda olmuyor. Biz akademik dil kullanıyoruz yada sayısal dil kullanıyoruz. Ancak geri dönüp örgütlere aktarım yapmıyoruz. Aktif vatandaş olması için halkın bizi anlaması gerekiyor. Genellikle toplantılara gelip ağlar kuruyoruz ve sonra başka bir toplantıyı bekleyip orada konuşuyoruz. Beraber hareket etmiyoruz. Bunun için Türkiye'nin en büyük ihtiyacı olan gönüllülük yapmayı beceremiyoruz. Gönüllü davranamıyoruz. Ekonomik sıkıntı var bundan dolayı kimse gönüllü olmak istemiyor. STÖ yerine STK değiliz, bir örgütlüyüz. Biz ne zaman kendimize STÖ dersek daha anlamlı olacaktır. Biz nasıl bir örgüt olduğumuzu anlatabilsek önemli olacak. Bizim bütün meselemiz kararlarda eşit temsiliyete dahil olmamız gerekiyor. Orada ifade edilmesi gerekiyor. Güçlü bir STÖ olmadan hiçbir şekilde çalışamayız. STÖ ofislerinin kurulması gerekiyor. Her meclisin toplantısından önce STÖ kararların verilmesi gerekiyor. İkincisi referandum sisteminin devreye sokulması gerekiyor.

Adnan Çobanoğlu (Çiftçi-Sen) Ekoloji temel konumuz dolayısı ile bunun içine giren konuları atlamamız gerekiyor. Örneğin temik santraller hesler gibi.. Ancak ekolojinin problemi olarak kabul edilmeyen sorunlar var. Örgütlenme olarak sorun yaşanıyor, şöyle ki gıda krizi ile birlikte herkes gıda meselesine girdi. Yerel yönetimler de kooperatif meslerine girdi ama nasıl yapacağını söylemiyor. Devlet her zaman yukarıdan aşağıya örgütlenmiştir. Demokrat Parti zamanında tarımsal üretimin endüstriyel üretime dönüşmesi sağlanmıştır. 60'lı yıllarda hızla makineleşme sağlanmıştır. Örneğin traktörlerin ithalatı için kullanılmıştır. Bu yönüyle bakıldığında kooperatif denince akan sular durmuyor. Kırsal kalkınma adına 60 ve 80 yıllarda İPAK ile ürün desteğini bozan, ama başarılı olarak değerlendirilen kooperatifler gelişmiştir. Tire-Süt Kooperatifi çok başarılı bir kooperatiftir ve İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından desteklenmiştir. Ama bana göre başarılı değildir, Tire bölgesinde çok çeşitli üretim yapılırken üretim mısıra yönelmiştir. Küçük baş hayvanları yerine büyük baş hayvancılığa yönelinmiştir. Bayındır da çiçek kooperatifi gelişmiştir, oysa ki Bayındır'da birçok üretim yapılabilirken çiçek kooperatifi nedeniyle diğer ürünler geri kalmıştır. Her kooperatif iyi değildir. Ekonomi olarak organize edilen kooperatif süreci, kırsal kalkınma üzerinden AB'nin istediği tarımsal üretime göre şekillenmiştir. Yani bizim şirketlere bağımlılığımızı arttıran bir süreç yaşanmıştır. Yerel tohumların üretimini yereller desteklemek zorundadır. Milli Tarım Projesinde içinde birşey tartışmaya açılıyor; paydaşlarımızı çağırıyoruz diyor ve bakan diyor ki sözleşmeli tarımı tartışacağız. Sözleşmeli tarım ile üreticinin ne üreteceğini, nasıl üreteceğini belirlemiş oluyor. Tüketim kooperatifleri de anlamlıdır ama bunların kendi iç işleyişi nasıl olacak ve ne tür ürünleri satacağı önemlidir. Kooperatifler, Ticaret Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı olarak ikiye ayrılıyor. Kooperatif yasası için de mücadele edilmelidir ve bu mücadeleyi vermek zorundayız. Önümüzdeki süreçte tarımın tamamen şirketleşmesi üzerinden açılan Tarım Şurası için mücadele etmeyen kooperatifler, inisiyatifler ekolojist olabilir mi?

İlgin Özkaya- Sunumum içinde açmam gereken bir kısım var diye düşünüyorum. Kooperatifçilik veya sivil inisiyatiflerin üretimde yerini almasının demokratikleşme taleplerinin yanında, öz örgütlülükleri ve yan yana getirilebilecek bir mahalli müşteregin öznesi belediyeler olduğu sürece bir anlamı var. Mevcut mevzuatın mevcut çerçevesi içinde daha yapılabilecek şeyler var. Esas önemli olan öznelerin öz örgütlülüğü. Yerel yönetimlerin bağımsızlaşması öz güçlerinin bu yolla giderilebilmesine bağlı. Katılım araçları yalnızca meclisler ve toplantılarla değil emeğin örgütlenmesi ile mümkün.

Ali Bülent Erdem (Çiftçi-Sen)- Dedikleriniz doğru ama yıllardır yeme alışkanlığımızı değiştirdiler, çiftçilerin üretim alışkanlıklarını değiştirdiler. Bunlar ortadan kaldığında üretici neresi karlıysa oraya gider, tüketici de ucuz hangisiyse oraya gider. Biz yerel yönetimlerden, güneşten enerji elde etmeyi ve geleneksel üretimi talep etmeliyiz. Bugünün tüketici talepleri ile üreticilerin şu andaki daha kolay üretim tarzının talepleriyle bu durum değişmeyecektir.

Halit Konanç (Şişli Ekoloji Meclisi) – Ben 50 küsur yıldır balıkçılıkla ilgilim. Özellikle geleneksel balık mutfağıyla ilgilim. Ayrıca endüstriyel balıkçılıkta neleri kaybettiğimize dair bilgi ve donanıma sahip biriyim. Şişli Ekoloji Meclisi olarak, kadınlar, yaşlılar ve çocuklar için eğitimler organize ettik. Şişli genelinde 25 okulda bu eğitimleri gerçekleştireceğiz. Örneğin; bir balık üreticisi balık konservesinin içinde Omega olduğunu söylüyordu ancak içinde ton balığı olmadığını, İngiltere’de balık yemi olarak kullanılan balıklar olduğunu gördük. Biz bir şey yapamadık. Çiftlik balığı zararlı mıdır değildir, ama doğal mevsiminde tutulmuş balık, çiftlikte üretilmiş balıktan 5 kat değerlidir. Giresun’da Kadın Kooperatifi Girişimi kuruldu. Şişli Belediyesi’ne, Kent Konseyi’ne stratejik raporların içinde neler olacağına dair bilgileri verdik.

Bülent Şık- Kooperatif ölçeği, hangi kooperatifleri belediye desteklemeli bunların önemli sorular olduğunu düşünüyorum. Tire-Süt Kooperatifi ürünlerini büyük marketlerde gördüğümüzde destek konusunda bir daha düşünebiliriz. Bütün sorunu çözemeyiz ama şöyle bir kooperatif olsun diye tariflemeye çalışabiliriz.

Şehmuz Alpaslan- Ne yapılacağına dair çok şey var ama beliren bir şey yok, zamanla kristalize olacaktır. Ekolojik hassasiyetlerin yerel yönetimlere yansıtılmasında genetiği değiştirilmiş 4 buğday çeşidinden bahsediliyor. Buğdayda genetik modifikasyon duymadım. Yanıltıcı noktalara kaymamamız gerekiyor. Gıda güvenliği ve güvencesi bunları kapsayan bir şey. Yerel yönetimlerden kooperatiflerin desteklenmesi talep edilirken, gıda güvenliği boyutu ile de ilgilenmesi gerekiyor. Geleneksel ustalık ile mühendislik bir arada olması gerekiyor. Yaşama geçirilmesi gereken uygulama yöntemlerinin belirlenmesi gerekiyor.

Onur Küçük (Kuzey Ormanları Savunması)- Bizim bir kampanyamız var, onun hakkında bilgi vereceğim. 23 Mart tarihinde bir çalıştay yaptık. STK ve akademisyenlerin de olduğu, İklim, ekoloji, ormansızlaşma ve kuzey ormanları ile ilgili bilgilendirmeler oldu. Kuzey ormanı muhafaza ormanı olmalı diye bir veri ortaya çıktı. Bir çok yer imza attı buna. Bazı belediyelerle konuşuyoruz bazıları ile kavga ederek konuşuyoruz. Kitle ve yaptığımız işi genişlettikçe olumlu gelişmeler oldu. Kuzey ormanlarına giren avcılar, termik santralleri ve talanı kiteselleştikçe durduracağız.

Eylem Çelik- Gıda, tohumdan sofraya kadar önemli politik bir alanı kapsıyor. Doğal üreticilere ulaşmaya çalışarak, Antalya’da küçük çaplı üretim yapmaya başladık. Ekip biçtiğimiz alan küçük bir bahçeyi kapsıyor. Yerel yönetimler bize bu konuda yer önerisinde bulunabilir, böyle üretim yapacak olanlara yönelik eğitim çalışmaları gerçekleştirebilir.

Derya Üner- Kent Konseyleri artık çevre mevzuatında yer almasına rağmen Temmuz ayında çıkan yönetmelikle iki maddede yer almakta, bu konseylerin öneminin arttığını gösteriyor. Ama genç arkadaşları kent konseyinde göremiyoruz. İklim değişikliğiyle ilgili ise çılgın projelerle savaşıyoruz ve elimizde patlıyorlar, nasıl düzelterekimizi bilmiyoruz. Ayrıca sokak aydınlatmaları güneş enerjisiyle değerlendirilebilir. Bunlar çok dikkatle yürütülmüyor. Kirlilik ölçümünde bir çok kriter var ama uygulanmıyor, belediyelerin bunları daha fazla denetlemesini istiyorum.

Yaşar Gökoğlu- Yaklaşık 10 gün önce önerimizi hazırladık. Adana içme suyunun korunması, tarım alanlarının korunması gibi birçok konuyu, yaşlı ve emeklilere dönük çalışmalara kadar, katılımın nasıl olacağı gibi konularda dahil edildi. Yerel yönetimlere katılımın en kolay yolu belediye çalışanlarının yönetime katılmasıdır. Onlar sadece karar uygulamakta şu an. Katılım diyoruz, belediye işçileri yaptıkları işlerde tecrübeli olmalarına rağmen onların fikri alınmıyor. Onlara sadece “çalış, yap” direktifi veriliyor. Adana ve Seyhan Belediyesi’ne götürdük bu metni ve stratejik plan hazırlanırken dikkate alınsın diye verdik. Fakat, uygulama sözü veremedi, iki yıl kemer sıkma politikası uygulanacağından bu metnin uygulanmasıyla ilgili bir şey söyleyemedi. Demek ki, önce basınla paylaşmak gerekiyor. Belediye başkanı evet derse biraz yürüyor ama belediye başkanından randevu almak her zaman kolay olmuyor. Bir heyet olarak belediye başkanı, olmazsa sekreterlik vs gibi kurumları ziyaret edelim. Ben kendime böyle bir ders çıkarttım. Adana Kent Konseyi ilk kurulduğunda gönüllü katıldım, ama kimse meclise gelmedi bile. Adana kent konseyinin çalıştığını hiç görmedim. CHP Kent Konseyi’nden de bir şey çıkmadı. Kongre falan da yapmadı. Adana için vaziyet budur.

Özlem Büyük- Bizim belediye olarak bir takım görevlerimiz var. STK’ların da bazı hassasiyetleri var. Bunlar önemli ancak devletin belediyelere vermiş olduğu görevler var. Bunların başında atıklar var. Belediyelere bu konuda önerilere gidilebilir. Belediyeler bu konuda bütçe ayıramam da demeyebilir çünkü maliyeti düşük projeler bunlar. Büyükleri eğitmek sorunlu olabiliyor, onlara yönelik söyleşiler oluyor, gönüllüler gelip yapıyor. Belediyelerden eğitim talep edilebilir ve yapılabilir şeyler bunlar. İkinci olarak, çalıştaylar yapılabilir. Görev alanına girmeyen konularda ise en azından bilinç oluşturabiliriz. Bilinç olduğunda halk da belediyelere baskı oluşturabilir. Ancak bazen zamana ve şartlara sıkışıyoruz, hepsini gerçekleştirmek çok zor oluyor. Bazı belediyelerde çevre koruma müdürlükleri yok. Bunların kurulması gerekiyor. Çok büyük bir alan oluşturduk, STKlar bu kurumlarla istedikleri toplantıları yapabiliyorlar. Atıklar konusunda mutlaka belediyelerden taleplerde bulunun çünkü çok ciddi kirlilik oluşturuyor.

Utkan Oktay- Üç alanda projemiz var: geri dönüşüm, temiz enerji ve kooperatifçilik. Temiz enerji konusunda çok fazla STK var. Geri dönüşüm için de birçok STK var, kooperatifçilik için de birkaç çalışan var. Çankaya Belediyesi’nde şu an müdürlükler oluşturuldu ancak konsolidasyonu kaldı. Bunun için desteğe ihtiyacımız var. Devlet bunlara saldırmanın da yolunu buldu ve herkesin bundan haberi yok. Belki burada geniş bilgi toplanıp, havuz yaratılarak kiminle işbirliği yapmamız ve hangi alanda çalışacağımız konusunda yardım alınabilir. Bu alanlarda STK lardan bilgi alabiliriz. Hangi prensipleri uygulayacağımız konusunda stratejik plan hazırlama süreçlerinde bilgi açısından yardım alabiliriz. Bütçe konusunda birçok soru işaretimiz var. Peki devlet nasıl saldıracak kooperatifçilik alanında? Bundan herkesin haberi yok ama başarılı sonuçlar alındı. Burada geniş bir havuz hazırlanarak bir kitap oluşturup yayabiliriz. Arazi tapulaştırma konusunda devlet bizi vurabilir. Sıfır atık yönetiminin bir takvimi olması önemli. 2021 yılına kadar belediyelerin konteynır sistemine geçilmesi bekleniyor. Bir yere konteynır koyduğunda nasıl atılacak atıklar bilinmiyor, bu konuda çalışmalar yapılabilir. Bunun dışında da sürekli iletişim gerekli.

Neşe Uzak- Stratejik planlara girmek katılımcı olmak değerli fakat, geçmişe baktığımız zaman bu planlara istediğimiz şeyler konmuş ancak uygulanmamış. Bunların denetimi kent konseyinde yapılmalı. Bütüncül bakmalıyız bu duruma. Katı atık, afet yönetimi, kıyıların korunması konularında çalıştık, belediyelerle çok iyi çalışmadık fakat çok şey kazandık. Şu anda kent konseyi bazı belediyelerde artık kabullenildi ve bizde de iyi konuma geldi. Eğer kent konseylerini denetimci konuma getirirsek verimli olacaktır. Talebi kurumlar yapmıyor. Gıda güvenliği açısından arazi tapulaştırması çok önemli. Bunun için de çalışmamız gerekiyor

çünkü, köylülere aslında arazileriniz tapulaştırılıyor deniyor ve köylülerin sesi çıkmıyor. Onların sesi olmalıyız.

İlknur Abaza- Atık yönetimi belediyelerin öncelikli konusu. Sıfır atık projesinin TEMA olarak eğitim ayağındayız. Eğitimler çok güzel geçti, 60 bin öğrenciye ulaştık.. Fakat belediyelerin yalnız kaldığını düşünüyorum. Stratejik planlara etkisi olmuş olabilir çünkü belediyelerin ana görevi bu. Stratejik planlara bununla ilgili eklemeler yapabileceğimizi düşünüyorum.

Süheyla Doğan- Kent konseyleri araçlardan bir tanesi. Kurulduklarından bu yana yer almaya çalıştım. Bazıları başarılı, bazıları başarısız oldu. Biraz bize bağlı bu durum, kurguyu nasıl yaptığımızla ilgili. Bu dönemde de Edremit'te önce kent konseylerini çalıştıracaksan seni destekleyeceğiz dedik ve şu anda kent konseyinin önünü açıyor. Mahalle meclislerini kuracağız. Yerelden yukarıya doğru bir belediyeçilik anlayışını kuracağız. Ne kadar çalışabiliyorsak, takip edebiliyorsak etkisi olur. STK mı STÖ mü ne yapıyorsanız ve nasıl ifade ediyorsanız o şekilde yansır. Körfez Kadın Dayanışmasında böyle oldu. Tüzel kişiliğimiz olmasa da çok çalışarak kendimizi meşru kıldık. Kadınlarla ilgili taleplerimizi yansıtabiliyoruz. Gıda konusunda gerçekten yerelde örgütlenmek çok önemli. Gıda toplulukları ağı ve kooperatifleri çok önemli. Yerelde de bir üretici gıda topluluğu oluşturduk, bir araya gelmiş üretici kadınlar ve herhangi bir tüzel kişiliğimiz yok. Ancak bu kadınların sesi çok çıktı diye artık baskılar da artıyor. Biz de buna karşı kendi çözümümüzü koyup kendimize Kaz Dağları (?) Kadınları demeye karar verdik. Üretim izni, marka işleri kooperatiflerde kolay değil daha geniş bir mekanizma gerekiyor.

Caner Gökbayrak- Kent konseylerinin içinde olmak güzel. Yalnız Ekoloji Birliği sürecinde bazı yerlerde belediyeler öyle baskın oluyor ki, demokratik kitle örgütlerini baskılıyorlar. Burada hareket ederken köylere gittiğimizde bir parti unsuru olarak gitmiyoruz ama kent konseyi olarak gittiğinizde parti unsuru olarak gitmiş oluyoruz. Öyle algılanıyor yerelde. Üst ölçekli planlar evet var, bunlara bir şeyler sunmaya çalışıyoruz ancak alt ölçekli planlardan bahsedilmedi hiç. Bursa'da 3600 tane plan değişikliği yapıldı. Bu planların sabit kalması gereklidir ama öyle yapılmıyor. Kent konseyiyle birlikte olup bunları engellemek gerekiyor. Bunun yanında yerel yönetimlerde katılımı arttıran bir yapıdan bahsediyoruz. Yalnız bir çimento fabrikası geldi ve köylüleri razı etti, köy meclisinden belediyeye biz razıyız dediğinde belediye bunu dinlemek zorunda değil. Bursa Büyükşehir Belediyesi, Uludağ Milli Park hakkında söz sahibi olamaz mesela, yetki Orman bakanlığına ait. Bu dengeyi sağlayacak bir yapıyı oluşturmamız gerekiyor. Genel ve yerel arasında birbirlerine hayır diyebildiği durumlar olabilmeli.

Nacittin Durak – Belediyelerde yönetim ve gelir sorunu var. Kent konseylerinin yaptırım gücü yok ama öneri görevi var. Bunların belediyeleri yönlendirmesi gerekiyor. Belediyelerin bir proje yaparken barolardan, STK'lardan öneri almasının bir engeli yok. Diğer konular için gelir lazım belediyeye. Çok borçları var şu an. Merkezi iktidar da belediyeleri engelliyor. Belediyeler gelir üretmeli, arazileri olup tarım hayvancılık vs yapabilmeli. Belediye ürettiğini ucuz satabilir ve halkla buluşturabilir. Belediye arazilerinde meyve ormanları oluşturmalı. Belediyeye gelir sağlamak için de; belediyelerin yüzlerce irili ufaklı araçları var. Bu araçları piyasa fiyatına alıyor. Belediye petrol istasyonları açarak, ucuz yakıt ihtiyacını karşılayabilir.

Alper Can Kılıç– İşlevsiz bir kent konseyi nasıl harekete geçirilebilir, bunları aktarırsanız sevinirim. Bunu dışında, aşağıdan yukarıya örgütlenme diyoruz. Bir çalışmaya katıldım. Kimlerin katılacağı yazmıyordu. İçerik işverenin ve personelin çalışmaya uyumuyla ilgiliydi ve tek giden STK bizdik. GDO'lu tohum üretiminin geliştirilmesi, tarımda robotik

teknolojilerin geliştirilmesi vb. konuşuldu ve bu rapor devlete sunuldu. Bir taraftan böyle etkinliklere de katılıp onları rahatsız etmemizin önemli olduğunu düşünüyorum.

Tamer Entok- Eskişehir BB atık yönetimi bölümünde çalışıyorum. Stratejik plan çıktığında ilk planı yaptık, orada her şey belli şekilde belediyenin birimlerinin ne yapacakları stratejik plana aktarılıyor. Çevre konusunda da çevre mevzuatı ve belli konular var, stratejik planı buna göre oluşturmuş oluyorsun. Öncelikle belediyelerde stratejik planda yer almayan çevre mevzuatının konulması için çalışılması gerektiğini düşünüyorum. Bizim yeni stratejik plan çalışmasında dış paydaşların görüşleri alındı ve buna göre plan hazırlandı. İkinci 5 yıllık planda da dış paydaşları ve belediye çalışanların da görüşleri alınarak yeni konular ortaya çıktı ve planlar hazırlandı. Stratejik plan sürecini her belediye yapıyor ama uygulama önemli. Bir belediyenin atıklarla ilgili çalışmasını plana koyuyorsunuz ancak belediye bütçesinin az olması, gerekli arazinin olmaması gibi nedenlerle sizin stratejik plandaki performansınızda düşük çıkıyor. Bildiğim kadarı ile 17 yönetmelik var, bu yönetmeliğe göre bu konuları planlarına koymak zorunda.

Selami Öztürk- Aydın'da bir iki somut yaşadıklarımızdan örnekler vererek aktarayım. Kent konseyleri sorun mudur çözüm müdür, biz bulunduğumuz yerelerde belediyelerle nasıl ilişkileneceğiz noktasında şunu yaşadık. Aydın'da BB den randevu bile alamadık. Biz bu noktada çalışmaya devam ettik, yerelerde yaşam alanı savunma noktasında üzerimize düşeni yaptık. Biliyorsunuz bir yıldır devam eden Aydın Kızılıcaköy'de bir çadır direnişi var. Başka köylerde de var buna benzer direnişler. İş makineleri ve artezyan makinaları köye sokulmadı. Geldiğimiz noktada, 1 ağustos günü 2000 kişi ile basın açıklama yaptık. Millet vekillerini çağırmadık ama geldiler. Belediye başkanı geldi. Siz doğru yerde durursanız, yaşam alanına doğru tavır alırsanız oluyor. Yaşam alanlarının savunulması nerede yerelerde. Yoksa bürokrasiye takılıyoruz. Yoksa tabiki çalışılın bazı belediyeler aktif katılım da gösteriyor.

Hakan Karabulut- 3 farklı mahallede faaliyet gösteren bir kooperatifiz. İnsanlar sorunlarla yalnız başa çıkamazlar, bir araya gelerek başa çıkabilirler. Aynı sorunları yaşayanları bir araya getiriyoruz. Biz o dönemde yalnızdık, çok yalnızlık çektik. Özellikle 2013'den sonra gördüğümüz ortamlar yalnız olmadığımızı bize gösterdi. Kurumlarda yalnızlaşınca sorun oluyor. İstanbulda diğer tüketim kooperatifleriyle bir araya geliyoruz. En son toplantıda İstanbul'da yerel yönetim seçimlerinde önce çıkan ortak sorunlarımızı belirledik. Şeffalık üzerinden biz de kooperatifler olarak İstanbul'da gıda laboratuvarı kurabilir mi diye yerel yönetimlerle konuşacağız. Maltepe ve Şişli belediyelerine sunacağız. Tek başına değil, kurumlarla birlikte yapıyoruz. Bir laboratuvar kurulacak peki bunun denetimini kim yapacak, kooperatifler mi, belediyeler mi denetleyecek? Bu tartışmamız gereken konulardan biri. Bu 24-25 Ağustosta toplantımız var, katılımınızı bekleriz.

Saime Özasan- Daha çok öğrenmeye geldim. Bizim Didim için Türkiye'de belki ilk defa uygulanacak birşey var. Balık çiftlikleri derdimiz, su ürünleri organize sanayi bölgesi diye bir şey çıkartırlar. 7-8 yıldır gündemde olan, Didim kurumlarının içinde olduğu ama 1 ay önce dillendirilen bir sorun. Şu anda herkes fizibiliteye karşı olduğunu söylüyor. Bilgi ve belge toplamaya çalışıyor ama ulaşmak çok zor. Kurumlardan belge istiyoruz, yok diyorlar. Biz bu konumdayken kent konusunda mı gıda da mı yer almalıyım? Belediyenin stratejik planına hangi maddelerini koydurursam işe yarar? Bu organize sanayi bölgesi balıkçı barınağının tam karşısında kuruluyor. Oradaki balıkçıların da başka yere taşınması demek oluyor. Ne yapabiliriz?

Ilgın Özkaya- Stratejik plana nasıl bir katılım için çağrı yapılacak? Her birimin, birikim ve görev tanımları vardır. Bu birimin görevlerine bakılıp, ilgili müdürlüğe yönelmiş talepleri

söylememiz gerektiğini sabah sunumunu gerçekleştiren Özgün Akduran söyledi. tek bir birimden muhattaplık beklememeliyiz, tüm birimlerin de görev ve sorumluluklarına dahil etmeye çabalamalıyız.

Ertuğrul Gazi Gönül: Balık çiftliklerine izin veren tarım müdürlüğüdür. Çiftlikler kurulduğunda kooperatiflerin balık sahalarının daralmasından bahsederek itiraz etme hakları vardır. Onlar, eğer itiraz ederse sorun büyük oranda çözülür. Yasa da 30 metre derinlik olacak gibi kurallar var.

Özlem Özgür Arıkan: Bir ay önce Mersin’de Yenişehir ilçesi stratejik planlama çalışması başlatmıştı. 31 mahallede toplantılar yapıldı. Buradan çıkan sorunlar öneriler konuşuldu, sandıklar kuruldu. İnternet üzerinden de talepler toplandı. Biz, ekoloji masasına davet edildik. 10 sayfalık rapor çıkarttık. Toplantı sonucunda ilk karar, belediye içinde ekolojik kriz ve iklim krizi masası oluşsun istedik. Belediye yeşil onay belgesi versin dedik. Semt bostanları, organik pazarları, kompost alanları olsun dedik. 5 ana başlık sunduk; geri dönüşüm, yeniden kullanım ve kompost, eğitim, kentsel yapılaşma ve tarım. Enerjide ise enerji kooperatifinden güneş enerjisinin öncelenmesini talep ettik. Dere yataklarının kapatılmaması, ekolojik okur-yazarlık eğitimi ve buna belediyelerin öncü olması. Ve belediyeye de bu konuda eğitim verilmesi. Çocuklarla okullarda çöpleri nasıl ayrıştırabilirler, kompost nasıl yapılabilir gibi konuları konuşabiliriz. Ulaşımında bisikletin olması, yayalaşma projesi gibi şeyler önerdik. Şu anda plan hazırlanıyor. Niceliksel bir çalışma yoktu ama niteliksel olarak söyledik. Yani belediye ne kadar kâr eder, iyi araştırıp bunu da somutlaştırabilirdik. Sınıflandırmayı da yapamamışız, bizimki duygusal bir rapor olmuş.

Sevda Mesçi: Antalya’nın en büyük sorunu büyük projeler. Birinci sorun, imar planları ile su ve tarım arazileri imara açılıyor. Ne yapıyoruz, dava açıyoruz. Temiz içme suyu alanlarına imar alanlarına açılıyor. Temiz içme suyu kaynaklarımız yok oluyor. İkinci sorunumuz da tarım alanlarının imara açılması. Ancak tarım politikalarıyla o insanların toprakla ilişkisinin devam etmesini nasıl sağlarız? Çünkü o insanlar siteler yapılsın, kâr edelim zihniyetinde. İmar planlarıyla o kadar çok plan değişikliği yapılıyor ki, imar planlarına yerel yönetimlerde nasıl bir müdahalede bulunulabilir? Ben meslek odalarının da sürece dâhil olması gerektiğini düşünüyorum. Onlara tanınan yetkiyi kullanmadıklarını görüyorum.

Onur Yılmaz: Stratejik planlama konusunda kalalım diye konuştuk başta ama kişisel deneyim paylaşıldı. Neden ekolojik hakları kurguluyoruz? Bu toplantının amacı neydi diye başa dönmek istedim. Ekoloji Birliği’nin çatı olarak kurulmasının amacı, ekolojik mücadeleyi bütünlük içinde yürütebilmektir. Herkesin yerelindeki deneyimlerinde farklılıklar olacaktır. Ekolojik krizi, her konu ile bağlantılı düşünmek gerekir. Bunun bir ekolojik, emek ve politik iktidar mücadelesi olduğunu söyleyen bir veriye dayanıyor. Katılımcılık vurgusunu ne amaçla yaptığımız önemli. Kurucu siyaset için yapıyoruz. Belediye kusursuz bir stratejik planlama hazırlayabilir, her türlü sorunu çözebilir ama bunlar piyasanın işleyişine dönebilir. Bunların hepsine dair talepleri sıralarken ana hattın ekolojik krizle mücadele olduğunu düşünmeliyiz. İklim adaleti gibi. Bu durumda, dezavantajlı konumlardakileri de düşünmeliyiz. Bunu da politik bir bağlama oturtmamız gerekiyor. İnsani düzen kurmaya çalışıyoruz. Ekoloji ve emek mücadelesinin birlikteliği üzerinden politik bir mücadele örmeliyiz.

Deniz Özgür: Beyoğlu’nda kent konseyi ve strateji planı örgütlemeye çalışıyoruz ve öğrenmeye çalışıyoruz. Bu aslında bir örgütlenme meselesi. Mesela Şişli gibi bazı belediyeler heyecanla yapıyor. Beyoğlu’nda zor bir yerde bunu yapmaya çalışıyoruz. Motivasyonumuz biraz daha farklı. İkinci bir seçim yaşadık İstanbul’da ve ikinci kent konseyinin kurulması için uzun bir zaman geçti. Stratejik plan için 1,5 ay kaldı. Buradaki konuşulan birçok şeyi stratejik

planlara dahil olması ütopyik bir noktada. Şöyle bir şey yapabilir miyiz? Stratejik plana katılım “-mış gibi” oluyor. Dış paydaş anketleri temel üç beş sorunun sorulduğu yöntemle yapılıyor. Katılım bununla sınırlı kalıyor. Biz bölgedeki ilgili dernek ve kurumların, yurttaşların, stratejik plana dava açma durumu var mı? Taktiksel olarak zaman kazanabilir miyiz? İki türlü bir politika aracı olabilir.

İlgın Özkaya: Stratejik planları yerel yönetimler hazırlamak zorunda. Ama bunların tek başlarına icrai metinler olduğunu söylemek mümkün değil. Yapacağı faaliyetin planında yer almış olması gerekiyor ama tek başına planın dava edilebilir olduğunu söylemek güç. Sadece stratejik plana davet edilenler değil, hepimiz katılabiliriz. Hukuken onlara anket gönderilmemiş olması onların katılamayacağı anlamına gelmiyor. Duyurulduktan sonra ilgili herkesin katılımına açık.

Bülent Şık: Çoğu belediyede stratejik plan yapılmıştır. Kimisinde hazırlıklar sürüyordur. Toplantımızın amacı bu olsa da bağlamı olayın daha geniş, bunu gözden kaçırmayalım. Ekolojik krizin içindeyiz ancak kamu idaresi bunun farkında değil ve bunun çözüm iradesi yerelden çıkacak, buna mecbur kalacağız. Devasa kriz ve yıkıma karşı şapkadan tavşan çıkmayacak. Beklentim yerel yönetimlerden çıkartacak ufak da olsa bir tutunma noktası bulabilmek. Yoksa işimiz zaten çok zor. Yapabileceğimiz neyse onu yapalım diyorum. Antalya'daki su varlıklarını izleyebilmemizi sağlayacak bir laboratuvar kurmak bile sorunu çözmez ama bir kazanım olur. Kapitalist sistemin yol açtığı sorunu nasıl çözeceğiz sorusunun cevabı daha ideolojik bir tartışma olabilir. Bir de müdahil olabileceğimiz yerel küçük sorunlar var.

Metin Sert: Ekoloji Birliği ve bileşenler olarak yerel seçimler öncesi tavrımız vardı. Mücadele ve direniş içinde olan örgütlerin sürece müdahil olması gerektiğini söylemiştik. Ekoloji mücadelesinin yerel seçim sonuçlarına etkili olduğunu düşünüyoruz. Çoğumuzu mutlu eden sonuçlar da aldık, sinerji de oluşturdu. Ters sonuçlar alınsaydı bu çalıştay olur muydu diye düşünüyorum. Belediyelerde ekolojik haklar temelinde program çabası değerli. Asıl konumuz hala ekoloji. Ekolojik yaşama daha örgütlü bir şekilde sahip çıkabilme ve mücadeleyi yükseltebilmek için konuşuyoruz. Siyaseten güçlenmesi ve yönetimlere müdahale edebilmesini konuşuyoruz. Yerel seçimde kazanan taraf olduk. İktidar partisi adaylarını devire devire geldik. Göreve gelen belediye başkanı içimizden bir arkadaşımız sayılır, kent konseyinin içinde de yer alıyoruz. Sorun bütünşehir belediyeciliği ile başlıyor. Turgutlu'da genellikle yönetici inisiyatifi büyükşehir kalmış gibi bir düzenleme olmuş durumda bir görüntü yaratılmış. İmar planlarıyla köylerin mahalle olması, verimli tarım alanlarının imara açılmasına sebep oldu. Bu süreci kırabilmek için kent konseyini işlevsel hale getirmeye çalışıyoruz. Yerellerdeki inisiyatifleşmeyi ve örgütlenmeyi güçlendirmeye çalışıyoruz. Ortaya çıkardığımız talepleri ancak bu şekilde ciddiye alınabilir hale getirebiliriz.

Cansu Çetin: Sosyal medya çok büyük bir platform ve oradaki popüler kültürün bir maddesi olmadığı sürece doğa için hiçbir yere varamayacağız. Örneğin ODTÜ'deki Kavaklık kıyımının sosyal medyadaki etkileri ve Mansur Yavaş'ın konuya el atması. Eğer stratejik planlara konulacak maddeler popüler olursa fazlasıyla destek alacağını düşünüyorum. İhtiyaçlar zorunluluktan yapılıyor ama stratejik planın moda haline getirilmesi sonuç almayı kolaylaştıracaktır.

Recep Hisar: İklim krizi dünyanın en temel sorunu ancak doğa öğretecek bu sorunun boyutunu 20 sene içerisinde. Belediyelerin çoğu bürokrat ve teknokratlarına görev veriyor ve anlamadığımız dillerde bu planlar hazırlanıyor. Örgütlü bir halde halkı muhatap alacak mısınız almayacak mısınız noktasında belediyeleri ne kadar zorlayabiliriz? Katılımcı demokrasi çok

moda oldu. Katılımcılık ve demokrasinin en püf noktası şeffaflık. Bilgiye ulaşma olanağını yaratacak ki, ben de katılım sunabileyim. Temel prensip, tarım alanlarını meralarınızı korumak, havanızı koruyun, suyunuzu koruyun olmalı. İzmir'deki arama konferanslarında kültür parkla başladılar tarımla devam ettiler. Sorunun muhataplarını dinleyerek tartışarak çözüm üretmeliler. İhaleleri canlı yayınlamalılar. Meydan forumları düzenleyebilirler. Kahvede, berberde zaten konuşanlar bırakalım meydanlarda konuşsunlar. Halka rağmen yapmayı bıraksınlar. Belediye başkanlarını da eğitmek gerekir.

Ömer Dursunüstün: Stratejik planlar ilgili hedef belirlerken ölçülebilir hedefler olmasını öneriyorum. Örneğin eğitim verilmesi çok genel bir hedef. Atık eğitiminden sonra atıkları %20 azaltmak ölçülebilir bir hedefdir. Yaşça ileri STÖler minör siyaset denen yeni toplumsal hareketlere de biraz nefes aldirmalı. Gerekirse belediyeler ne zaman dışarıdan bir uzmanlığa başvurması gerektiğini bilmeli. Kent Konseylerinin görevi 5 sene devam eder ve onun gündemlerini belediye başkanı mecliste konu olarak görüştürmek zorundadır.

Ertuğrul Gazi Gönül: Stratejik planda olmayan ve dava kararı olan bir projeye karşı daha özgüvenli davranabiliriz.

Ceyhan Temürcü – Gıda topluluklarının, kooperatiflerin oluşumunda dile getirilen yaklaşımları söyleyeyim. Öncelikle açık çalışma yapmak. Biz gibi olmayanla biz olabilmek. Metafor olarak meydanda yani ortada konuşmak. Arkadaş çevresinde konuşmak var ve serzenişe evrilmesi var topluma mal olması var. Somut meşru durumlar yaratmak dolayısıyla uygulanabilir örnekler yaratmak. Örneğin üretici pazarları için çalışma grupları, heyetler oluşturalım. Kısa tedarik zincirleri, mevzuat birimlerinin oluşturulmasını talep edelim. Doğru işler yaparak güçlenirsek belediyeler bize gelecek. Sivil heyetlerimizi oluşturup çalışmaya başlayalım. Mevzuat ve bilgi edinme amaçlı çalışma araçları oluşturmak da önemli. Türkiye ölçeğinde bir programa dönüşmesi gerektiği hep söylendi. Bunun ana çerçevesini konuşmak üzere buluşup gıda egemenliği kavramını oturup öğrenmemiz gerektiğini düşünüyorum. Kapitalist sistemde nasıl bir alternatif yaratabileceğimiz konusunda bunun önemli olduğunu düşünüyorum.

Coşkun Özbucak – Şehirlerimize döndüğümüzde tüm emek ve demokrasi güçlerini toplayabildiğimizde zaten adım atmış oluruz. Sadece buradaki inisiyatifler değil o yereldeki diğer inisiyatifleri de sürece katmak gerekir. Yerel platformları güçlendirmek gerekli. Tüm demokrasi güçleri yerelde bir araya gelip konuştuğunda sorunun yarısının halledilebileceğini düşünüyorum. Herkesi birleştirebilirsek kent konseylerini çalışır hale getirebiliriz. Yerel demokrasi güçlerini bir araya toparlamak suretiyle AKP'li belediyelerde de mücadele alanı yaratılabilir.

04/082019 Ankara

2.Gün- 1.Oturum

Ekoloji Politikaları Atölyesi-Stratejik Plan için Program Oluşturma

Atölyeler

Ekoloji Kolektifi, Ekoloji Birliği, Ankara Barosu tarafından gerçekleştirilen atölyelerin tartişma başlıkları, atölyede ortaya çıkan amaçlar, hedefler toplantı katılımcılarının da onayı ile kamuoyu ile paylaşılmıştır. Burada ortaya sunulan görüşler, katılımcıların kamusal faaliyetlerinde kullanılmasını sağlamak amacıyla politikalar demeti olarak sunulmuştur. Katılımcı kurumlar burada sunulan görüşlerle bağlı olmadığı gibi bu toplantıya görüş sunmaları önerilere katıldıkları biçiminde de anlaşılmamalıdır. Aşağıda aktardığımız atöyle sonuçları, panelde yapılan sunumlarla birlikte ekolojik ve kamucu bir belediyeçilik yaklaşımının ekolojik haklar temelinde kurulmasına girizgah olması amacıyla bileşenlerin takdir ve değerlendirilmesine sunulmuştur.

Ekolojik Haklar Merkezi, bu görüş ve önerileri ilgili Belediyesine sunacak topluluk veya kişilere gönüllü hukuki destek sunacaktır. Bu destek kapsamında da Yapılan başvuruların izlenmesi de amaçlanmaktadır..

Su Hakkı Atölyesi

4.8.2019 Ankara

Moderasyon: Bülent şık

Yazman: Caner Murat Doğanayır

Katılımcılar: ??

Moderasyonun Atölye Notları

Gıda mühendisiyim. Gıda ve sulardaki zehirli kimyasal maddelerinin tespiti üzerine çalışıyorum. Gıda kimyası ve güvenliği alanına giren bir konu bu. Kalıntı analizleriyle yıllardır uğraştım. Su kritik bir yerde duruyor. Su toksik kirlenmesinde nasıl bakmalıyız? Çevre kirliliği başlığı çok nötr bir başlık. Aslında çevrenin kirlenmesi demek lazım çünkü bir fail var: şirketler, yerel yönetim ve devletin yaptıkları. Her faaliyet kentsel endüstriyel ya da tarımsal da atıklar ortaya çıkartıyor ve doğaya karıştığında bize sirayet ediyor. Çevrenin kirlenmesi insani faaliyetler sebepli. Madencilik ve petrokimya yatırımları gibi faaliyetlerin atıklarının doğaya karışmasının Türkiye’de ciddi örnekleri var. İhtiyaçlarımızı karışlayan her şey bitkisel canlı hayattan gelmekte. Genel kirlilikten onlar da etkileniyorlar. Kirlilik tükettiğimizde bu bize de sirayet ediyor. Suya erişim bir gıda güvenliği durumu. Bu bir hak gibi görülmemeli. 20-25 yıl önce nüfusun çoğu çeşmeden su içiyordu. Bu süre içinde ne oldu da ortak kullanımda olan su varlıkları ticarileşti? Büyük bir hak gaspıdır bu aynı zamanda. Temel fiziki ortamlar herkesin kullanımında olan ancak herkesin de keyfi kullanamayacağı şeyler. Devletin düzenleyici rolünden şirketlerin kârına ve ticareti menfaatine bırakıldı. eşmelerin suyunun içilemez olduğunun söylenmesi gerekiyor ki damacanalardan almaya devam edelim. Geçmişte suda arsenik çıktığı söylendiğinde problem haline gelirdi. Bugün yine söylenirse de bu kirliliğin faili belirsiz. Reklamlarda “sağlıklı için” sloganını görüyoruz. Aslında suya serbest erişim hakkından bahsediyoruz. eşmeden su iebilmeliyiz. Türkiye’de su kalitesi yeraltı ve yer üstü su

varlıklarının kirlenmemesine bağlı. Kirlenmenin önüne nasıl geçileceği bir yanıyla mühendislik konusu. Su varlıklarının izlenmesi gerekir. Kirlilik bulaşma kaynaklarının incelenmesi gerekir. Bunların periyodik gerçekleşmesi gerekir. Burada her konuya değinemeyebiliriz. Bir yerel yönetim çeşmeden akan suya neden içilebilirlik garantisi veremeyin? Bunun için yapılanların yurttaşlar tarafından açıkça incelenebilmesi, suyla birlikte suyun analiz bilgilerine erişimin de açılması yetki sorumluluk farkları yerel idareyi de sıkıştırabiliyor.

Su Hakkı Atölyesi Kişisel aktarımlar, pratikler ve öneriler:

Atilla Kaya (Biyolog, Balıkesir Erdek Tarım ve Turizm Derneği Başkanı): Kapıdağ yarımadası üzerine proje yapıyoruz. Kırsal kalkınma ve turizm ağırlıklı çalışılıyor. Derin deşarj sistemi üzerine konuşmak istiyorum.

Özge Asal (Biyolog, Biyologlar Derneği): Atilla Beyle aynı dernekle çalışıyoruz. Ankara'da Askeriyedeki tetkiklerin çok kuvvvetli olduğu dönemden bugüne ne değiştiğini inceliyorum.

Nacettin Durak (Turgutlu Çevre Platformu): Yerleşim yerlerindeki, golf sahalarında çim sulaması içme suyu ihtiyacından fazla.

Vahap Işıklı (Mezopotamya Ekoloji Hareketi): Kent sözleşmesi hazırlanırken Diyarbakır'da çalışmıştık. Su hakkı da vardı. Diyarbakır'daki etkinlikte de suları sürahidem vermiştik. İçmemize izin verilmeyen suyla duş almamıza izin vermeleri çok ilginç. Su tasarrufunda yapılabilecek çok şey var. Belediye bünyesinde denetim mekanizması çok önemli.

Ayşe Kuru (Tarsus Kent Konseyi Organik Tarım ve Çevre Komisyonu, Mersin Çevre Derneği): Karapınar'da HES yapılması sırasındaki suyun çitlenmesi ile çiftçilerin domates ekmelerine bile izin vermemeleri bağlantılı.

Şevda Şensoy (İstanbul Barosu Tüketici Hakları Merkezi): Gıda ve çevre ile ilgili etkinlikler yapıldı baroda. Bu sene itibariyle daha fazla dâhil olunacak. Bilgi edinme sorunlarını anlamaya çalışıyoruz. Alt gruplar oluşturacağız. Hukuki destek verip veremeyeceğimizi değerlendireceğiz. Kalabalık şehirlerde sağlıklı veya sağlıksız olanla ilgili bilginin daha da kısıtlı olduğunu görüyoruz. Çocuklarla ilgili belediyelerin yapabileceği daha fazla şey olmalı.

Yaşar Gökoğlu (Adana Sosyal Dayanışma Derneği, İHD Ekoloji Komisyonu): Tarımda kullanılan su üzerine konuşacağım.

Fazilet Çulha (Alternatif Düşünce Derneği): Antakya'da temiz su için bölge kaynakları Amik Gölü'nün kurutulması, Asi Nehri'nin kollarının budanması ve havaalanı gibi yanlış politikalarla harcandı.

Nadir Güven (Manisa Üzüm Sen. Akhisar Belediyesi emeklisi): İlk stratejik plan çalışmalarına katıldım. Jeotermaller için 36 tane ruhsat verildi. Nikel madeninin yeraltı sularına etkileriyle köylüler pazardan temel ürünleri satın almak zorunda kalıyor. DSİ'nin de bir ürün üzerinden su planlaması tarımı tekipleştiriyor.

Köksal Şahin (İnşaat Mühendisi): Ankara'da iki yıldır organik tarım için deneysel çalışıyoruz. Çocuklara eğitim için proje geliştiriyoruz. Tarımsal sulama için bir başlık gerekiyor. Sondaj meselesi önemli.

Gülce Çelik Erdoğan (Opera sanatçısı): 200.000 çocuğa sosyal içerikli operalar yazıldı ve gösterimi yapıldı. Opera içeriğine bu konuları yerleştirmek çocuklara ve gençlere bunların anlatılmasında daha etkili olabilir. Doğa bilinci bu şekilde verilebilir.

Elif Kutluata (Rize Fındıklı Belediyesi Halkla ilişkiler ve medya birimi): HES'ler bizim sorunumuz.

Hikmet Odabaşı (Ankara Çiğdem Mahallesi)

Erol Güngör (Ankara Polatlı): Sakarya Nehrinin geçtiği bir şehir Polatlı ancak vahşi sulama sebebiyle kuruyor. Porsuk geçiyor; onu da çiftçiler kurutuyor. Ankara Çayı da tarımsal atıklarla kirleniyor ve yine tarımda kullanılıyor.

Musafer Asma (Antalya Ekoloji Merkezi)

Emre Kovankaya (Şehir Plancısı, İnsan Sağlığı Eğitim Vakfı, Mahalleler Birliği, Bir Umut Derneği gıda dayanışması): Vakıf halk sağlığı ve kentsel sağlıkla ilgileniyor. Tedavi edici değil önleyici sağlıkla ilgileniyor. Belirli yerlerde ilaç kullanımıyla ilgileniyor.

Ersin Kiriş (Politeknik): Mühendislerin mesleki bilgisiyle yer alması gerekiyor.

Berat Kangal (Politeknik): Suyun kirlenmesinde mühendislikle nasıl çözümler üretilir bakılabilir.

Onur Küçük (İTÜ Çevre Mühendisi, Kuzey Ormanları Savunması)

Alihan Acar (Kazdağları, Edremit Çevre ve Sağlık Komisyonu)

Özer Akdemir: İzmir gibi su havzalarında altın işletmeciliği yapılıyor. Yerel yönetimler bu madencilik karşı ne yapıyor? Ne yapabilir?

Stratejilerde ve Programlarda Yer Alması Düşüncesiyle Atölyede Ortaya Çıkan Faaliyetler

- § İmar planlarında su havzalarının korunmasına yönelik prensipler uygulanmalıdır.
- § İçme suyu havzalarındaki yerleşim alanlarına arıtma tesisi yapılması. Bu havzalardaki enerji ve sanayi tesislerinin açılmasının engellenmesi. Mevcut olanların kapatılması.
- § Belediye, idare alanındaki suyun ne kadarının idare alanının dışından geldiği ve nereden temin edildiği bilgisini kamusal erişime açık kılmalıdır.
- § Yağmur suyuyla atık suyunun ayrı ayrı toplanması. Toplanan yağmur suyunun su döngüsünü bozmayacak şekilde kullanılması.
- § Akademik kurum veya kişilerin, meslek örgütleri ve STÖ'lerin eşgüdümünde belediyelerin tesislerinde veya halk eğitimde farklı yaş grupları için su hakkı konusunda eğitim vermesi.

- § İçilebilir çeşmelerin yaygınlaştırılması.
- § Yerel yönetimlerin resmi yazıyla aylık veya haftalık periyotlarda bakanlık taşra teşkilatlarından (Sağlık, Tarım ve Orman ve Çevre ve Şehircilik Bakanlıkları) su ölçümlerini istemesi ve sonuçlarını kamuya açıklanması.
- § Belediyelerin ruhsat vermeye yetkilerinin olduğu su varlıklarının aşırı kullanılması ve kirletilmesine dair konularda engelleyici olması, engel olmadığı konularda sorunun kamuoyuyla paylaşmak üzere takipçi olması.
- § Belediyelerin kendi kanallarından kent sakinlerine dağıttığı suyun kimyasal fiziksel ve mikrobiyolojik tüm parametreler açısından sağlığa uygun olmasını sağlaması. Bu konudaki laboratuvar çalışmalarını yapacak birimleri oluşturması. Bu birimlerin faaliyetlerinin meslek odaları, üniversiteler ve STÖ'lerinin kurduğu bir bağımsız yapı tarafından gözden geçirilerek kamuoyuna açıklanması.
- § 29222 sayılı Atık Getirme Merkezi tebliğ uyarınca insani kullanım amacıyla üretilen ilaç, ecza ve kozmetik ürünlerin suya atık olarak karışmasına engel olmak için belediyelerin bu tip ürünlerin atıklarını toplayacak Atık Getirme Merkezlerinin kurulmasını sağlaması.
- § Belediyelerin STÖ'lerle veya yasanın uygun gördüğü esaslar çerçevesindeki meslek örgütleriyle yapılacak protokollerle konutlardan ve işyerlerinden toplanabilecek atıklarla ilgili çalışmalar yapması. Bu konuda yapacağı bilgilendirmelerle vatandaşları ilgili kurumlara atıklarını götürmeleri için yönlendirmesi.
- § Kişi başı insani tüketim miktarı kadar suyun halka ücretsiz sunulması. Bu miktarın üstündeki su kullanımında kademeli ücretlendirme tarifesinin uygulanması.
- Bu konuda görüş birliğine varılamamıştır. Diğer Görüş: Suyun tamamen ücretsiz olması.*
- § Su tüketiminin yüksek olduğu turizm tesisleri, büyük ölçekli tarım işletmeleri ve sanayi işletmelerinde kullanılan yeraltı veya yerüstü suyunun miktarını, fiyatlandırılmasını ve arıtımını belediyeler takip etmeli ve yaptığı çalışmalara ilişkin sonuçları kamuoyuyla paylaşmalıdır.
- § Belediyelerin su varlıklarının durum tespitiyle ilgili iklim krizinin yol açacağı sorunları da dikkate alarak hazırlanacak düzenli raporlar için bütçe ayırması, hazırlık için hizmet alımı yapması ve raporları kamuoyuyla paylaşması.
- § Su hakkı ve temiz su konusunda faal yerel inisiyatiflerin çalışmalarına belediyelerin lojistik destek vermesi.
- § Su kullanımında tarımsal üretim teknikleri açısından su tasarrufunu dikkate alan yöntemlerle üretim yapan tarımsal üretim kooperatiflerine öncelik ve teşvik vermesi.

- § Ambalajlı su üreten işletmelere verilen gayrisihhi işletme ruhsatlarının verilmesinde belediyelerin kamu yararını gözetemeyen tavır alması.
- § Başta sokak hayvanları olmak üzere tüm canlıların da suya erişimini artıracak çalışmalar yapılması.
- § Belediyelerin peyzaj düzenlemelerinde kullandıkları bitkilerin o yöreye özgü, kuraklığa dayanıklı veya az sulama ihtiyacı olan bitkilerden tercih edilmesi.

İklim Adaleti Hakkı Atölyesi

4.8.2019 Ankara

Moderatör: Fevzi Özlüer

Yazman: Deniz Mine Öztürk

Katılımcılar:

Berkay Dal (Bartın Platformu)

Engin Uzun (Bartın Platformu)

Cemil Aksu (HDP ekoloji)

Hatice Salihoğlu (Karadeniz İsyanda Platformu)

Yurdagül Çelik (İstanbul)

İlknur Abaza (Tema)

Derya Ünüver (Çevre müh.)

Burak Gültepe (Kırıkkale üniv.-uluslararası ilişkiler)

Cansu Çetin (Kırıkkale-uluslararası ilişkiler, Doğal Yaşam Derneği)

Şulener Göztepe(Hukuk fak. Araş.görev.)

Deniz Özgür (Beyoğlu Yurttaş Meclisi)

Taci Karan (Beyoğlu Yurttaş Meclisi)

Adnan obanoğlu (ifti-Sen)

İlayda amlı (Doğal tarım kolektifi, kazdağları kolektifi, Kadıköy koop.)

Recep Hisar (Foça Forum)

Ozan Devrim Yay (Barış İmzacısı-KHK'li akademisyen, Yaşam Bellek Özgürlük Derneği)

Yağmur Koçak (100.yıl inisiyatifi)

Tamer Entok (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi)

Mehmet Özdağ (Elektrik Mühendisleri Odası -EMO-)

Cömert Uygur Erdem (Ekoloji Kolektifi)

Alper Akkuş (Mersin):

Moderasyonun Atölye Notları:

Bu atölyede, Belediyecilik kapsamında hem yurttaş hareketlerinin mahalli müşterek ihtiyaçlar için aldığı kararların önünü açan hem de kentsel müşterekler kapsamında aşağıda anılan ilkelere bağlı bir belediyeciliğin gelişmesi gerektiği tartışılmıştır.

Belediyelerin sınırlı imkan ve olanakları göz önünde bulundurularak, yurttaşların iklim adaleti için hem tüketim alışkanlıklarını değiştirmeleri, hem de karar alma süreçlerinde aktif rol oynayarak iklim krizinde çözüm odaklı politikalar geliştirilmesi gereği vurgulanmıştır.

Neoliberal belediyeciliğin hizmetleri piyasaya gördürme ve kar elde etme düşüncesinin yarattığı hizmetlere erişilebilirlik ve hizmetlerin yurttaşlar tarafından yapılabilirliği krizi karşısında toplumun emek gücünün organize edilerek, katılımın kent konseylerine indirgemenin, her türlü meclis deneyimini karar alma sürecine dahil eden bir stratejik planlama ve faaliyetlerle kamucu bir belediyecilik yaklaşımının gelişmesi gerektiği varsayılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki amaçlar ve faaliyetler katılımcılar tarafından politika demeti olarak sunulmuştur.

Uluslararası güç dengeleri, fosile dayalı ekonomik büyüme ve bu büyüme için yurttaşların haklarının sürekli budanmasıyla, şirketlerin yatırımlarının ve bu yatırımlarının devlet tarafından denetiminin esnekleştirilmesi bir arada mümkün hale getirilerek sermaye aktarımı olanaklı hale gelmektedir. Bu nedenle de iklim krizi karşısında hükümetin adım atmaması, sermaye aktarımının hızlanmasına, emekçi toplum kesimlerinin daha hızla yoksullaşmasına da yol açmıştır. Yerel düzeyde iklimin korunmasına yönelik atılacak adımların, daha aktif katılım araçlarının üretilmesinde ve acil demokrasi talebinin gelişmesinde anlam ve önemi oldukça fazladır.

Atölye kapsamında Çiftçi Sendikaları adına katılan katılımcının Paris Anlaşması'nın, sendikanın üyesi olduğu Via Campasina tarafından kesin bir dille neoliberal bir rejimi dayatmış olduğunu vurguladığı, bu nedenle de Cemil Aksu tarafından Paris Anlaşması'nın imzalanmasına yönelik bir strateji temelinde yerel politika oluşturulması gerektiğine yönelik öneriyi desteklemediği de vurgulanması gereken önemli bir tartışma başlığı olmuştur.

Atölye bileşenlerinin iklim krizi karşısında hem iklim krizini önleyici öneriler geliştirdiği hem de iklim krizine adaptasyonu içeren öneriler sundukları belirtilmelidir. İklim krizinin yerel, ulusal, küresel ölçekte sorunlar demeti olduğunun vurgulandığı toplantıda, bu sorunların öncelikle mağdurları arasında kadınlar, küçük aile işletmeciliğine dayalı çiftçiler, çocuklar ve gıda tüketiminde endüstriyel gıda sistemine bağımlı hale gelmiş tüketici ve yurttaşlar açısından öncelikli politikalar geliştirmenin önemi vurgulanmıştır. İklim adaleti ve enerji demokrasisi kavramları etrafında, enerjinin kamusal ihtiyaçlar için üretimini savunan bir belediyeçilik vurgulanmıştır.

Endüstriyel tarım ve hayvancılık politikalarından hızlı bir dönüşümün önünü açacak, atalık tohuma dayalı üretimi ve ortak tarımsal üretimle, tarımsal üretim araçlarının ortak kullanımını destekleyecek agroekolojik üretime yüzü dönük bir belediyeçiliğin iklim krizine yönelik politika geliştirmesinin mümkün olacağına altı çizilmiştir.

Kırılgan grup, sınıf ve öznelerin iklim krizinden mağduriyetlerini önlemeye ve krize karşı direncini arttırmaya yönelik farkındalıkların hem bilgi, tecrübe ve deneyim paylaşımı ile hem de yerel demokrasi zeminlerinin güçlendirilerek yurttaşların politika yapma niyetlerinin artırılmasıyla olanaklı olacağı belirtildi.

İklim krizine bağlı etkisi artan afetlere karşı yerel afet yönetimi geliştirilmesi, bunun ayrıca ve ayrıntılı bir arama toplantısı yapılarak politika haline getirilmesi bu konuda düzenli olarak mahalli müşterek alanların farkındalık yaratması gerektiği kabul edildi.

Kamu yöneticilerinin ve şirketlerin yurttaş denetimine tabi kılınarak hem ortak varlıkların müşterekleştirilmesi hem de mahalli ihtiyaçların müşterekleştirilmesine yönelik yollar denenebilir. Su, gıda ve iklim krizleri arasındaki ilişkiyi kuran, gören ve buna yönelik bütünlüklü bir ekolojik haklar demetini savunan kamusal zemin olarak bu tür buluşmaların ortak eyleme ve karar verme süreçlerine dair tartışılmaz bir deneyim olanağı olduğu görülmektedir. Bu eksende aşağıda stratejik planlara aktarılacak amaçlar, faaliyetler toplantı sunumlarına bağlı kalınarak sıralanmıştır.

İklim Adaleti Hakkı Atölyesi Kişisel aktarımlar, pratikler ve öneriler:

Berkay Dal (Bartın Platformu) Bartın Platformu termik santral mücadelesi için 2009'da kuruldu. ÇED kabulüyle süreç hızlandı ve buna karşı pek çok eylemler düzenledik. ÇED iptal davasını

da açtık. Davamızı idare mahkemesi reddetti. Ancak sonuçta Danıştay ÇED'in iptaline karar verdi. Biz şuan hala termik santral mücadelesi veriyoruz. Henüz şirket tam anlamıyla geri adım atmadı ve mücadele sürüyor.

Engin Uzun (Bartın Platformu) Bizim olaya ilişkin iklim noktasında farkındalığımız termik santral tehlikesi başlayınca 2009 yılında başladı. 120 STK, muhtar ve siyasilere bir birliktelik kuruldu. Bartın platformu ismini aldı. Amaç ÇED sürecinde halkı örgütlemektir. Bu süreçte çeşitli etkinliklerimiz oldu; Amasya şehir merkezinden termik santral alanına kadar insan zinciri etkinliği yaptık, Amasra şehir esnafı bir gün kepenk kapattı. Halk tepkisini bu yönde gösterdi. Ancak ülkedeki siyasi atmosferle birlikte, bileşenlerimizi güncellesek belki yarısını kaybetmişizdir. Sürüncemeler, davayı kazandığımız halde sürecin devam etmesi gibi şeyler motivasyon kaybına yol açıyor.

Cemil Aksu (HDP ekoloji) Son dönemin ekoloji hareketinin yaşadığı krizlerin yereldeki şu ya da bu şirketlerin verdiği zararları daha uzun erimli daha küresel, tarihsel mücadele ile yeni bir zemin, yeni araç ve yeni öznelerle düşünmek gerektiğini düşünüyorum. İklim krizi de birçok kurum ve toplum tarafından kabul edilen çözüm aranan bir küresel olgu. Güncel pratik olarak yaşadığımız bu sorunu hem hükümetleri acil pratik önlem almaya zorlamak hem de kendi üretim ve tüketim anlayışımızı gözden geçirmek ve meta krizi bağlamında ele almalıyız.

Hatice Salihoğlu (Karadeniz İsyanda Platformu): Bu platform 2009'da köylerimizin sesini büyük şehirlerde duyurmak için İstanbul'da kurulan yapıdır. Köylere gelen şirketlerin genel merkezleri büyük şehirlerde olduğu için onların önünde de sesimizi duyurmak istedik. Artan HES'lerle artık bunlarla teker teker mücadele edilemeyeceği ortaya çıktı. Son sel felaketiyle hükümetin bir eylem planı çıktı ancak bu bir iklim krizi planı değil ve mevcut hükümet iklim krizinin ne olduğunu bilmiyor. Karadeniz'de deniz suyunun artması, barajların ve HES'lerin nasıl etkiler yarattığı konusunun yeterince farkında değiller. Biz de önceden tek tek HES, baraj, termik santral olarak bakardık ancak bunlara artık teker teker değil, daha geniş bir perspektiften bakılmalı.

Yurdağül Çelik (İstanbul): Bireysel olarak ben de santrallere, ağaçlara duyarlıyım ancak bunun böyle bireysel değil daha örgütlü olması gerektiğini düşünüyorum ve bu yüzden buradayım.

İlknur Abaza (Tema): Ana konusu toprak olmakla beraber artık doğa, iklim değişikliği vs ile de ilişkili TEMA. Ben eğitim bölümündeyim; iklim değişikliği, doğa eğitimleri. Belediyelerle anlaşma ve milli eğitimle anlaşmalar yapıp okullara gidiyoruz. Anasınıfından üniversitelere kadar. Benim gördüğüm öğrencilerde çok büyük bir duyarlılık var. Ancak iklim değişikliği küresel bir boyutta ve hep birlikte hareket etmek zorundayız, tek tek maden, HES, barajlara karşı mücadele edemeyiz. Hep birlikte bütün platformlarla ortak çalışmalıyız. Bu toplantının birleştirici etkisinden faydalanmalıyız.

Derya Ömer(?) Çevre müh.): Kendi odamızın da dahil olduğu Isparta ve Burdur'da yapılan çalışmaların etkilerini raporlar haline sunuyoruz. Akdeniz'de çok fazla orman, kıyı ve maden katliamı var. Aynı zamanda dere yataklarına yapılan çığırın projeler var. Bu tarz projeleri mühendislik anlamında inceleyip yerel yönetimlere ve basına aktarmak aynı zamanda toplumu bu yönde bilgilendirme çalışmaları yapmak önemli.

Burak Gültepe (Kırıkkale üniv.-uluslararası ilişkiler) Ben daha çok iklim sorununa uluslararası anlamda bakmaya çalışıyorum ve bu soruna küresel bir işbirliği gerekiyor. Ancak uluslararası konularda daha çok askeri politikalar ve çıkarlar gündemde oluyor.

Cansu Çetin (Kırıkkale-uluslararası ilişkiler, Doğal Yaşam Derneği): Devletler dünya adına adımlar atsa da bunları daha çok çıkar ilişkileri için atıyorlar ve insanların yaşamlarını riske atarak kararlar alıyorlar. Bu konuda insanların bilgilendirilmesi ve iklim değişikliği konusunda

mücadele edilmesi gerekiyor. Devlerin yaptığı anlaşmalardan vs.den haberimiz olmuyor, insanları bilinçlendirerek devletlerin ilişkilerini kendi yaşamsal çıkarlarımız için dönüştürmeliyiz.

Şulenur Göztepe(Hukuk fak. Araş.görev.): İklim değişikliği konularını akademik olarak inceliyorum, ancak akademide bunun hobi olarak ve sadece makale yayınlamayla kısıtlı olarak görülmesinden rahatsız oldum ve aktif olarak toplantılara, çalıştaylara katılmaya karar verdim. İklim değişikliğinin de uluslararası boyutunu ülkemizdeki boyutuyla kıyaslayarak çalışmak istiyorum.

Deniz Özgür (Beyoğlu Yurttaş Meclisi): Kent hakkı aktivistiyim ve bir süredir İstanbul Kent Savunması'ndayım. Son birkaç yıldır iklim krizinin doğrudan yaşandığı bir süreçten geçiyoruz, İstanbul da pek çok defa felç oldu. Bizim stratejik planımıza ve kent mücadelemize iklim değişikliğini doğrudan katmadığımızı fark ettim. Kentten doğru iklim değişikliği konusunda ne yapılabilir diye kafa yormaya başladık ve ben de bugün bu alandan deneyim almaya geldim.

Taci Karan (Beyoğlu Yurttaş Meclisi): Nasıl kendi çapımızda bölgesel olarak farkındalık yaratabiliriz? Beyoğlu'nda yurttaş buluşması toplantılarımız oluyor ancak bunları daha geniş bir kesime özellikle çocuklara ulaştırmamız lazım. Öncelikle kavramsal olarak eğiticinin eğitimi konusuna ve burada keywordler oluşturmak, mühendislikle ilgili kavramları sorgulamak, öğrenmek, kafa yormaya ihtiyacımız var. Dünden beri anladığımız kadarıyla birlikteliğe de ihtiyacımız var.

Adnan Çobanoğlu (Çiftçi-Sen): İklim krizinden en fazla etkilenen kesim tarımsal üretim ve krize en çok etki eden de endüstriyel tarım. Bu çerçevede çiftçi-sen içerisinde çalışmalar var. COP21'de Paris'te alternatif buluşmalar düzenlendi. Tarım, tarımsal üretim ve gıda alışkanlıkları değişmeli. Aynı zamanda savaşlar ve enerji yatırımlarına karşı politik bir mücadele yürütülmeden iklim krizi çözülemez. Bu anlamda biz bütünlüklü bir süreç üzerinden politika yürütmeyi önemsiyoruz. Örneğin 'tarımsal üretimde ihracat durduysa bunun nedeni savaştır' gibi bağlantılar kurarak çalışıyoruz. İklim krizi sadece doğayı yok etmiyor aynı zamanda ciddi açlık ve göçlerin nedeni haline geliyor. Bu yüzden sadece çevre mücadelesi değil daha bütünlüklü bir politik mücadele yükseltmek lazım. Gençler krizin farkında ancak çözüm üretmekte yetersiz. Sivil inisiyatiflerin, yaşlıların, kurumların vs. ortaklaşması lazım.

İlayda Çamlı (Doğal tarım kolektifi, kazdağları kolektifi, Kadıköy koop.): Biz liseden beri bu şehir hayatını sorguluyorduk ve son bir senedir de kaz dağlarında doğal bir yaşam örmeye çalışıyor ve yaşamımızı bir mücadele olarak görüyoruz. Doğrudan toprakla ilişkilimiz, doğrudan dağda iklim değişikliğini gözlemleyebiliyoruz. Dolayısıyla bizim meselemiz iklim krizine karşı çıkmakla iç içe. Web sitemiz üzerinden sesimizi duyurmaya çalışıyor ve gözlemlerimizi aktarıyoruz. Yerleştikten birkaç ay sonra oradaki korkunç projelerle karşılaştık: RES'ler, HES'ler, altın madenleri vs. Bunun sonucunda kaz dağları kardeşliğini oluşturduk. Yaşamımız komple iklim değişikliğinin göbeğinde.

Recep Hisar (Foça Forum): 6 yılı aşkın süredir 20-25 kişi gündemli toplantılar yapıyoruz. Sadece ekoloji değil, kent sorunu, nasıl bir belediye istiyoruz üzerine toplantılar. 2015'te çevre ve ekoloji mücadelesi de bize dayatılmış oldu. Sonunda 80'in üzerinde örgüt, inisiyatif bir araya geldik. Bağlantımız Aliğa sorunuydu. 2 yıl önce Foça sokakta diye bir şey örgütledik. CHP, HDP, Atatürkçü Düşünce, forumlar vs. ile bir araya geldik. Olağanüstü hal koşullarında OHAL'i protesto etmek üzere meydan forumları yaptık. Buradaki amacımız kentler bizim mesajı vermektir. Bunun devamında kadın, ekoloji vs. konulu forumlar yaptık. Foça'da sanayi yok ancak Aliğa sanayi kenti. 2 tane büyük petrol rafinerisi var. Orası çok büyük bir kirletici. Büyük yatırımlar yapılıyor. 2015'te bu Aliğa sorununu gündeme getirmeye kadar verdik. 80'in üzerinde Türkiye çapındaki yapının bir araya geldiği, yürüyüşler, ortak etkinlikler, sansasyonel pankartlar yaptık. Hep tartıştığımız şey şu ki bu sadece Foça'nın sorunu değil bunu şimdi İzmir çapında örgütlenmeye çalışıyoruz sonra Ege çapında... ve bu da yetmiyor sonra ulus çapında... Bu da bizi ekoloji birliğine dahil olmaya götürdü. İklim krizine geldiğimizde bence bu

dünyadaki en önemli sorun haline gelmektedir ve biz bunu birincil mücadele noktasına getirmeliyiz.

Ozan Devrim Yay (Barış İmzacısı-KHK'li akademisyen, Yaşam Bellek Özgürlük Derneği)

Hava kalitesi üzerine akademik çalışmalar akademik alanım. Geçen ay çevre mücadelesi forumu düzenledik ve termik santral baskın bir gündem oldu. Çimento fabrikası gibi birkaç görünmeyen sorun da gündeme geldi. Bireysel veya öğretim üyesi olarak projelere, madenlere santral mücadelelerine müdahil oldum.

Yağmur Koçak (100.yıl inisiyatifi): Bizim mahalle bostanımız, inisiyatifimiz, gıda bostanımız ve atölyemiz var. Bizim bu yerelde yaptıklarımızla iklim adaleti mevzusunun bağına nasıl kurabiliriz diye çözüm önerileri için geldim.

Tamer Entok (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi): İklim değişikliği konusunda halkla pek iç içe değiliz. Toplantılar yapıyoruz ancak az kişi geliyor, kendi kendimize toplantı yapmış oluyoruz, halkın haberi yok. Eskişehir'de de büyük doğa tahribatları var. Bizim halka öncelik getirmemiz lazım ki halkın da katkısı daha çok olsun. Barolar, meslek odaları, stk'lar, yerel inisiyatifler, birimler var ancak bir birliklilik yok. Bu birlikliliği yerel yönetimleri ve halkı da işin içine katarak sağlamalıyız.

Mehmet Özdağ (Elektrik Mühendisleri Odası -EMO-): Enerjiyle ilgili birçok konuda görevler aldım. Türkiye'deki 12 eylül darbesinden sonra özelleştirmelerle ve 17 yıllık AKP iktidarında enerji politikalarının bir sermaye aktarım aracı olarak kullanılmasıyla halkı yoksullaştırmaya yönelik politikalar izlendi. Biz de odacılığımızı bu perspektifte yönlendirdik: Sinop nükleer santral mücadelesi, poster sunumları, çevre düzeni planları, emo adına mahkemeye verilen kararlar vs. Samsun çevre platformunun kurulmasına da katkı sunduk. Burada var olma gerekçem AKP'nin enerji politikalarının iklim değişikliğini, yoğun karbon odaklı olması, madenler vs. Biz yerel yönetimler üzerinden enerji demokrasisini, tasarrufunu tabana yayarak, enerji verimliliği, tasarrufu (su da dahil), nasıl yerel yönetimler üzerinden yaygınlaştırabiliriz?

Cömert Uygur Erdem (Ekoloji Kolektifi): Ben avukatım ve ağırlıklı olarak çevre hukuku üzerine yoğunlaştım, termik santraller ve taş ocakları üzerine çalıştım. Yer yer aktivistlik yer yer avukatlığa giden bir süreçte oldum. Bizim çabamız daha çok önlemeye ve sonrasında tedavi etmeye yönelik. İklim değişikliğinde uluslararası çaptan ziyade yerel ve toplumsal çapta bir mücadele yürütüyoruz. Hukuku bu yolda bir araç haline getirmek de zaafımız oldu. Ortak mücadele yürüten ekiplerin kendi içindeki demokrasi kültürünün gelişmesine yönelik çalışmalar içeren bir niteliğimiz de var. Çünkü çoğu zaman politik, siyasi olarak daha farklı eğilimlerde olan(hükümete oy veren) kesimlerle de çalışma fırsatı bulduk ve kendilerinden sandıkları hükümetin getirdiği projeye yüz yüze gelmiş oldular. Hemşerileri, komşularıyla bir araya gelmeye ve bir şeyler yapmaya başladılar. Konunun uluslararası boyutunun yerel yansımalarına yönelik çalışmalar da yapmış olduk.

2. Kısım:

Cemil Aksu: Ulusal ölçekte mesela neyi talep edeceğiz? Paris iklim anlaşmasının mecliste onaylanması mı? Hükümetin iklim krizine yaklaşımının araçsal olmasına rağmen açıkladığı raporlar, eylem programları bizim için resmi, hukuki bir referans kaynağıdır. Paris anlaşmasına karşı çok eleştiriler var ama yine de hukuki referanslar açısından bunun talep edilmesi ve enerji bakanlığının yayınladığı projeksiyonları resmi belge halinde alıp bunlar üzerinden belediyelere (Avrupa'da yerel yönetimler iklim acil durum planı yapıp, taahhütte bulunuyor), iklim değişikliği eylem planları hazırlatmalıyız, (taahhüt içeren). Bu yönde belediyelere en başta hukuki parametrelili bir çerçeve oluşturmamız lazım ama bunun dışında da bizim kavramlar ve nedenleri parametre haline getirip belediyeye sen kentte hiçbir tarımsal, su, orman alanını inşaata açmayacaksın dememiz lazım. Belediyelerin iklim krizi ve buna karşı yapılacaklar

konusunda net, işin aciliyetini kavrayan bir noktadan uzak olduğunu ve belediyelerde sermaye, rant ilişkilerinin yaygın olduğunu görerek, kamuoyu oluşturup, norm ve parametre inşaatıyla belediyeleri zorlamamız lazım. Enerji sektörünün kamulaşmasını zorlamamız gerekiyor.

İlknur Abaza (TEMA): Belediyelerin stratejik planlarının hedeflerini net olarak belirlememiz lazım.

Derya Ünüver: Nerden hareket edelim sorusuna cevaben bence yerel ölçekte konuşalım. Nedeni ise önerilebilir olması. Belediyelere buradan raporla gideceğiz.

Cansu Çetin (Kırıkkale Üni): Bence de yerel bazda olmalı. Toplumun genel problemleriyle ilgili, hayatımız doğrudan etkileyen sorunların belgelenmesi lazım.

Recep Hisar (Foça Forum): Sorun küresel bir sorun. Benim yerelde bir şey yapabilmem için küresel boyutu oturtmam lazım. Küresel sorun fosil sorunu. Fosil yakıttan vazgeçeceksin ve bunu yerel yönetime de söyleyeceksin. Tarım alanını, meranı, suyunu koruyacaksın. Belediyeler Türkiye’de en önemli soygun kapısıdır. Şimdiye kadarki sistemden vazgeçmelerini söylüyoruz. Dünya çapında sorun fosiller ve endüstriyel tarımdan, hayvancılıktan çıkıyorsa bunu yerel ölçekte belediyelerin yapmamasını zorlamalıyız. Mesela tarım alanına asla inşaat ruhsat izni vermemeli. Bu iş dev bir sorun ve uluslararası örgütlerle bizim bağ kurma olanağımız var. Ancak yukarıyı anlayamazsak, yerelde temeli sağlam atamayız.

Tamer Entok (Eskişehir B.Ş. Belediyesi) Yerel ölçekte sürdürülmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Belediyelerimizin şuan ki çevre mevzuatına bile uymadıkları ortada. Stratejik planla en azından bunu sağlamalıyız (belediyelerin çevre mevzuatına uymaları).

Cömert Uygur Erdem (Ekoloji Kolektifi): Uluslararası boyutta bir adaletsizlik var ancak ulusal boyutta baktığımızda da bir adaletsizlik var. Büyük şehirlerin gıda ve enerji ihtiyacını gidermek için kırsallar sömürülüyor. İstanbul Aydın’ı sömürüyor. Enerjilerin kamusallaştırılması dışında aynı zamanda yerelleşmesi ihtiyacı da var. Enerji adaletinin, yerelden yükselmesi lazım. İklim krizinin kendisi kabullenilse de öneriler kentsel dönüşüm vs. yönünde oluyor. İnşaat sektöründen ziyade, vatandaşların büyük şehrin yükünü ve kirliliği azaltılması gerekiyor.

Adnan Çobanoğlu (Çiftçi-Sen): Paris iklim anlaşmasını siyaseten xx reddediyor. Tümünden karşı çıkılmalı. Endüstriyel tarım sadece büyük çiftliklerle değil ,doğrudan kimyasal kullanılmasıyla oluyor, küçük çiftlik de olsa. Bu anlamda yerel yönetimlerden bakarsak, yerel yönetim kimyasal kullanan hiçbir küçük üreticiyi desteklememeli. Atalık tohum kullanan, yerel üretim yapan üretici desteklenmeli. Toprak aynı zamanda en büyük karbon emicidir, kimyasallarla yapısı bozulduğunda iklim değişikliğine de neden oluyor. Tohumların da genetiği değiştirilince daha fazla su ihtiyacı çıkar vs. Fosil yakıtı karşı olmak yeterli değildir, jeotermal de en az termik santraller kadar tehlikelidir. Bu açıdan enerji politikalarında doğanın adapte olabileceği kadar enerji yatırımına izin verilmelidir. Belediyeler şuan kendi mülkiyetindeki arazileri termik santral şirketlerine kiraya veriyor, bu konuda belediyeler net olmalı. Hiçbir arazisini termik şirketler, kirlenici enerji sistemleri için kiralamamalı. Bunu zorlamalıyız.

Taci Karan (Beyoğlu Yurttaş Meclisi): Hedefleri belirlerken kent, köy ya da kasaba belediyelerinin çok farklı sorunları olduğunu göz önünde tutmalıyız. Mesela bizim Beyoğlu’nda atık yönetimi çok önemli, bu konuda öneriler sunabiliriz ve bunun ardından denetim ve takibin yapılması da çok önemli. Atık sektöründe kayıt dışı ekonomi de var. Suyla da bağlantılı. İstanbul’un çok fazla atık suyu var. Bizim bunları bilmediğimiz ve denetleyemediğimiz sürece çok bir anlamı yok. İnsanların artık kriz aşamasına geldiğimizi ve yaşam biçimini değiştirmemiz gerektiğinin farkına varması lazım. İçinde bulunduğumuz yeri daha insan gibi yaşamak için belediyeyi eğitici olarak kullanabiliriz. Mahalleden çıkacak sinerjiyi kullanabilecek, kucaklayabilecek mecradır belediye. Ve en önemlisi bütün bunların birlikteliğini de

sağlayabilmek. Kelebek etkisi varsa İstanbul'da yaptığımız bir şeyin Adana'ya da örnek olması etkilemesi lazım. Eğitim ve network çok önemli.

İlayda Çamlı (Kazdağları Kardeşliği): Her belediyenin ve bölgenin iklim krizi konusunda ne yaptığı ve nasıl etkilendiği değişkenlik gösteriyor. Belki ilk yapacağımız şey belediyelerin bu konuda durumu ortaya koymasını sağlamak olabilir. Belediyelerin iklim krizine katkısı nedir ve buna karşı ne yapıyor, bunun tablosu çizilmeli. Aynı zamanda belediyelerin vatandaşlarla ilişkisi de değişkenlik gösteriyor. Bunun katılımcılığının sağlanmasına yönelik bir şey kurulması gerekiyor. Mesela Çanakkale'de maden mücadelesi etrafında belediyeyle kolayca ilişki kurulabiliyor. Ama bu mekanizmaya dahil olmak da önemli, aktif katılım için hangi mekanizmayı kullanmalıyız? Pek çok insanın tek tek pek çok duyarlılığı var, ancak bilgi edinme konusunda, belediyeyi nasıl kullanacağı, meseleye nasıl dahil olacağı konusunda bir aracımız, programımız olmalı.

Derya Ünver: Üst başlıklara tabiat varlıklarının korunmasının eklenmesini öneriyorum ve alt başlıklarda da bunların nasıl korunacağı bulunmalı. Aynı zamanda bu platforma katılan insanlar elektronik ortamda birleştirici bir platformla birleşmeli. Skype, whatsapp vs. ile online eğitimler yapılabilir.

Şulenur Göztepe (Hukuk fak. Ar Gör.): Şu an konu yerel yönetimlerle ilgili olduğu için daha çok yerel bazda bakılıyor ancak ikisinin (yerel-ulusal) birbirine endekslenmesi gerekiyor. Sadece biri ele alındığında bir şeyler kaçırılıyor. Ulusal ve yerel anlamda. Türkiye'de yerleşmiş bir algı olarak kötü örneğin kabullenilmesi ve uygulanması var. Yerele odaklanınca geneli kaçırabiliyoruz. Bir sorun (iklim krizi) zaten ortaya çıkmış durumda ve bizim bunu artık önleme değil azaltmaya yönelmemiz gerekiyor.

Mehmet Özdağ (Emo): Enerji verimliliğiyle alakalı yerel düzeyde çalışmalar yapılmalı. Belediyeler kendi enerji ihtiyacını karşılayan bir enerji anlayışıyla hareket etmeli. Bir taraftan da 'kimin için enerji?' sorusu sorulmalı. Az tüketmek ve az üretmek anlamında enerji verimliliği iklim değişikliği konusunda en önemli noktalardan biri. Mülkiyetin tabana yayılmasına yola açan çabalara destek çıkabilir belediyeler. Enerji kooperatifçiliği yapılabilir. Biz rüzgar ve güneş enerjisini bile savunuyor olsak bile, bu yenilenebilir enerji politikaları Akp'nin politikalarıyla artık doğrudan doğruya sermayenin elinde. Halbuki özellikle güneşle ilgili üretim modelleri mikro ölçekte, tabana yayılan bir şekilde olabilir. Ancak bizim önceliğimiz sürdürülebilir bile olsa enerji üretimi değil tüketimi azaltmaya yönelik çabalar olmalı ve kimin için enerji sorusunu sormayı unutmamalıyız. Bu soruyu sordüğümüz zaman birçok HES'in, JES'in vs. gereksizliğini göreceğiz zaten. Kendi enerjisini üreten yeşil binalarda belediyelere sahip olmalıyız. İnşaatlarda enerji kimlik belgesi alınması yasası çıktı, ancak çok az binanın bu belgesi var. Akp'nin enerji ve ekonomi yönetimi fosil enerjiyle kendi kaynaklarını ayakta tutuyor ve bu yönetim iklim krizini derinleştirmekte, cari açığı arttırıp bizi yoksullaştırmakta. Önceliğimiz enerji üretmek değil, tüketmemeye dayalı olmalı. Belediyeler, enerji tüketimini düşürmek ve bunu özendirmek için ne yapabilir, nasıl yollar izleyebilir? Enerji yönetim birimlerinin kurulmasını önerebiliriz. Akp'nin enerji tüketimini azaltma gibi bir amacı yok tam tersi daha çok tüketimi teşvik ediyor. Büyükşehir belediyelerinin en önemli giderleri elektrik. Belediyeler kendi enerjilerini üretme, yenilenebilir enerjiye yönlendirme, sokak aydınlanmaları konusunda neler yapabilir?

Derya Ünver: Yeşil binalar açısından belediyeler zaten çok fazla sayıda olan avm'lere izin vermeyebilir ya da yeşil olmadan ruhsat vermeyebilir. Daha önceki dönemde güneş enerji sistemini teşvik için güneş evi yapmıştı (kendi belediyeleri?) Bunlar arttırılabilir.

Ozan Devrim Yay: Ulaşımı çok konuşmadık. Ulaşım özellikle büyükşehir belediyelerinin doğrudan faaliyet gösterebileceği bir alan. Bireysel araç kullanımını azaltacak bir toplu taşıma sistemi kurulmalı. Toplu taşıma ve aktarma sistemlerinin ucuzlatılması, toplu taşımanın teşvik

edilmesi ve tabip odalarının sağlık araştirması (iyi bir toplu taşımayla kanser risklerinin azalması; su, gıda ve sağlığa etkisinin izlenmesi) ve ilanı halkı etkileyebilir.

Cansu etin(Kırıkkale Üni): Bu sunduğumuz planları belediyeler kabul etse bile, insanlar kabul etmeyebilir. Kendi yaşam biçimlerini sürdürmek isteyebilir. Tasarrufa yönelik tüketim anlayışlarını değiştirebilecek eğitimler gerekli.

Burak Gültepe (Kırıkkale Üni): Belediye binalarında yenilenebilir enerji kaynaklarıyla tasarrufa gidilirse bunun halka duyurulması ve destek toplanması gerekir. Toplu taşımadan belediyeler çok fazla bütçe kazanıyor. Belediyelerden belli otostop noktaları için izin alabiliriz. Biz Kırıkkale’de bunu yapmaya çalışıyoruz.

Derya Ünver: Bisiklet yollarının aktif hale gelmesi ve kullanışlı olması da önerilebilir

İlknur Abaza (Tema): Ana hedef şehrin karbon izini azaltmak, bu planla belediyelere gideceğiz. Öncelikle belediyenin bunu kendisi uygulaması ve örnek olması lazım. Mesela belediyelerin yenilenebilir enerjiyle vs. yeşil binalar yapması ve bunu duyurmak, halkı bu konuda ikna etmesi lazım. Belediyeler aynı zamanda en ufak birime kadar halka inebilecek şekilde olmalı.

Deniz Özgür (Beyoğlu Yurttaş Meclisi): Belediyelere karnelendirme çalışmaları yapılacak, bir dernek tarafından (Beyoğlunda? Hangi dernek tarafından?) Böyle bir takım dernekler arttırılabilir. Kredibiletenin topluma mal edilmesi lazım. Toplumun her kesimine hitap edebilecek siyaset üstü merciler olmalı.

Recep Hisar (Foça Forum): Katılımcılık ve şeffaflık, belediyeler kanalıyla bilgi edinmek önemli konular. Belediyeler sorunları için mahalle referandumları, meydan toplantıları yapmalı. Sorunu muhattaplarını karşısına alarak özmeli. Belediyelerin öp imhası sorunu var. Milyonlarca ton çöp toplanıyor ne yapacağını bilemiyor. Yakmak, gömmek vs. hiçbiri olmuyor. Bu konuda belediyelerin ne yapacağına dair bir çözüm bulmalıyız.

Deniz Öztürk (odtü-bostan, yazman): Tüketimi ve atığı azaltmak aynı zamanda temel ihtiyacı karşılamak için şehrin temel noktalarına içme suyu kaynakları konulabilir.

Şulener Göztepe (Hukuk Fak. Ar.Gör.): Önceliğimiz plastik şişelerin azaltılması olmalı daha sonra sebillerini ve içme sularını talep edebiliriz. Bu yüzden plastik şişelerin kullanımını azaltmak için özel şirketler ya da belediyeler çok küçük bir ücrete şişeleri doldurmaya yönelik belirli noktalarda su sağlayabilir.

Taci Karan (Beyoğlu Yurttaş Meclisi): Belediyede kirleten öder ilkesini uygulanmalı ve kirleten şirketlerin işşası yapılmalı.

Recep Hisar (Foça Forum): Plastik başta olmak üzere geri dönüşümün sağlanması yönünde teşvikler yapılmalı. İzmir belediyesi su istasyonları kurmuştu zamanında, 1 damacana su 10 lirayken istasyonda 1 liraydı.

Cömert Uygur Erdem (Ekoloji Kolektifi): Su sebili aslında eskiden tüm şehirlerde, meydanlarda olan bir şeydi ve sadece içmeye yönelik değil, gün içinde el yıkama vs. için temel temizlik için de önemli. Bir zamanlar Eskişehir Belediyesi “kalabak su” isminde, belediyenin kendi suyunu, satıyordu. Doğrudan şirketleri karşıya almaktan ziyade böyle bir şey de yapılabilir. Sokak eşmesi, köy eşmeleri de geleneklerimize kodlu bir şey.

İlayda amlı (Kazdağları Kardeşliği): Şuanda listeye(tahtadaki) bakıyorum yine hizmet veren bir yerden belli başlı talepleri olan bir topluluğa döndük. Ama şunları konuşmuyoruz: Yeni yaşam pratiklerinin ucundan orda yaşayan yurttaşlar olarak nasıl tutabiliriz? Planlar ile halkı

pratikte nasıl buluşturabiliriz? Daha geniş bir coğrafyaya baktığımızda kırdaki talepler değişiyor, bunu nasıl aktarabiliriz oraya? Köyde iklim krizi kimsenin umurunda değil, köylüler çocuğunu besleme derdinde. Ürününe kimyasal atıyor ve çöpünü de bizim bahçeye atabiliyor. Bunlarla bir sıkıntısı yok.

Tamer Entok (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi) Belediyelerin mevzuatlarında belediyelerin yapabileceği şeyler belli, hepsi yazılı. Tarımla, kırsalla ilgili yapabileceği şeyler belli. Bunun için birimler bile kurulmuş olabilir ancak bizim bu mevzuatların daha iyi uygulanması için baskıcı olmamız gerekir. Belediyelerin kırsal birimleri stklar ve derneklerce baskıya uğramalı, denetlenmeli, zorlanmalı. Atık konusu da mevzuatlarda var. İlçe belediyelerinin, muhtarların görevleri belli ancak görevini yapmayanlar var. Mesela ambalajların, plastik atıkların toplanması lazım ancak bu atıkların yönetimi keyfiyetle sürdürülüyor. Bunun yanında inşaat atıkları da doğrudan doğaya salınıyor. Nedeni de belediyelerimizin gerekli çalışmaları yapmamaları.

Derya Ünver: Atıkla ilgili yeterince çalışmayan belediyeler olsa bile bunu yapanlar var bizler birey olarak da ayırmalıyız atıkları. Ayrıca iki somut önerim var:

1-Su sarnıçlarını artık işlevsel hale getirilmeli ve sulama suyu için kullanılmalı.

2.Sinek ilaçlaması belediyenin görev tanımında ancak bu ilaçlama uygun zamanda ve daha verimli bir şekilde yapılmalı

Cansu Çetin (Kırıkkale Üniv.): Daha önce kendi okulumda atık yağlar toplanarak yakıt üretildi. Bu tarz projeler desteklenerek hem gençlere hem de onların velilerine ulaşabiliriz.

Berkay Dal (Bartın Platformu): Fazla somut ve fazla ayrıntıya indik gibi geliyor böyle olunca da raporda ister istemez eksiklikler olacaktır. Bu yüzden burada belirtilenlerin orayı karşılamaması durumu olabilir(yereli). Belediyelerin nasıl bir yöntem uygulayacağını belirlenmesi lazım. Örneğin yaşam hakkını savunan sivil toplum örgütleriyle bir veri tabanı oluşturabilir (Halkın taleplerini toplayan?). Talepler belediyede oluşturulacak ya da atıl durumda olan birimlerde gündeme getirilip, çözümler sunulabilir. Belediyeye diyalogun arttırılmasını sağlamamız lazım.

Yurdağül Çelik (Bireysel-İstanbul): Toplu taşıma sisteminin geliştirilmesine dair bir önerim var. Mesela belediye bazı saatler arasında özel araç çıkmamalı diye karar alabilir ya da ayrıca vergi uygulayabilir. Toplu taşımayı teşvik için.

Alper Akkuş (Mersin): Okullarda iklim kampanyaları olabilir. İklim grevleri gibi. Belediyeler bu yönde teşvik ettirilip, yönlendirilebilir. Ulaşım açısından da katlanabilir bisikletli olanlar otobüse ücretsiz binmeli.

Cansu Çetin (Kırıkkale Üni): Burada yazdığımız her bir maddeyi sivil toplum kuruluşları alıp okullarla iletişime geçerse, belediyelerin de uygulama alanı olmuş olur.

Deniz Özgür (Beyoğlu yurttaş meclisi): Belediyenin adımlarının ve projelerinin izlenmesi ve denetlenmesi gerekiyor. Biz de Beyoğlu yurttaş meclisinde bunu yapmaya çalışıyoruz birkaç yıldır. Müdahale araçlarını geliştirmeli, yurttaşlar olarak bu mekanizmaları anlamalı ve meclisi gerçekten halka açık hale getirmeliyiz. Belediye toplantısını sadece meclis üyeleri biliyorsa bunu daha çok kişiye yaymalı ve takibini yapmalıyız.

Burak Gültepe (Kırıkkale Üni): Endüstriyel tarımdan vazgeçmek için belediyelere eğitim dışında nasıl bir baskı yaptırabiliriz?

İlayda Çamlı (Kazdağları Kardeşliği): Biz hep insan odaklı bakıyoruz ama toprağın ve doğanın da kendi işleyişi var. Bir anda pat diye kesmek de iyi sonuçlar vermez. Ekonomi de devreye giriyor çiftçiler için. Bizim köydeki çiftçiler fide satın alıyor. Mesela belediyenin fidanlar için ya da ekipmanlar için, ekipmanların ortak kullanımı için bir çabası olabilir. Ya da belediyenin köylerde agroekoloji için eğitimler programlaması gerekebilir. Tarımsal adımlar atılırken yerele göre hareket edilmeli.

Adnan Çobanoğlu (Çiftçi-sen): Endüstriyel tarım aynı zamanda şirket tohumlarının kullanılmasıdır. Şuanda atalık tohumun satılması yasak ancak belediyeler bunları sağlayabilir. Belediyeler atalık tohum üretimi sağlamalı. Bu ürünlerin de pazarını destekleyebilir. Belediyeler atalık tohuma dayalı üretimi desteklemeli. Böyle üretim yapanlara bilgi desteği ve teknik destek verebilir belediyeler. Yerel yönetimler bu tarz uygulamaları araştırarak laboratuvarlar kurabilir ve bu konuda çiftçiye eğitim verebilir. Biyolojik yöntemlerle tarımsal hastalıkların çözümü için de araştırmalar yapabilir. Endemik bitki türleri de belediyelerce yaygınlaştırılmalı, peyzajda da kullanılabilir.

Tamer Entok (Eskişehir B. Ş. Belediyesi): Belediyeler kentsel dönüşüm projelerinde çevresel korumayı göz önünde bulundurmalı.

Stratejik Planlarda Yer Alması Düşüncesiyle Atölyede Ortaya Çıkan Amaçlar

Karbon Ayak İzini Küçülten Belediyecilik

Ormanlarını ve Su Havzalarını Koruyan Belediyecilik

Endüstriyel Tarım ve Hayvancılıktan Agroekolojik Tarıma Geçen Belediyecilik

Toplu Taşımacılığa Dayalı Belediyecilik

Enerji Tüketimini Azaltan Belediyecilik

Enerjide Kendine Yeterli Belediyecilik

Kamusal Amaçlı Enerji Üreten Belediyecilik

Enerjide Demokrasiyi, İklimde Adaleti Savunan Belediyecilik

Yurttaşları Meclisleştiren Belediyecilik

Demokratik Katılımla Karar Alan Belediyecilik

Stratejilerde ve Programlarda Yer Alması Düşüncesiyle Atölyede Ortaya Çıkan Faaliyetler

Atalık tohum üretimini sağlayacak destek ve eğitim çalışmaları vermek üzere Gıda ve Tarım birimlerini aktive etmek;

Endüstriyel tarımdan agroekolojik tarıma geçecek üreticilere teşvik ve destek mekanizmaları sağlamak, Bunun için tohum gibi üretim araçları tedarik etmek;

Bu alanda faaliyet gösteren gıda, tarım, ekoloji odaklı sivil toplum örgütleriyle, meslek odalarıyla, bilimsel uzmanlık dernekleriyle ve üretici, tüketici sendikalarıyla düzenli meclis toplantıları yaparak iletişim ve kamuoyu oluşturmayı ve birimlerini de eğitmeyi sağlamak;

Belediyelerin Karbon Ayak İzini azaltmaya yönelik halk toplantıları organize etmek, bu konuda eğitim çalışmaları yapmak, Halkın bilinçli tüketim faaliyetleri organize etmesini sağlamak;

Atık üretimini azaltmak için mahalle ölçeğinde, belediyelerin altyapılarını güçlendirecek fikir ve imece faaliyetleri organize etmek için halk toplantıları gerçekleştirmek,

Belediyelerin atık, gıda, su denetimi gibi temel faaliyetlerinin halk tarafından izlenebilir kılınmasını sağlamak, buna yönelik aylık denetim raporlarının, belediyenin internet sayfasından aylık duyurularını gerçekleştirmek,

Kent merkezlerinin yayalaştırılmasını hızlandırmak, toplu ulaşımı desteklemek, bisiklet yollarını arttırmak, uydukentlerle şehir merkezleri arasında otostop noktaları oluşturarak toplu taşımayı teşvik etmek, Otostop noktalarından yolcu alan otomobil sürücülerine belediyenin otoparklarında veya özel otoparklarda indirim sağlayacak kredi yüklemek, kent ana ulaşım planlarını yaya öncelikli strateji izleyerek hazırlamak;

Enerji kooperatifçiliğini desteklemek, kentin kamusal enerji ihtiyacını kooperatifleşerek karşılayacak faaliyetleri desteklemek, teşvik etmek; Belediyenin enerji tüketimini bu temelde azaltmak, ucuza-verimli-sağlıklı-ekolojik enerji mal etmek ve daha az tüketmek;

Su havzalarını ve ekosistemleri koruyacak biçimde kır ve kent bütünlüğünü sağlayacak imar planlama çalışmaları yapmak; bu alanları yapılaşma baskısından uzak tutacak biçimde emlak piyasalarına ve halka eğitim vermek;

Ekolojik maliyetleri, bu maliyetleri yaratan faaliyetlerin nedenlerini tespit etmeye yönelik sağlık etki değerlendirmesi çalışmalarını sağlık örgütleriyle gerçekleştirmek ve kentsel hizmetlerde bu maliyetleri yaratanlara maliyetleri yansıtacak bir fiyat politikası izlemek,

Şehrin çeşme sularının içilebilir kılınmasını sağlamak, tüm asbestli boruları değiştirmek, şehrin ortak kamusal mekanlarına ücretsiz su sebilleri yerleştirmek;

Öğrenciler, kadınlar ve yoksullar için uygun fiyatlı, temiz, içilebilir su dolum merkezleri oluşturmak,

Gıda Hakkı Atölyesi

04.08.2019 / Ankara

Moderasyon: Özlem Işıl & Umut Kocagöz

Yazman: Selma Değirmenci &

Atölye Katılımcıları

Özlem Işıl (Ekoloji Kolektifi, Çiftçi-Sen Dayanışma Grubu)

Umut Kocagöz (Çiftçi-Sen Dayanışma Grubu, Ekoloji Kolektifi)

Aylin Şule Songül (İstanbul Barosu Tüketici Hakları temsilcisi)

Aziz Koçal (TÜKODER)

Ahmet Güratlı (THD Genel Başkan Yrd.)

Ali Bülent Erdem (Çiftçi-Sen Genel Sekreteri)

Ergin Duygu (Bireysel katılımcı)

Ibrahim Akalın (BİTOT-İzmir)

Eylem Çelik (Antalya Gıda Topluluğu)

Özlem Büyük (Antalya Muratpaşa Belediyesi)

Ahmet Aydoğan (Adana/Ekin -Doğa Tüketim Kooperatifi)

Ayşen Ergün (GDO'ya Hayır Platformu, Ekoloji Kolektifi, Çiftçi-SEN)

Mert Tokur (Beşiktaş Kooperatif Girişimi)

Dicle Dilan Salman (Renkli Orman Okulu Gıda Topluluğu, Diyetisyen)

Gökhan Geçkin (Anadoluda Yaşam Tüketim Kooperatifi)

Şehmuz Alparslan (Adana Gıda Mühendisleri Meslek Odası)

Neşe Yüzak (Marmaris Kent Konseyi Çevre Grubu)

Özlem Özgür Arıkan (ÇİTTA)

Alper Can Kılıç (Kadıköy Gıda Topluluklar, EkoHarita)

Utkan Oktay (Çankaya Belediyesi)

Halit Konanç (Şişli Kent Konseyi Ekoloji Meclisi)

Esra Doğan (İzmir Homeros Gıda Topluluğu)

Berkan Özyer (Greenpeace)

Durkadın Saçlı (Kayabidi Mahallesi Muhtarlığı)

Sahime Özarslan (Didim Çevre Platformu)

Coşkun Özbucak (Ekoloji Birliği- Ordu Çevre Platformu)

Sedat Başkavak (TÜM-KÖY-SEN)

Süheyla Doğan (Nusratlı Köyü Üretici Kadınlar Topluluğu, Kazdağları Kültürel Doğa Koruma Derneği)

Gizem Tutumlu (Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği)

Ceyhan Temürcü (Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği)

Hüseyin Yüce (Kocaeli Ekolojik Yaşam Derneği)

Moderasyonun Atölye Notları

Gıda Hakkı atölyesi bir önceki gün yapılan sunum ve forum tartışmalarının ekseninde kamucu bir belediyecilik anlayışını geliştirmek ve kurmak amacıyla gıda inisiyatifleri içerisinde yer alan katılımcıların katkılarıyla şekillendi. Bu atölyede yerel yönetimlerin stratejik planlama süreçlerine ve programlarına gıda hakkı temelinde müdahil olma, talepleri ortaya çıkartma ve ortaklaştırma tartışmaları gerçekleştirilmiştir. Temel olarak yerel yönetimlerin planlama ve programlama süreçlerine gıda hakkı bağlamında nasıl müdahil olunur, ortaya çıkan talepleri ekoloji hareketleri nasıl bir stratejiye dönüştürebilir, yurttaşlar yerel yönetimlerin hizmet getiren anlayışı dışında nasıl kamucu bir belediyecilik anlayışının inşa edilmesini sağlayabilir, kolektif olarak fiili durumlar nasıl yaratılabilir soruları üzerinden katılımcıların katkı ve önerileri tartışmaya açıldı.

Belediyelerin sağlıklı ve temiz gıdaya ulaşımının araçlarını kamu dışında bir alana havale etmesi neoliberal yönetim anlayışının bir vehçesi olarak düşünülmektedir. Kentsel ve kırsal alanda tarımın ve gıda tüketiminin şirketleşmesi sonucunda yurttaşların sağlıklı ve temiz üretilmiş gıdaya ulaşımını gittikçe zorlaştırmış, küçük ölçekli üretim yapan üreticilerin şirket tarımının bir parçası haline gelmesine neden olmuştur.

Atölye katılımcıları tarımsal faaliyetin, gıda üretiminin ve tüketiminin günümüz koşullarını ortaya koyarak, ileriye dönük bir projeksiyonda hem örgütlenme pratiklerinin nasıl olması gerektiğini hem de kamucu bir belediyecilik anlayışına bu örgütlenme pratiklerinin nasıl müdahil olabileceğini tartışmaya açtılar.

Atölye katılımcıları, stratejik planlama sürecine ve yerel yönetimlerin programlarını oluşturmalarına dahil olmayı, üretim ve tüketim ekseninden doğacak ihtiyaçlar ve yerelin kendi koşullarına göre değişebileceğine dair vurgu yapmayı önemli buldular. Bu vurgu ile birlikte üretim ve tüketim meselesinin ortaklaştığı ve birbirinden ayırıştırılamayacağı hususu katılımcılar tarafından vurgulandı. Tarımda dönüşüm üretimin eksenini, niteliğini ve niceliğini değiştirirken, tüketim alışkanlıklarını ve sağlıklı gıdaya erişimi de dönüştürdüğü, dolayısıyla kamusal taleplerin güçlendirilmesi gerektiği ortaya konuldu. Kamucu belediyeciliğin yaşam bulması için yurttaş örgütlenmelerine – atölye özelinde gıda inisiyatifleri- ve bu örgütlenmelerinin yaratacağı baskıya dünden daha fazla ihtiyaç olduğu ifade edildi. Öte yandan, mevcut gıda inisiyatiflerinin toplumun sağlıklı gıdaya ulaşma, gıdanın denetimini sağlayacak mekanizmalar yaratma kapasitesi açısından yetersiz kaldığı, yerel yönetimlerin kamusal yapma gücü ile bu kapasitenin güçlendirilebileceği ifade edildi. Bu bağlamda kamusal hakların, yerel yönetimlerin yukardan aşağıya doğru ve katılımcı olmayan politika yapım süreçleri ile sağlanamayacağı; gıda inisiyatiflerinin ise mevcut kapasitelerinin ve örgütlülük düzeylerinin üzerinde olan bir takım kamu hizmetlerini üstlenmek zorunda kalarak kamu gücünü kullanma talebinden uzaklaşmaması gerektiği ifade edildi.

Tartışma başlıklarından bir tanesi, yerel yönetimlerin kooperatifleşme sürecine nasıl katkı sunacağı üzerineydi. Belediyelerin kooperatifler kurması noktasında inisiyatif alması gerektiği görüşü yanında, belediyelerin bir kooperatifin kurucusu, ortağı olmaları değil, kooperatifleşmeye uygun iklimi, ortamı hazırlayan ve kooperatiflerin hayatta kalmalarını kolaylaştıran, lojistik desteklerini sağlayan bir rol üstlenmeleri gerektiği görüşüydü.

Yerel yönetimlerin bünyesinde ve yereldeki gıda inisiyatifleri ile birlikte çalışan gıda ve beslenme birimlerinin kurulması öne çıkan önemli bir talep idi. Böyle bir birimin işlevi, yerelin ihtiyaçlarını ve sorunlarını tabandan gelen örgütlenmelerle birlikte çalışarak, çözüm politikaları geliştirmek olabileceği ifade edildi. Yerelde bulunan üretim faaliyetinin denetimi, yerele tüketim için giren gıdanın kamu yönetimindeki bir laboratuvar vasıtasıyla denetlenmesi, üreticiye tohum desteği sağlanması, üreticiden üreticiye ekolojik tarım eğitimlerinin sağlanması, tüketici kooperatiflerine lojistik destek sağlanması gibi politik program önerileri atölye katılımcıları tarafından öne çıkarıldı.

Gıda Hakkı Atölyesi Kişisel Aktarımlar, Pratikler ve Öneriler:

Süheyla Doğan: Yerel üretici pazarları konusunu önemli buluyorum. Organik pazarın kriterleri var, bunların yerine getirilmesi çok gerçekçi değil, denetimi sorunlu. Yerel organik pazarları belediyeler düzenlemeli ve biz bunun için baskı yapmalıyız. Doğa dostu tarım, üretim ne demek, bu ürünlere yönelmeyi sağlamak lazım ki pazarda alıcı bulsun ürün. Bunu yaşatabilmek için talebi oluşturmamız lazım. Pazarları kurup yaşatalım. Gıda konusundaki örgütlenmeler yerel yönetimler tarafından desteklenmeli. Bütün kooperatiflerin ortak derdi personel, mekân ve işletme masrafları. Bu konularda kooperatiflere yerel yönetimler destek verilmeli. Biz kooperatifimizde elektrik vs. ödeyemediğimiz için çok zorlandık. Böyle bir taleple gidebiliriz belediyelere. Lojistik destek versinler vs. Gıda güvenliği çok önemli bir mesele, sağlıklı gıdaya ulaşmak önemli bir sorun. Gıda tahlillerinin yapılacağı laboratuvar kurulmasını yerel yönetimler sağlamalıdır. Ege ve Marmara Çevre Birliği var örneğin, belki hep beraber merkezde bir ortak laboratuvar kurulabilir. Yerel üreticilerinin ürünlerinin pazarlanmasına aracılık etmek aklıma gelen diğer bir konu. Köylerden ürünlerin toplanması merkeze gelmesi konusunda lojistik destek sağlarsa belediyeler çok önemli bir katkı sağlamış olur. Üreticinin aracısız pazara ulaştırması ürününü gıda inisiyatifleri dışında mümkün olmuyor.

Coşkun Özbiçak: İki önemli konu var. Tarım bölgelerinin büyük şehir olması, örneğin Ordu, Ordu'nun belediyeye yönelik çalışmasıyla Ankara'nın çalışması farklı. Yani büyük ve küçük şehirlerin sorunları farklı. O nedenle köyler imar alanlarına açıldı ve tarım bölgeleri imara açılma tehlikesiyle karşı karşıya. Kalabalık toplanmalar yaptığımızda geç kalınma ihtimali var, hatta bu toplantı bile geç. Bu nedenle biz aldığımız bilgilerle bu süreci tamamladık. Ekoloji

Birliği olarak Ordu'da 10-15 grubu çağırarak ne yapabiliriz diye ve hazırladığımız dilekçeyi belediyelere verdik. Ordu Çevre Derneği, Eğitim-Sen, Tüm-Köy-Sen vs. bu kurumlar görüşlerini verdiler. Halk pazarı Ordu'da yok, adı var ama toptancılar kurup satıyor. Yine köylülerin kooperatif girişimlerine bütçe ayrılması talebinde bulunulduk. Fındık üreticileri açısından söylersem kooperatiflere karşı bir güvensizlik var. Örneğin Fiskobirlik siyasi rantta dönüşmüş durumda. Bizim gibi sosyal mücadelelerin dışında insanları katamadık bu yüzden. Benim düşüncem önce üreticilerin örgütlenmesi üzerine çalışmalıyız yoksa kooperatif aydınlar içinde kooperatif olarak kalır. Belediyelerin katılımcılığını öne çıkaran taleplerle üreticilerin örgütlenmesine çabalamalıyız.

Dicle Dilan Salman: İzmir'de sebze-meyveye ulaşma anlamında daha iyi bir durumdayız. 10 dönüm arazim var ama fabrikada çalışarak daha fazla para kazanıyorum diyor köylü ve atalık tohumu nasıl ekeceğimizi vs. bilmiyoruz diyorlar. Tohum desteğini arttırabiliriz, üreticiye eğitim desteği verilmeli, nasıl doğal yollarla savaşılabılır bilmiyoruz diyor. Bir de örneğin, Karaburun'dan alacağımız ürün 100 kiloyla lojistiğiyle beraber 300 kilo parasına geliyor. Belediyelerden bu konuda lojistik destek isteyebiliriz.

Ahmet Aydoğan: Ekoloji alanında yeniyim ama kooperatifleşme alanında bir deneyim yaşadık. Gıda hakkı çok kullanılan kelimeler ama hep hak, adalet, hukuk kullandığımız kavramlar ve bu kavramlardan çok da umutlu durumda değilim. Aramızda ortaklaşarak bir tüketim kooperatifi kurduk. Bir ortak payı 100 TL şeklindeydi. İleride kar ederiz dedim. Ama ben bu sürece özeleştiri vererek kooperatifçiliğin tam da aksine yaşama, insana dokunma üzerine olması gerektiğini, insanlara sağlıklı gıdanın hak olduğunu anlatabilmek üzerine olmasını gerektiğini düşünmeye başladım. Bir yerel yönetim, tüzel kişi olarak kooperatiflere yer/mekân sağlamalı, yer temini ve tesis kurulumunu desteklemeli ve insan kaynağı sağlamalı.

Sedat Başkavak: Sağlıklı, temiz ve herkes için ulaşılabilir gıda savunmamız gereken temel mesele. Mersin'de üretici köylü pazarları var ama biz köylünün herkes için üretim yaptığı ve bu üretimi de sağlıklı gıda üreterek yaptığı bir durumu konuşuyoruz. 3-5 üretici pazarıyla halkın gıdaya ulaşımı mümkün değil. Daha ilerisini tartışmak gerekir. Bu koşulu sağlamak için ise yerel yönetim tohum yardımı yapabilir, tohum bankası kurma ve tohum dağıtımını kendi bünyesinde biriktirip ücretsiz sağlayabilir, girdi desteği (akaryakıt vs.) sağlayabilir. Bir de kooperatiflere güven azalımı var. Ancak biz yerel yönetimlerin kooperatif kurmaya teşvik etmesi gerektiğini düşünüyoruz ve şirketleşen değil üreten bir kooperatif istiyoruz. Yerel yönetim tesis, ekipman desteği verebilir. O bölgedeki köylülerin kooperatif üzerinden birleştirilmesi gerek. Ama bir yandan da o ürünlerin etini, sütünü paketleyecek tesis kurmak önemli. Yani herkesin temiz sağlıklı güvenebileceği gıdaya ulaşmada aradığı şey öncelikle güven. Şu tesiste paketlenildi vs. yazısı ile bu güven duygusu oluşturulmalı. Aynı zamanda o bölgedeki tarımsal üretime denetim, kontrol ve destek gerekiyor. Üretici köylünün daha doğru üretim yapabileceği koşulları oluşturmak önemli. Orada sadece bir bürokratik mekanizma oluşturmak yerine halka yönelik bir şey oluşturmak gerek. Üretilen ürünlerin, üründen mamule dönüşümünü sağlamak için şirket yerine belediye tarafından tesis kurularak gerçekleştirilmeli. Kişisel kazanmaya dönerse iş diğer taraf boşa düşüyor. Önümüzdeki ay belirlenecek olan stratejik planlamaya nasıl dahil olacağız? Dilekçe vermek yerine, Şu bölgedeki üretime şöyle katkı kurmak gerekir diye destek olmamız gerekir. Herkesin söz sahibi olacağı bir mekanizma kurulması gerekir. Muhatap olan herkesin başvuruda bulunması gerekir, sadece bizim verdiğimiz dilekçe işe yaramıyor maalesef.

Berkan Özyer: Greenpeace olarak üç tane pestisit yasaklanması üzerine bir kampanya yürüttük. Bu süreçte üreticinin en fazla şikâyet ettiği konu "üretiyoruz ama karşılığını alamıyoruz bu yüzden ilaç basmak piyasaya daha kolay geliyor" demeleriydi. Pazara erişim konusunda çalıştık. Tedarik zincirinin kısalması üzerine çalıştık, çalışıyoruz. Biraz geç kaldık, fakat yine de stratejik planlamaya bağlı kalmadan fiili meşru durumlar yaratmak mümkün.

Üretim ve tüketim şeklinde ayırma üzerine çalışıyoruz. Tüketim tarafında kooperatiflerin üretici pazarları başlığı altına girmelerini düşünüyoruz. Kooperatiflere mekân hazırlamak vs., üretici pazarı nasıl hazırlanmalı bunun kriterleri belirlenmeli. Gıda kontrol aşamasında belediyelerinin laboratuvar kurması uzak durumda şu an için fakat şu an özel laboratuvarlar var. Bu özel laboratuvarlara ürün gönderilebilir. Özellikle nakliye konusunda belediyelerin yapabilecekleri var. Belediyenin organize ettiği bir nakliye zinciri. Yani üretim ve tüketim tarafını ayırıp daha somut taleplerle gitmek mümkün.

Özlem Özgür: Bizim kendi yazdığımız stratejik planlamayla ilgili bir şeyler söylemek isterim. Gıdanın hak olduğu alanı var, üretim ve tüketim alanı var. Ayırmak gerekebilir. Mesela; halk bostanları sadece üretim için değil, insanların bir araya gelmesiyle de ilgili bir alanı açıyor. Eğitimler de aynı şekilde bilgi aktarımı üzerine kurulmalı. Belediyelerin görevi olan gıdaların yerinde ayrıştırılması yine bir eğitim işi ve belediyeler yerinde ayrıştırmak üzere organize olmaları gerekiyor. Ekolojik ürün dostu işletmeler olabilir, belediyenin arkasına yeşil damgasının vurarak güven ilişkisi tesis ettiği ve bunu kamuya açtığı, örneğin bu işletme ekolojik gıda kullanan doğa dostu bir işletmedir ibaresi insanların bilincinde bir etki yaratabilir.

Aziz Koçan: Tüketici hakları açısından, tüketicinin sağlıklı gıda hakkı kadar evrensel haklar konusunda da iş yapıyoruz. İstanbul'dan gelen arkadaşların yıl sonuna kadar etki oluşturabilecekleri vakitleri var. Demokrasi güçlerinin birlikte oldukları zaman neleri başarabileceklerini gördük. Her ilin farklı farklı özellikleri var bu tür toplantıların bölgesel koordinasyonlar kurularak, sürecin izlenmesine ve alternatif stratejik planlar yaratarak çalışmasını önemli buluyorum. Gıda güvenliği ve gıda güvencesinin ana noktası tohumdur. Eğer tohuma sahip çıkmazsanız geriye bir şey kalmaz. Bugün tarım şurası gündeme geldi. İllerde şuraya katılın dediler. Buralarda sunulan önerilerin şura kararlarına girmediğini biliyoruz. Şura kararları olarak çıkacak, biz de görüşü alınanlar olarak görüneceğiz ama bizim sözümüz olmayacak. Eğer tarıma ve tohuma sahip çıkmazsanız bir gelişme olmaz. Diğer konu ise endüstriyel gıdalardaki okur yazarlığın gelişmesi gerekiyor. Belediyeler tarafından tüketicinin bilgilendirilmesi ve eğitilmesi gerekiyor. Birçok tüketici gıda paketlerinin arkasında yazan küçücük yazıların ne anlama geldiğini bilmez. Bu eğitimleri yerel yönetimler verebilir. Üçüncüsü laboratuvar çok önemli. Etkin denetimleri belediyeler sağlamalı. Gıda denetimi sadece belediyede ve tarım müdürlüğünde değil, onların ağlarına dağılmış durumda. Tarım müdürlüğü bir denetiminin raporunu 1,5 yıldır açıklamadı hala denetim çalışmaları devam ediyor diyor ve açıklamıyor. Örneğin 20-30 defa ceza almış firmalar bile halen satışa devam ediyor. Belediyelere de iş düşüyor ama asıl bize iş düşüyor.

Gökhan Geçkin- Belediyelerden talepler bulunabilir ama kooperatiflerle birlikte hareket etmesi çok iyi olmayabilir. Örneğin, Ovacık belediyesi, kooperatif ile angaje olarak ilerledi, bazen bu durum sorunlara neden olabilir. İstanbul'da kooperatifler olarak düzenli toplantılar yapıyoruz ve kooperatifler olarak ortak taleplerimizi oluşturup belediyelere sunmak istedik. Kooperatiflerdeki örgütlenmeler güçlü olursa denetimler de yapılabilir. Belediyelerde bizden vergi toplayan kurumlar ve bizlere hizmet sunmak zorunda. İstanbul'da olan kurumlar varsa iletişime geçip birlikte başvuru yapılabilir.

Eylem Çelik- Antalya'da hobi bahçeleri gibi bir uygulama var. Hobi bahçeleri kötü değil ama sadece belli yaş grubunda insanlar için uygulamaya sokulmuş. Bu uygulama belli insanları kapsıyor tüm kentli yaşayanları kapsamıyor. Biz de topluluk destekli tarım uygulaması yapmaya çalışıyoruz. Yer konusunda ciddi sorunlar yaşıyor. Yeri gönüllü arkadaşlarımız sayesinde bulduk. Bulduğumuz yerler hepimizin ulaşabileceği yerler değil. Belediyelere giderken bu söylenebilir. Yani boş alanların kullanımını sağlayabiliriz. Belediyeden talep edebilir ayrıca gençler de ilgilenmek için dahil olabilir. Başka bir konu da lojistik konusu önemli, ona katılıyorum. Başka bir konu da biogaz problemi olduğunu da söylemek gerek.

Ali Bülent Erdem- Gıdanın kontrolü şirketler üzerinden gidiyor. Bunun karşısındaki problemler deyince gıda güvenliği ve güvencesi diyoruz. Ama bunu değiştirmenin politik açılımı da gıda

egemenliğidir. Bu süreç 1980'lerde başlayan ve gıdayı kamunun meselesi olarak ortaya koyan bir politikadır. Onların yapacağı şuranın karşısında söz üretmemiz gerekiyor, talepleri belirtmemiz gerekiyor. Ortada kamu olarak kalan tek belediyeler var. Bu belediyelerden her isteyeceğimiz talep, aslında gıda egemenliğini oluşturacak yükseltecek talepler olmalı. Gıda egemenliğin temelinde, tüm üretim sürecinin izlenebilir olması ve üretimin köylü tarım olarak yapılmasıdır. Bunu sağlayacak yöntemler oluşturulmalıdır. Çitçiden çiftçiye bilgi aktarımı, tohum ve bilgilerin paylaşımı yapılabilir. Şimdiye kadar kooperatiflere güvensizliğin nedeni devlet tarafından kurulmuş olmasıdır ve sonucu güvensizlik ve başarısızlık oldu. Şimdi de aynı şeyi belediyelerden talep edersek farklı bir durum ortaya çıkmaz. Bu nedenle belediyeler kooperatif kurmamalı, kooperatifleri desteklemelidirler.

Neşe Yüzak- Yerel yönetimin destekleri olmalı, kooperatif kurmayı kolaylaştırıcı yönetmelikler olmalı, ilaç kullanımını yerel yönetimler denetleyebilir. Gıda analiz laboratuvarları kurulabilir. Çok maliyetli olduğu için yapılamıyor. Mobil laboratuvar olabilir. Yerel üretim ve yerel tüketim desteklenebilir. Örneğin bizim bölgemizde kurulan otellere, yerel üreticilerden ürün alımı zorunlu tutulabilir. Muğla'da bal üretiliyor ama işletmeler gidip İzmir'den alıyor. Tohum bankaları kurulabilir. Tohum takas için belediye kolaylaştırıcı olabilir. Hibrit ve GDO'yu tohumlar üzerinde de konuşmak gerekir. Toprak temizliği ile ilgili konular tarım müdürlüğünde yapılıyor ama köylü bilinçli değil, bu sağlanabilir. Gıdaların birçok alanda otoyolun dibinde üretildiğini biliyoruz. Bunların dikkate alınması gerekiyor. Su kullanımı için zirai sulama konusunda karar alınabilir. Ürün depolama için güneş enerjili soğuk hava deposu yapılabilir. Belediyeler arası yerel ürünleri almak için protokol yapılabilir.

??? konuşmacı- Öncelikle belediyelerde gıda, tarımsal ürünler ile ilgili birimler oluşturulmalı. Kamu ihale kanunu 3A maddesi ile belediyelerin kooperatiflerden ürün temin edilmesi teşvik edilebilir. Online Pazar yeri yapılabilir ve bütün kooperatif ürünlerini orada satışını yapabilirler. Tüketicinin bu ürünlere ulaşması kolaylaşır. Bu dağıtım ağında iyi kooperatif belirlemek için koşullar oluşturulabilir. Sadece adı kooperatif olduğu için şu standartlarda üretim yaptığı için bu ağa dahil olduğunu açıklayan bir takım kriterler oluşturulabilir. Antalya'dan bir örnek, sulama kooperatiflerinin enerjileri için güneş enerjisi kurulmuştu.

Halit Konanç- Kadıköy Kent konseyi olarak strateji plan sürecinin içindeyiz. İstanbul'un her bölgesinin farklılıkları var. Biz de Kadıköy'den yola çıkarak çeşitli önermelerde bulunduk. Bu talepleri sizlerle paylaşacağım. Kadıköy'de bir tarım şefliği kurulsun böylece kentsel tarımcılık alanlarında kent ortamında beton yığını içinde tarım faaliyetlerini çoğaltabiliriz. Her ilkokula tarım bahçesi istiyoruz. Böylece tohumu kullanarak bilge tarımcılığı çocuklara öğretebiliriz. Ayrıca okullarda gıda mutfağı kurmak bir başka önerimizdi. Ayrıştırılmış kompost tesislerinin kurulması, kendi gıdamızın kendimizin ürettiği tarımsal arazilerin bu faaliyetlere verilmesi, her mahalleye semt pazarlarının kurulması, tüketici hakları geliştiren ve öğreten eğitimler verilmesi, yenilebilir enerjide kooperatifleşmenin sağlanması stratejik plan süresince ilettiğimiz taleplerin bir kısmı.

Ceyhan Temürcü- Sadece talep etmekle kalmamalıyız. Çalışmayı gördüğümüz her yerde çalışmalıyız. Birlikte çalışmadığımız zaman olmayacak. Bir yandan da meşru noktamızı da bozmadan girebildiğimiz her yere girmemiz gerekiyor. Pazar yönetmeliğinde %20'sini üreticiye ayırması gerekiyor. Çankaya belediyesi vermeye çalıştı ama olmadı. Belediyeler bu işi yapamazlar, bizlerle yapılacak bir mesele bu. Kooperatif üzerinde sıklıkla duruyoruz ama kooperatif yozlaşmamasının tek bir noktası var üreticinin görünürlüğünü sürekli tutmak. Bunu sağladıkça sorumluluğu da paylaşıyoruz. İzmir Büyük Şehir belediyesi, Ankara ve İstanbul belediye ile ürün temini için anlaşma yaptı ama biz de kendi yerelinde üretimi söyleyebiliriz. Şura meselesi çok önemli, bizim de ona karşı bir şura mı olur başka bir şey mi olur yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Belediyelere katılımcı onay sistemini uygulamak gerekiyor. Üretici, tüketici ve araştırmacılarla birlikte katılımcı onay sistemini yerleşmeli.

Ayşen Ergün: Ege'de yaşıyorum, üreticilerle ilişki içindeyim ve ben şanslıyım. İzmir'de büyükşehir kent buluşması yaptı. Aklima hızlıca şu geldi, acaba herkes kendi bölgesindeki belediyeden kent buluşmalarını talep edebilir mi? Bir kişi tarım arazilerini kentsel projelere açacak mısınız diye sordu ve Tunç Soyer hayır diye cevap verdi. Daha sonra Tunç Soyer bu sözünün arkasında durmazsa biz karşısında durabiliriz. Bu kayıtlı bir söz. Ürünlerin çok dolaşmasını doğru bulmuyorum. Kargo ile öyle dolaşarak gitmesini doğru bulmuyorum. Karbon ayak izi diyoruz bir yandan da kargo ile bir uçtan bir uca gıda gönderiyoruz. Belediyeler tarım arazilerini öncelikli olarak bölgede üretim yapan kadınlara tahsis ederek onların ürünlerini en yakın alanlarda pazara ulaştırırsın. Biz tüketicilerinde bu alanlara giderek, konuşarak ve alışverişimizi oralardan yaparak destek olmalıyız. Dilimizi de düzeltmemiz gerekiyor. Üreticiyi eğitmek gibi hayır bu yanlış bir dil, biz birlikte öğreneceğiz.

??? Konuşmacı: Belediye tarım arazilerini kadın çiftçilere versin önerisine dair, belediyenin birçok hazine arazisi var. Belediyenin planlama yetkisi var. Makilik alanlar var korunması gereken bu alanların çoğu makilikler yerine zeytin dikmiş. Biz tarımı savunurken doğanın talanını da tarım eliyle yapıyor, bunu görmüyoruz. Biraz durmak, biraz az yemek ve tüketimi azaltmak gerekir.

Ceyhan Temürcü- Biz üretici pazarı kurulana kadar Çiğdem'in derneğiyle birlikte onların bahçesinde semt pazarı açacağız. Bu yönetmelikte yok. Eğer gelen biri olursa buyurun gelin, biz de bunu istiyoruz diyebiliriz. Fiili durumlar yaratmak önemli. Slow city- sakin şehir uygulaması yerel yönetimlerden talep edebilir.

??? Konuşmacı- Tema'nın aslında organize örgütlülüğü var ve milli eğitimle protokolü var. Hem çocuklara ve velilere eğitim verebiliyor. Bunu da taleplerimize ekleyebiliriz.

Ömer Dursun Üstün: Yerel yönetimlerin kooperatiflere ortak veya üye olmaması taraftarıyım. Ankara özelinde düşününce, üniversiteler, öğrenciler aklima geliyor. Ziraat, peyzaj mimarlığı bölümlerinde akademisyen ve öğrencilerden fikir almak mümkün. Laboratuvarın en asgari düzeyde nasıl düzenlenebileceğini söyleyebilirler. Öğrenciler ile ilgili bir projenin olumlu sonuçları olacaktır. Ankara'da yerel ürünlerin haritalandırması önerilmelidir. Örneğin Ankara armudu gibi çeşidi bulunamayan ürünler var. Laboratuvar çok güzel bir çözüm. Tarım şurasına dair fikriniz nedir gibi bir form koymuşlar, bunun içinde bütün bunları konuşurken akademiden fikir alınabilir.

Ahmet Fıratlı: İki önemli başlık var. Üretim maliyetleri yüksek ve üretim alanlarımız daralmakta. Söylenen ve uygulananlar arasında farklar var. Maliyetleri yüksek olduğu için insanlar sürekli üretimden kopuyor, küçük üreticinin durumu sıkıntılı. Bu boşluğu doldurmamız gerekir. Bu boşluk da örgütlü kooperatiflerle doldurulabilir. İkinci ayağı pazarlama sıkıntısı. Bu da üretici kooperatiflerinin yerel destek alması ile çözülebilir. Bakanlığın görevi sanki tarım ve hayvancılığı yok etmek. İlkel mezbaha vs. sorunlarını yerel yönetimlerin çözmesi çok zor. Örgütlenme iyi sağlanırsa denetim ve diğer şeyler de etkili olabilir.

Aylin Şule Songül: Coğrafi işaretli ürünlerimiz var, her yörenin kendi katma değerli ürünleri mevcut. Hem kişiden kişiye bilgi aktarılmasını sağlayan, yörenin katma değerini içeren ürünler olduğu için bu konuda yerel yönetimler tarafından eğitimler yapıp, bu ürünlerin üretimlerinin devamlılığını sağlamak için fonlar bulunabilir. Bazı mekanizmalar mevzuatta yer alıyor ama kullanılmıyor. İstanbul Barosu Tüketici Hakları Merkezi'nden gıda güvenliği konusunda yardım alabilirsiniz. Şikayetleriniz mutlaka değerlendirilmeye alınacaktır.

Süheyla Doğan: Tüketici hakkı olarak biz, bir derneğe sahibiz ama baroların tüketici hakları üzerine bizimle ortak çalışıp dava açması gerekiyor. Gıda güvenliği çok önemli çocuklarımız için. O yüzden tüketici dernekleriyle, baroların bizlerle birlikte çalışması gerekli.

Gizem Tutumlu: Tahtada gördüğüm şeylerle alakalı birkaç şey söylemek istiyorum. Kent bostanları, mahalle mutfakları, üretici pazarları ile ilgili birim öneriliyor. Belediyelere somut taleplerle gitmek önemlidir. Beslenme ve gıda birimleri, uzman havuzu, bu hizmeti bu alanlarda çalışanlardan, bizlerden alabilmeleri için böyle bir havuz oluşturabilir miyiz? Üretici pazarları olduğunu varsayarsak, artan ürünleri belediyenin alması, pişirmesi, ekolojik bilincin artması için ev sahipliği yapması düşünülebilir mi? Ama bu konuda da biz yönlendirici bir şeyler teklif etmeliyiz. Çocukların temiz gıda hakkını belirtmemiz gerekiyor. Yerel üniversitelerle iş birliği yapılması bence de önemli bir konu. Yani şehirde insanlar kopuk yaşıyor o yüzden alternatif üçüncü alanların açılması için belediyelerden öncülük yapmalarını isteyebiliriz.

Ergin Duygu: BM'nin "küresel düşün yerel hareket et" ve Atatürk'ün "hayatta en hakiki mürşit ilimdir" sözleri aklıma geliyor. Bu dinlediklerimde şunu göremedim. Gıda üretimi çevreye en duyarlı konulardan biri; iklim değişiyor, toprak çoraklaşıyor, su azalıyor veya seller halinde akıp gidiyor. Bunlara bir tepki konmadığı sürece tarımsal üretimi, hayvancılığı geliştiremeyiz. Dünyada geliştirilmiş teknikler var. Bu teknikler Türkiye'ye yansımıyor. İçinizde bu konularla ilgili birileri olarak "agro-forestry" duydunuz mu? Fakat Türkiye'de uygulaması yok. Agro-forestry bir ormana gittiğiniz zaman otlarla ağaçlar bir aradadır ve ikisi birbirini beslediği için ormanlarda hastalık, salgın çok nadir görülür. Çünkü sağlıklı bir ekosistemdir. Bunu yapay olarak oluşturmadır agro-forestry. Toprağa gelen suyu dikey olarak kullandığı için yağmurun suyun hasadı açısından etkilidir. İkincisi, mikrobiyolojik aktiviteyi artırır ve toprağı besler. Ilıman bölge agro-forestry, bunun üstüne gidilebilir. Çünkü çiftçiler bilmedikleri, teorik eğitimle görmedikleri bir şeyi uygulamaktan çekinirler. Türkiye'de bu eğitim belediyeler tarafından yapılabilir.

Ceyhan Temürcü: Program olarak bu konuşulanları ortaya koyduğumuzda bu kadar insanı rahatsız edebilir. Öneriler grubu olarak ilerleyelim. Benim önereceğim çok şey var. Kırsal alanda çalışmalar önerim. Kırsal alanda kendimize örnek alanlar kurmak çok önemli. Köylülerle doğrudan çalışmak ve onları şehirlere bağlamak ve bunun içine belediyeyi katmak. Belediyelerle işbirliği yaparak kırsal işçilere ulaşmak. Bunun içinde eğitim vs. olabilir.

Dicle Dilan Salman: Eğitim kısmında çocuklara yönelik yapılabilecekler içinde gıda atölyeleri yapmak çok önemli. Onlar da yetişkinlik döneminde daha çok ilgi gösteriyorlar. Okullarda oyunlarla anlattık biz bunları. Bu oyunların mesela organizasyonu yapıp, belediyeler bunları okullara gönderebilir. Mahallelerde park olması ve çocukların harekete teşvik edilmesi önemli bir katkı olacaktır. Parkın içinde bostan olabilir. Çocuklar nasıl yetiştiğini görüp, sağlıklı yemeğe teşvik edilebilir.

Coşkun Özbiçak: Bizim yapmamız gereken demokratik halkçı belediye nasıl olur bunun çalışması olmalıdır. Duvardaki yazılanlar içimizden geçen yaşam biçiminin yansması. Ben laboratuvarların hal girişlerinde olmasını öneriyorum ve hale girmeden laboratuvarda tahlillerinin yapılması bu ürünlerin önemli.

Süheyla Doğan: Belediyeler peyzaj uygulamalarını yenebilir peyzaj olarak yapmalıdırlar. Böylece bölgenin yerel ürünleri hem hafızadan silinmez hem de yerelin ikliminde olmayan, palmye dikmek gibi, yeşil alanlar yaratılmaz.

Neşe Yüzak: Bu sorunları sadece belediyede çözemeyeceği için, tarım müdürlüklerinin de kitleler tarafından zorlanması gerekebilir. Köylünün neyi talep edeceğini bilmediği için tarım müdürlüğü hiçbir iş yapmıyor. Örneğin, Marmaris'in özel bir domatesi vardı, bölgeye bir ziraat mühendisi gönderdiler ve ziraat mühendisi domatesi yok etti. Bu anlamda biz sahip çıkmadığımızda denetleyende olmuyor.

Ibrahim Akalın: Yan yana olan köylerde bile farklı dinamikler var. Belediyeden toprak, tarımsal alanların korunması ve o toprakların imar açısından yağmalanmaması talep etmeliyiz. Bu coğrafyada bir köyde yaşıyoruz, her gün site yapımları vs. devam ediyor. İş gücü olarak tarım dünyanın en zor işlerinden. Yoğun emek isteyen bir üretim süreci. İşçilik mliyetleri için, küçük ve orta ölçekli işletmelere destek vermeliyiz. Tarım nüfusunun şu an %80-90'ı tarımsal faaliyetten kopmuş durumda. İnsanları tarıma teşvik etmeliyiz.

Selma Değirmenci: İstanbul'da birinci olarak belediyenin büyük halleri var, bütçeleri de var. Haller ve haller yasası ile ilgili bir uygulama yapılabilir. Doğrudan tüketici birliği ile iletişime geçip büyütülebilir.

Stratejik planlarda yer alması düşüncesiyle atölyede ortaya çıkan amaçlar:

Demokratik Katılım, Demokratik Karar Alma ve Şeffaflık Süreçlerini İnşa Eden Belediyecilik

Sağlıklı, Temiz ve Güvenilir Gıda Hakkını Savunan Belediyecilik

Doğal Varlıkları Koruyan Belediyecilik

Üretimi Kamusal Faydaya Dönüştüren Belediyecilik

Gıda İnisitayiflerini Güçlendiren Belediyecilik

Ormanlarını, Su Havzalarını, Tarımsal Üretim Havzalarını Koruyan Belediyecilik

Endüstriyel Tarım ve Hayvancılıktan Agroekolojik Tarıma Geçen Belediyecilik

Gıdanın Denetimini Sağlayan Belediyecilik

Topluluk Destekli Tarımı Savunan Belediyecilik

Yerelin Ürün Yelpazesini Koruyan ve Genişleten Belediyecilik

Yereldeki Küçük Ölçekli Üretim Yapan Üreticiyi Güçlendiren Belediyecilik

Strateji ve Programlarda Yer Alması Düşüncesiyle Ortaya Çıkan Faaliyetler:

Yerel yönetimler bünyesinde gıda ve beslenme birimlerinin kurulması ve bu birimlerin yerel ölçekte gıda inisiyatiflerinden, uzmanlardan oluşan bir danışma meclisi ile faaliyetlerini yürütmesi;

Ekolojik tarımı desteklemesi, bu tarımsal faaliyeti yapan üreticilerin ürünlerini pazara ulaştırmasının örgütlemesi, üreticinin ihtiyacı olan atalık tohumun tedarikini sağlaması, tohum bankası kurması ve üreticilere yine uzmanlar ve üreticiler tarafından verilecek eğitimi organize etmesi;

Endüstriyel gıdalardaki okur-yazarlığı arttırmak amacı ile uzmanlarla birlikte özellikle ebeveynlere ve çocuklara yönelik eğitimler verilmesi, eğitim kurumlarında gıda mutfağı, tarım bahçesi gibi uygulamaların gerçekleştirilmesi;

Yereldeki gıda inisiyatiflerinin lojistik ihtiyaçlarını karşılamak, bu inisiyatiflerin özerk yapılarına müdahil olmadan yaygınlaşmalarını, çoğalmalarını ve hayatta kalmalarını sağlayacak (ürün tedarigi için oluşan maliyet, belediyeye ait mekanların gıda inisiyatiflerine tahsisi ya da uygun bedellerle kiralanması gibi) iklimi oluşturmak;

Yerelde meclisleşmeyi önüne koyarak, yurttaşların taleplerini tartıştırmak, olgunlaştırmak ve yerel yönetimlerin programlarını birlikte demokratik katılım yoluyla oluşturmak;

Yerelde üretici pazarlarının kurulmasını desteklemek, pazara giren ürünlerin üretim koşullarını denetlemek, gıda tahlilleri laboratuvarları kurarak kamusal faydayı öne çıkaran, yurttaşın nasıl bir gıda tükettiğinin şeffaf bilgisini sağlayan ve farkındalığı arttıran faaliyetler yürütmek;

Topluluk destekli tarım uygulamaları ile kentsel arazilerin ekilebilir alanlarını gıda üretimine açmak, önceliği yereldeki kadın üreticilere vermek;

Yerel ürünlerin haritalanma çalışmalarını konunun uzmanları ile birlikte yürütmek;

Kentsel peyzajın yenilebilir bitkilerden olmasını sağlamak.

KENT HAKKI ATÖLYESİ

04.08.2019 / Ankara

KATILIMCILAR

Figen Uşaklıoğlu- İzmir Urla'dan geliyorum. İngilizce öğretmeniyim. Temiz beslenmeye çalışıyorum.

Elif Akbaba - Şehir plancısıyım yeni mezunum. Ekoloji adına bir şeyler öğrenmek için buradayım, doğrudan kente nasıl müdahale edilebilirini öğrenmek için geldim.

Sevda Mesci – Avukatlık yapıyorum. Mimarlar Odası'nda görev almaktayım. Farklı görüşleri öğrenmek için geldim.

Görkem Gökteş- Antalya Barosu'nda avukatım, aktivistim.

Emin Erdem- Yeni mezun inşaat mühendisiyim.

Mustafa Artar- Bartın Üniversitesi mezunuyum, mimarım.

Recai Çakır- Amasra Belediye Başkaniyım.

Ülke Özgüven- Gaziosmanpaşa Üniversitesi . İnternette görüp katıldım, kent hakları çalışmalarıma katkı sunması açısından geldim.

Aslı Tuncer Madge- Mimarım, Ankara'da temiz gıdaya ulaşma amacı taşıyorum, burada öğrendiklerimi odadaki çalışmalarıma katkısı olacağını düşünüyorum.

Tolga Uzun- 100 Yıl İnişiyatifi adına geliyorum. Kentle ilgili uğraşıyoruz, kent konseyi yürütme kuruluna girdim ama aktif bir şey yok henüz.

Hakan Karabulut- Anadolu'da Yaşam Tüketim Kooperatifi

Caner Gökbayrak - Doğader Bursa Başkanım, Bursa ve ülke çapındaki sorunlara müdahil olmaya çalışıyoruz.

Metin Sert- TURÇEP'den geliyorum. Vahşi madencilığe karşı mücadele veren biriyim, kentlerimizde kentlilik bilincinin ekolojiye katkısını öğrenmek için geldim

Turan (?)- Merak ettiğim için geldim.

Didem Genç- Kentsel tasarım ve peyzaj mezunuyum. Şehir bölge planlama mensubuyum, aktif Greenpeace üyesiyim, benim alanım olduğu için buradayım.

Belkıs İlter- Mültecilere istihdam sağlayan projede çalışıyorum, Yereliz derneğinde gönüllüyüm, yerel sivil toplum kuruluşları ve sivililer arasındaki bağı güçlendirmek istiyoruz, kentli kimliği üzerine çalışıyorum, o yüzden kent hakkını seçtim.

Derya Akyol- Harita mühendisiyim. Mardin'de Ekoloji derneğini kurduk, Mardin'in stratejik planlarına katkı sağlıyoruz.

Esra Güzel Kilim- Kamu yönetimi mezunuyum. Mersin'de EğitimSen faaliyetleri yürütüyorum, Mezitli'de kadın kooperatifinde çalışıyorum.

Özden Oktay- Kent tüketim demek, bilinçli tüketim oldukça doğayı koruyabiliriz o yüzden öğrenmek için geldim.

Ertuğrul Gazi Gönül- Ordu Çevre Derneği başkanım, kentsel gelişimle ilgili bilgi eksikliğini gidermek istiyorum çünkü kentte yaşıyoruz ama kentli olmanın bilincinde değiliz, kentli bilincini tartışmak için geldim.

Mehmet Botan Çevik- Hacettepe Üniversitesi 3. Sınıf öğrencisiyim.

Aykut Alyanak- Bireysel olarak geldim.

Ali İhsan Başgül- Ankara'dan katılıyorum.

Cengiz Kaygısız -EGEÇEP

Evren Yılmaz ?

Moderasyonun Atölye Notları:

Burada kent hakkı üzerine konuşuyor olacağız, ancak biliyoruz ki çevre, kadın, hayvan, su gibi bütün haklar aslında iç içe ve kent hakkının ayrılmaz bir parçası. Tüm bu hakları kolektif olarak talep eden örgütlenmeler oluşturmanın öneminin farkındayız. Dolayısıyla burada eşitlikçi, çoğulcu, demokratik bir mücadelenin olmazsa olmazı olan taban hareketinin geliştirilmesi için ortak aklı tartışıyoruz. Yöneticilere müdahale edebilmek için, hesap verilebilir, denetlenebilir taleplerimizi ortaklaştırmamız yararlı olacaktır. Bilgilendirme aslında bir katılımçılık değildir fikirlerin sunulup o fikirlerin uygulamaya geçecek şekilde kayda alınması ve bunların denetlenebilir olması gerekir. Dolayısıyla bunun fikri takibinin yapılması gereklidir. Esas olan şey bizi bir arada tutan dayanışma gücü ve bu güçle birlikte karşı olduğumuz şeyleri dönüştürebilme heyecanıdır. Lefebvre'nin dediği gibi kent hakkı kentteki sunulan hizmetlere erişim hakkı değil kendi hayatımızı kurabilme ve yaşamı dönüştürebilme hakkıdır.

Bu bir atölye olduğundan burada çıktığı birlikte üreteceğiz. Ortaklık ve farklılıklarımız olacak. Hedefimiz stratejik planlar için ekolojik kriz gündemiyle ilgili politik programatik somut talepler ortaya koymak.

Kent Hakkı Atölyesi Kişisel Aktarımlar, Pratikler ve Öneriler:

Konuşmacı: Konu başlıklarını sıralayıp altını doldurabiliriz.

Konuşmacı: Atık yönetiminden başlayabiliriz.

Konuşmacı: Kent nasıl kurulmuştur oradan başlarsak gerisi gelir zaten. bir şeyin mantığını kurarsak gerisi gelir. Kent sanayinin kurulmasıyla başlamıştır. Niye başlamıştır kent neden oluşmuştur?

Konuşmacı: Başında verili ortamı şekillendirmemiz gerekir.

Konuşmacı: Atık yönetimi denildi ya o aslında bir faaliyettir. Bu faaliyetle biz neyi hedeflemeye çalışıyoruz ve atık yönetimi bizim sürdürülebilir çevre kavramımıza girer mi? O amaçtır aslında.

Konuşmacı: Bence güzel bir noktaya değindi biz atık yönetimi, su, gıda şeklinde ayırım yapacağımıza ilk olarak amaç ikinci olarak faaliyetler üçüncü olarak da öneriler gibi üç başlıkta toplayıp altını doldurabiliriz.

Konuşmacı: Önce stratejik plan nasıl oluyor biz nasıl bir şey ortaya koyacağız bunu düşünürsek o yönde örneklerle ilerleyebiliriz. Yine de bu amaçların öncesinde bir kategorilendirme yapabiliriz.

Konuşmacı: Kavrayış mutabakatı sağlanamayan şeyin şu olduğunu düşünüyorum biz burada belediye hizmetleri silsilesi konuşmuyoruz. Kent hakkı kavramını bilmiyoruz sanırım. Kent hakkı adil bir şehir düzeni vaat eden bir teoridir. Bizim burada konuşacaklarımız belediyeciliğin hizmetleri değil. Biz kent hakkını konuşmak üzere geldik diye düşünüyorum.

Konuşmacı: En son konuşulacak şey aslında faaliyetler, amaç ve hedefler buraya daha uygun.

Konuşmacı: Kentte yaşıyor olabiliriz ama kentli olmayabiliriz bunu adil kentle ilgili olduğunu düşünüyorum.

-O zaman öncelikle kent hakkı tartışması yapıp biz nasıl bir kent ve kentsel yaşam istiyoruz bunu cevaplayalım, çünkü çok farklı ölçeklerde çok farklı yerlerden gelmiş kişileriz. Bunu belirleyebiliriz.

Konuşmacı: Eğer kenti tanımıyorsak onun amacını belirleyemeyiz. Önce tanımlamak gerek, ondan sonra önerilerimizi ortaya koyabiliriz. Köyden gelmiş birisi kenti tanımıyor. Ben kentte yaşıyorum diyorum, yaşamıyor.

Konuşmacı: Ben İstanbul'dan biliyorum, bizi kentten atmaya çalışan bir kesim var İstanbul'da, böyle acil bir durum varken kentin ne olduğunu tartışmak bana mantıklı gelmiyor.

Konuşmacı: Biz kentten ne anlıyoruz sorusuna cevap olarak temalar sıralayabiliriz. Kentin bizim için ne sorunları var, biz kentten ne istiyoruz; kadın, çocuk, trafik, su bunun gibi temaları önce bir çıkaralım onun üzerinden yavaş yavaş ilerleyebiliriz. Özellikle sınıf çatışmalarının yaşandığı alanları tespit edip buralara nasıl bir politika belirlemek gerektiğini kararlaştırabiliriz.

Konuşmacı: Kentte sınıf bilinci oluşurken köyde tarım vardır, kentte fabrikada çalışırsınız bir bilinç oluşur. Kent insanı şekillendirir.

Konuşmacı: Biz bunu amaç olarak sınıf farklılıklarını çözmek ve adil bir Şekilde yönetmek Şeklinde yazabiliriz.

Konuşmacı: Tamam kentin tanımını yapalım ama uzun bir tartişma süreci olursa bu sefer farklı dünya görüşleri ortaya çıkacak. Benim önerim kentin tanımı, ihtiyaçlar, problemler, hedefler, amaçlar ve yöntem Őeklinindedir.

Konuşmacı: Bizim kendi istediğimiz kent yaşamı nasıl ve bunu hangi politikalarla sağlayabiliriz? Kadını görmeyen, yaşlıları, çocukları görmeyen sokaklar benim açımdan çok önemli. Mesela Ankara'nın çocuktan arındırılmış bir kent olduğunu düşünüyorum.

Konuşmacı: Bence kentleşmeyi Türkiye gerçeğinden bakarak tartişmamızda yarar var. Sanırım bu Şekilde amacına ulaşır.

Konuşmacı: Bir Şeyi anlamak istiyorum biz burada sosyolojik bir analiz yapmıyoruz. Bizim ana hedefimiz stratejik plan üzerinden gitmek. Biz bunu yapacaksak belediyecilik üzerinden yapmalıyız.

Konuşmacı: Sağlıklı bir kentten başlayıp diğer maddeleri açabiliriz. Nasıl bir sağlıklı kent istiyoruz? Hava kirliliği, dereler, kentin dönüştürülmesi gibi planlar çok önemli. Bu planlar sürekli değiştirildiği için böyle kötü kentlerde yaşıyoruz. Sağlıklı kent planları sürekli değiştiriliyor. Buna uyumlu bir yaşamı anlatmamız gerekli.

NASIL BİR KENT İSTİYORUZ?

- Sağlıklı ve adil (kent planlamasının ve dönüşümünün sağlıklı ve adil olması)
- Bilinçli tüketime öncelik tanıyan
- Dezavantajlı gruplara öncelik veren hizmet dağılımına sahip
- Katılımcı, oğulcu, demokratik
- Sürdürülebilir / kendi kendine yeten / üreten / var olan teknolojiye ayak uydurabilen
- Yerele değer verip yereli kullanan
- İşbirlikçi
- Erişilebilir, ulaşılabilir bir yaşamı sağlayan (şehirdeki ulaşım unsurları dahil olmak üzere bir sorun yaşanması durumunda ilgili kişiye ulaşabilmek)
- Ekolojik, doğaya saygılı ve doğayı koruyan, yapılı evre - doğal evre dengesini koruyan
- Yaya öncelikli ve temiz
- Şeffaf / hesap verilebilir
- Güvenli (terör ve gece güvenli bir Şekilde eve dönebilmek de dahil olmak üzere her türlü güvenlik)
- Eğitimci, bilgi paylaşan, bilgi üreten ve farkındalık yaratan

- Kültürel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde yansıtıldığı, toplumsal değer üreten (dezavantajlı öncelikli üretim)
- Sosyal donatılara sahip (iş dışı zamanlarda çeşitli doğa etkinliklerine ve sosyal etkinliklere ücretsiz olanak yaratan, dış mekanların yeterli olduğu kent)
- Kar amacı gütmeyen ve kamucu hizmetlere sahip
- Birlikte yaşam kültürünü yaratan
- Karbon ayak izi azaltılmış, kişi başına düşen yeşil alanları artmış
- Toplumsal değer üreten

Moderasyon: Amaçlar ve ilkelerden sonra faaliyetler olacak demiştik. En son da stratejik plan için burada konuştuğumuz amaçlar doğrultusunda bu faaliyetlerin ekolojik kriz gündemli politik programatik somut talepleri maddeleyeceğiz.

FAALİYETLER

- Sağlıklı gıdaya erişim
- Sağlıklı ulaşım
- Güvenliği sağlamak (kişisel veriden sokakta yaşamaya kadar güvenlik gerekli),
- Atık yönetimi
- Altyapı

Konuşmacı: Sağlıklı ve güvenli kısımına gıda sağlığını koyabiliriz. Teknoloji güvenliğini de koyabiliriz. Teknolojiyi kullanıyoruz ama güvenli kullanmıyoruz. Teknoloji güvenliği de olmalı.

Konuşmacı: Belediyelerde bilgi güvenliği şudur benim şahsi verilerimi korumak durumundadır. Bununla birlikte kendisi üzerinden yaptığı işlemlerin de güvenliğini sağlamalıdır.

Konuşmacı: Benim kişisel numaramı ticari amaçla vermiş mesela benim aleyhime kullanılıyor bu da yanlış bir şey. Teknoloji güzel ama güvenliği de çok önemli.

Konuşmacı: Anayasada bununla ilgili kanun zaten var.

-Anayasada olsa bile biz bunları burada söylemek zorunda kalıyorsak demek ki eylemde öyle olmuyor. O zaman da biz taleplerimizi eylemselleştirelim şu anda.

Konuşmacı: Ben burada genel olarak bir eksik görüyorum o da kendi istediğimiz mekanların çok rahat yakılıp yok edilmesi. Kent kültürüne ve kent tarihine değer vermeli, Ankara kentinin kültürü yok şu anda örneğin.

Konuşmacı: Üretenden önce sahip çıkan olması gerek.

Konuşmacı: Her kentin özgün durumunu düşünmemiz lazım. Ankara'da yaşıyoruz, idealist bürokratların, teknokratların, öğrencilerin olduğu bir yaşam var, çocuklu insan da görece az olabilir bilemiyorum fakat böyle bir kent için çocuk dostu önerisi nasıl getirilebilir? Acaba kırsal alanlarda çocuk köyleri mi kurulsun? Bu bir öneri olabilir. Çocukları toplayıp köye atmak mı daha

doğru olur yoksa bürokratik teknokratik kültür içerisinde çocuklara nasıl yer açabileceğiz? Burada bir çelişki var mesela.

Konuşmacı: Benim de kafamdaki şeylerden biri oydu, parklar süs ağaçlarıyla değil de çocukların oynayıp çocukluklarını yaşayabileceği meyve ağaçlarıyla donatılsa mesela. Bu somut bir öneri olabilir.

Konuşmacı: Meyve ağaçları tohum üretimi için de yararlı.

Konuşmacı: Ben peyzaj mimarıyım, ekolojik kriz kapsamında karbon ayak izini azaltmış bir kent gerekli. Kişi başına düşen yeşil alan miktarını artırmış, ve iyi planlanmış peyzaj alanları gerekli.

Konuşmacı: Bunu geliştirmek için söyleyecektim, Avrupa standartlarında kişi başına düşen yeşil alan miktarı 40m2 ya, somutlaştırmak için böyle bir şey hedefleyebiliriz.

Konuşmacı: Şu anda benim bildiğim kadarıyla kanunlarda bu miktar Türkiye'de 10 m2, belki iki katına çıkartılabilir, belki AB öncelenecek 40 m2 denebilir. Yalnız burada yeşil alan kavramı çok net değil. Yeşil alan kapsamına yapılaşmanın da olabildiği rekreasyon alanları da giriyor. O yüzden parklar gibi netleştirmek gerekiyor.

-Bunu metrekareye indirgemeksizin nasıl somutlaştırabiliriz?

Konuşmacı: Şöyle bir şey var hepsi betonlaşmadı yani bomboş araziler de var. Mesela Bursa'da nitelikli korunması gereken diye gözüken yere plan değişikliğiyle bir bina yapılmış. Böyle bir alan başka bir amaçla kullanılıyor. O yüzden planlara sadık kalınmalı ya da değişiklik yapılacaksa yeşilli ve tarım arazisini koruyacak biçimde planların yapılması gerekiyor. Kaçak yapılaşma çok büyük bir sorun. Buna bilerek göz yumuluyor. Belediyelerin çevre koruma birimleri görevlerini yapmıyor.

Konuşmacı: Çocuk oyun alanlarındaki peyzaj öğelerinin nitelikli hale getirilmesi çok doğru ama küçük bir detay gibi kalıyor. Bunu genelleştirebiliriz. Peyzaj öğelerinin nitelikli hale getirilmesi bir üst başlık olabilir.

Konuşmacı: Ben de şöyle somutlaştırdım, biyoçeşitliliğin korunması; herkesin nefes alabileceği yeşil alanların kendini döndürebileceği şekilde, oyun alanlarının gözetilerek meyve ağaçlarının korunması.

Konuşmacı: Yeşil alanların korunması, bu alanlar kullanılacaksa da referandum sistemiyle halkın oylarına sunulabilir. Olay yalnızca tarım arazileri değil. İmar planlarının yapılırken yeşil alanların korunması gerekiyor.

Konuşmacı: Her semte ya da her mahallede trafiğe kapalı bir sokak ayırmak meyve ağaçlarıyla donatmak olabilir. Orman yaratalım diyemeyiz mesela Ankara'da, bu şekilde yapılabilir.

Konuşmacı: Burada konuştuğumuz şey yeşil alanların amacına uygun kullanılmadığı ve ölçülmediği. Mesela İstanbul'un Karadeniz'e yakın kısmında yeşil alan var ama Şişli'de nefes alınamıyor bu dağılımın yanlış olduğunu söylemek istiyorum. İlçe-mahalle bazında yeşil alanların ölçülmesi ve belirlenmesi, yasal tedbirlerin alınması gerekiyor.

Konuşmacı: Bu cümlenin yanlış olduğunu düşünüyorum, kentin olduğu yerde tarım olmaz. İstanbul'da Ankara'da Bursa'da yok.

-Çeşitli kentlerde tarım alanları halihazırda var.

Konuşmacı: Belediyelerin sınırları içinde tarım arazileri var dolayısıyla o arazi üzerindeki bir terim bu.

Konuşmacı: Kentte tarım yapılmasının mümkün olmadığını ben iddia ediyorum. Kentlerin genişlemesinin durdurulması gerekiyor.

Konuşmacı: Var olan Şeye yok diyorsunuz neden bunun üzerinden zaman harcıyoruz?

Konuşmacı: 1/100.000lerin değiştirilmesinin gerekli olduğunu, kentlere yeni imar planlarının yapılmaması ve mevcutların yeşil alanların açılması için yeniden kamulaştırılması gerektiğini düşünüyorum.

Konuşmacı: Stratejik plan st ölçeğe öneri veremez st leği detaylandırabilir.

Konuşmacı: Şehrin özünü bozan Şeylerden biri de kapitalizm olduğu için tekele hizmet etmeyen kamusal alanlar ana başlık olabilir alt başlıklar da kültürel tesisler yeşil alanlar olabilir.

Konuşmacı: Ben de yıllardır talep edenlerden biri olarak Şu an da seçilmiş biri olarak Şunu söyleyebilirim stratejik plan olarak bizim beklediğimiz ne? Öncelikle, biz kamu yararını düşünüyoruz ama kamunun tamamı kamu yararını gözetmiyor onları ikna etmemiz gerek. Stratejik plan yoluyla Şunu yapalım belediyeye kımıldayacak yer bırakmadan somut olarak biz Şu ilkelerin Şu Şekilde pratiğe geçmesini istiyoruz diyelim ve ölçülebilir olsun.

-Söylenen Şey çok mühim, seçilmiş kişi alanı genişlediğinde kavramsal olarak konuşmasına karşı sıkıştıracak Şekilde tanımlı ölçülebilir türden bir öneri kıymetli.

Konuşmacı: Ülkemizdeki sorunları ve mimari gelişmeleri biliyoruz. Bu bir kongre olsaydı bütün sorunların hepsini detaylı konuşabilirdik. Sorunları biliyoruz ama ekolojik kriz ve iklim değişikliği meseleleri ülkemizde halen daha bilimsel akademik düzeyde kalan, belediyelerin yapabilecekleri basit adımlarla katkıda bulunabilecekleri, ölçülebilir de olan bir durum aslında. Ben Şöyle diyorum, kentsel peyzajın korunarak geliştirilmesi, fiziki planlarda kamusal alanların karbon ayak izini azaltacak biçimde kurgulanmasını yazabiliriz.

Konuşmacı: Aslında kentte bizi sıkıştıran temel Şey köyden kente güce işgal edilmesi ve kaçak yapılaşmadır. Belediyeler kaçak yapılaşmayla etkin bir mücadele yapmalıdır. Bunun içine sanayi ve konut amaçlı üretim de giriyor. Denetim birimlerinin yapılması gerekiyor.

-Ben belediye başkanına sormak istiyorum bu sizce sıkıştırılabilir bir Şey mi?

Konuşmacı: Halkı da işin içine katarak kaçak yapıyla ilgili bildirimde bulunduğunda "maksimum bir hafta içinde yıkımın gerçekleşmesi" denildiğinde çok somut olur sıkıştırmış olursunuz, öbür türlü kaılacak çok yer oluşuyor.

Konuşmacı: Dediğiniz çok doğru ancak ben de yıkım diye gidildiğinde sadece bir duvarın yıkıldığını gördüm. Söylemek istediğim denetim birimlerinin çalışır olması gerekiyor.

Konuşmacı: Denetim birimleri de o kaçak inşaatı yapanlarla ortak hareket edemiyor dolayısıyla kamunun kendisinin de inisiyatif alması ve bilgi belediyeye ulaştıktan sonra bir hafta içinde gereğinin yapılması gibi bir somutlukla söylersek zebebiliriz.

Konuşmacı: Burada belediyenin Şeffaf olması gerekiyor. Yapılan ihbar ve sonucu yayınlaması lazım ve vatandaşların bunu görmesi lazım. Őikayet eden taraf bunu görebilmeli ve st makamlara bildirip sonucunu takip edebilmelidir.

Konuşmacı: Somut neriler denince hep mekan olarak algılıyoruz ama ben kenti insanlar arası ilişki olarak algılıyorum. İki neri de mekanla ilgili geldi. Örneğin Suriyeli mültecilerle orada

yaşayan yerel halkın bulunduğu bir mekan üretip bunu ölçebiliriz. İnsanları buluşup birbirlerine kültürel bir şeyler öğretebilecekleri bir mekan yaratılabilir.

Konuşmacı: O zaman somut talep olarak halk evlerinin kurularak farklı kesimlerden kişilerin bir araya gelip eğitim alabileceği etkinlikler yapabileceği mekanın kurulması denebilir.

Konuşmacı: Bu konuda Nilüfer Belediyesi mahalle meclisleri kurdu. Bunu belki somutlaştırabiliriz çünkü orada halkın talepleri de var.

Konuşmacı: Biz yerel seçimlerden önce 81 ilde doğa dostu belediye başkanı taahhünamesi imzalattık. Bu taahhüname 12-13 tane kriter vardı. Bu kriterlerin başlıcalarından biri de afet eylem planlarının yapılmasıydı. Acil toplanma alanlarımızı biliyor muyuz, kaç tane? Koskoca Ankara'da 341 tane acil toplanma alanlarımız var. Bu yeterli mi? Nerede olduklarını biliyor muyuz? Şöyle diyebiliriz somutlaştırmak adına, afet eylem planları oluşturulması ve acil toplanma alanlarının artırılıp yerlerinin halkla paylaşılması.

Konuşmacı: Gerçekten afet toplanma alanları afet toplanma alanı değil. Bu alanlar en yakın binadan en az 100 metre ötede olmalı. Parkları afet toplanma alanı yapıyorlar ama 5-10 metre yanında bina var. Bir deprem anında bu alanlara bina yıkılabilir. Kanunların gerektirdiği şekilde planlanması gerekiyor. İnsanlar da bunun farkında değil.

Konuşmacı: Nükleer santral patladığında ne olacak mesela?

Konuşmacı: Paylaşımlarla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Bizim belediye başkanımız her hafta bizzat bir mahalleye gidiyor sorunları dinliyor.

Konuşmacı: Bilgilendirme toplantılarını genelleyip belediyenin yaptığı bütün hizmetlerle ilgili ayrı bir madde olarak yazsak nasıl olur?

Konuşmacı: Ulaşım ile ilgili şunu yazabiliriz yaya odaklı trafik kapsamında şehir meydanlarının genişletilmesi ve şehir merkezlerine ulaşımın toplu taşımayla sağlanması.

Konuşmacı: Somut oluyor fakat bence hala fiziksel plan kapsamındayız.

Konuşmacı: Hayır, yayalaştırma yapıldığı zaman zaten kentsel alanlar yayaların birlikteliğini sağlayacak. Sosyalleşme, bir aradalık artacak.

Konuşmacı: Herkesin yaya yollarına her zaman ulaşması mümkün değil. Belli saatlerde bu alanlar trafiğe kapatılarak her sokakta çocuklara oyun oynama şansının yaratılması gerek.

Konuşmacı: Mevcut toplu taşımaların elektrikli çalışanlarla değiştirilmesini önerebilirim.

Konuşmacı: Toplu taşımada yenilenebilir enerji sistemlerinin devreye sokulması diyebiliriz.

Konuşmacı: Belediye çatılarına güneş enerjisi sistemlerinin kurulmasını ekleyebiliriz.

Konuşmacı: Fakat her yere kurulamaz ona da kısıtlama geldi.

Konuşmacı: Toplu taşımının düşük emisyonlu araçlarla sağlanması diyebiliriz.

Konuşmacı: Bütün belediye binalarının kendi kendine yetebilir hale getirilmesi şeklinde bir öneri getirebilirim.

Konuşmacı: Bir önerim daha var. Belediye başkanının da katılımıyla ayda bir defa kentin en büyük meydanında tüm yurttaşların katılımını sağlayabilecek forumların düzenlenmesi.

Konuşmacı: Bence o kent açısından çok mümkün değil. ankaya Belediyesi'ni düşünürsek 123 tane mahallesi var ve belediye başkanının her hafta bu mahallelere gitmesi mümkün değil.

Konuşmacı: O nedenle kentin en büyük meydanı diyorum.

Konuşmacı: O zaman da güvenlik sıkıntı olabilir.

Konuşmacı: Yağmur sularının değerlendirilmesini yazabiliriz. Su toplama tesisleri yapılabilir, yağmur bahçeleri oluşturabilir, akıllı çatılar sayesinde de yapılabilir.

Konuşmacı: Su hasadı denebilir.

Konuşmacı: Bu şekilde su ticarileşebilir. Bolivya'da ilk uygulandığında bir şirket gidip bütün su şebekesini satın almıştı insanların topladıkları yağmur sularını bile engeller hale gelmişti. O yüzden bu ticarileşmeye bir adım olabilir.

Konuşmacı: Belediyelerin halkı bilgilendirme ekiplerinin kurularak mahallelerde halka belediye faaliyetlerine dair bilgi paylaşımı yapması.

Konuşmacı: Su faturalarına atık yönetimi gibi konularla ilgili bilgiler eklenebilir.

Konuşmacı: Mahalle meclislerinin kurulması ve teşvik edilmesi yazılabilir.

Strateji ve Programlarda Yer Alması Düşüncesiyle Ortaya ıkan Faaliyetler:

- Henüz yapılaşmamış kentsel tarım arazilerinin tarım niteliğini bozmadan üretim tktim kooperatiflerine verilmesi.
- Kentsel/kırsal peyzaj alanlarının (tarım arazisi, meydanlar, parklar, yeşil alanlar, doğal alanlar, su alanları) korunarak geliştirilmesi (hiçbir yeşil alana cami okul vs. yapıp müdahale edilmemeli), bu alanlarda karbon ayak izini azaltacak planların yapılması.
- Kaçak yapılaşmayla etkin mücadele için belediye olanaklarının sonuna kadar kullanılarak izleme/takip mekanizmasının kurulması, sürecin ve sonucun kamuoyuyla paylaşılması (vatandaşın bilgisi dahilinde ve paydaşı olabileceği, takip edilebilir bir sisteme dönüştürülmesi)
- Acil toplanma alanlarının, sığınakların artırılması ve kamuoyuyla çeşitli yollarla paylaşılması, bilgilendirme toplantılarının yapılması.
- Gerektiğinde kamulaştırma yapılarak yaya odaklı yolların artırılması, kavşakların her yöne duraksamaksızın ulaşım sağlayacak hale getirilmesi, toplu taşımının 7/24 olacak şekilde artırılması, bisiklet yollarının geliştirilmesi.
- Atık yönetimi konusunda yatırım yapılarak kamuoyunda farkındalık yaratılması.
- Bütün belediyeye ait binaların kendi kendine yetebilir (enerji, hizmetler, personeller dahil olmak üzere) şekilde düzenlenmesi.
- Dezavantajlı topluluklarla ilgili bilgilendirme çalışmalarının yapılması.
- Yağmur sularının toplanması için kar amacı gtmeyecek şekilde somut çalışmaların yapılması, yağmur sularının toplama tesisleri, yağmur bahçeleri ve akıllı çatılar sayesinde toplanması.

- Su faturalarında kamu yararına bilgi aktarımının yapılması.
- İlgili ölçeklerde düzenli aralıklarla halk toplantılarının yapılması.

2. OTURUM-FORUM

Ekoloji örgütlenmeleri Atölyesi-Kentsel Karar Alma Süreçlerinde Etkili Olma

4 Ağustos 2019/Ankara

Moderasyon: Fevzi Özlüer

Yıldırım Kaya (Doğal Yaşam Derneği): Daha önce benzer bir toplantıda yürütme kurulları oluşturuldu, gönüllü olan katılımcılar yürütmelerde yer aldı, bu kurullar çalışmalarının, tartışmalarının sonuçlarını diğer katılımcılarla paylaştı, yorumlar alındı ve tekrar toplantılar düzenlendi. Burada da böyle bir şey yapabiliriz. Buradan alınacak kararları her kuruluş kendi bünyesinde değerlendirip devreye sokabilir.

Esra Doğan: Alt arama konferansı iyi fikirdi. Bir mail grubu oluşturulabilir. Süre kısıtlıydı, daha uzun paylaşmak istediğimiz şeyleri mail gruplarında yazabiliriz. Bu tartışmaların sonucunda iş bölümü vs. ne olursa ona bağlı bir arama konferansı düzenlenebilir.

Manisa Turgutlu Çevre Platformu: Bu tartışmaları internet ortamında yayınlayacaksınız, bizler bunları belediyelere sunabiliriz. Türkiye'deki tüm belediyelere dilekçeler gönderebiliriz. Önümüzdeki 6 ay içinde izleyelim neler yapıldı, sonra yine böyle bir çalıştay düzenleyip neler yaptık konuşalım ve üçüncü gün belediye başkanlarını davet edip düşüncelerini öğrenebiliriz.

Recai Çakır: Gündemimiz, belediyelerden stratejik plan oluşturma sürecinde neler bekliyoruz? Ben de merkezi hükümet ve yerel yönetimden katılımcılık yönünde teşvik görmediğimiz için bu planların içine dahil olma talebini önemli buluyorum. Bu ülkede termik santrale karşı mücadelede halkla karşı karşıya geldiğimizi biliyoruz. Dolayısıyla halkımızın da kamu yararı adına bilinçlendirilip, onların da rızasını örgütleyerek bu mücadeleye katılmalarını sağlayabiliriz. Yerel yönetimden sadece istemek değil, halkla birlikte katılımı artıracak bir yöntem geliştirebiliriz.

Recep Hisar: Öneriler makul. Burada çıkan şeylerde sadece belediye değil yerel yönetimlere dair bir şeyler söyleyeceğiz. Bunun arkasına çıkan artı ve eksileri yeniden bir toplantıda değerlendirip geleceğin iktidarı olma heveslisi muhalefet ve politika yapımcılarına iletirebiliriz.

Eylem Çelik: Önerim bir yıl sonrası için bir sonuç analizleri toplantısı yapmak. Kim yerelde nasıl hareket etti, nasıl engellerle karşılaştı ve bu engeller karşısında nasıl ilerleyebiliriz yönünde yeniden toplantı düzenlenebilir.

Hakan Karabulut: 6 aylık periyotlarla forumlar ve belediyeler nasıl bir araya gelebilir bunun mekanizması ne olabilir? Bizim derdimiz belediyelerin güvenilir şeffaf olması. 6 ayda bir değil de 3 ayda bir olan toplantıların olmasını nasıl stratejik plana dahil ederiz. Bu çalışmayı yaptık, gönderdik ama bir irtibatımız olması lazım. Yerel belediyelerle teması sürekli kılmak önemli.

Ali Hikmet Çelik: Geçmiş belediyeçilik uygulamalarıyla geleceğe dair yönlendirme açısından bir çalışma öneririm. Belediye meclis üyelerinin ve kararlarının halk tarafından alındığı yerler var. Dersim ve Ovacık belediyesinin uygulamaları gibi. Kadınların ön plana çıktığı belediyeçilik anlayışı, halkın belediyesi gibi. Büyük stadyumlarda ya da halkın toplanabileceği yerlerde halkın kararlarını ortaya çıkaran deneyimler var.

Hakan Özer: Gönüllülük esasıyla planlara bakıp, ön değerlendirme yapabiliriz ve bazı öneriler ön plana çıkarılabilir.

Hakan Karabulut: Politikasını alsın diyorsunuz ama bu vaatlerle zaten belediyeler seçim yapıyor. Zaten belediyeler 6 ayda bir toplantı yapacağız diyorlar. Şimdi biz kayıt altına alıyoruz ve stratejik plana koyuyoruz ama bunun denetiminin de stratejik plana konulması gerektiğini düşünüyorum ben.

Neşe Yüzüak: Şu anda stratejik plan için konuşuyoruz ama sadece sorunların tek muhatabı belediye değil. Tarım müdürlükleriyle de yani görevini yapmayan yerlerle ilgili de kampanyalar yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Mesela zeytin yasasının ciddi bir şekilde karşısında durabilecek bir topluluğu oluşturmamız gerek. Onun için bir toplantı başlatmamız gerekecek. Bu toplantılar onun içinde çok değerli.

Hüseyin Yüce: Büyükşehir ve ilçe belediyelerine yönelik bu bahsettiğimiz konular üzerinden stratejiler belirlemek gerekir çünkü yetki farklılıkları var.

Çoşkun Özbiçak: Toplantılar şöyle yapılmalı, programa alınan/alınmayanların denetlenebilmeleri için eylül ayı gibi toparlamak gerekir maille vs. ne kadarı belediye programına girdi girmedi gibi değerlendirmek için. Yani başarılı ve başarısız olunan yerler hakkında nasıl bir yol izlenmeli.

Ertuğrul Gazi Gönül: Birincisi Eylül'den sonraki ilk ayla başlayıp, her ay örgütler bu planlamaya o belediyenin veya başka kurumların ne kadar dahil olup olmadığına dair ortak bir rapor çıkarılması, ikincisi ise burada yaptığımız işin hukuki bir karşılığı var. Dava açacağız bunun karşılığında bir hukuk komisyonu gibi bir şey kurmamız gerekir. Bunu başararsak daha kolay hızlı şekilde hareket ederiz.

Mustafa Erter: Ben bu çalıştay sonuçlarının burada bulunmayan STK'larla paylaşılması için bir araç düşünülmüştür diye düşünüyorum. Belediyeleri özendirmek için bir ödül mekanizması geliştirilebilir.

Caner Gökbayrak: Buraya gelen her örgüt hazırlık grubu içinde bir dilekçe önermeliyiz belediyelere. Bu konuda hala burada olup da göndermeyen dilekçe göndermek isteyen varsa öncelikle bunun için bir grup oluşturup dilekçenin paylaşılmasında yarar var. Birçok belediyenin stratejik planlama birimi var, birimi olmayanlar da daha kapsayan bir birim alıyor. Bu yüz yüze görüşmenin de ayağını oluşturuyor. Bizim oluşturduğumuz şablona dayalı bir içerik gönderdik. Yüz yüze görüşmeler de yapıldı. O stratejik plana eklenmesini istediğimiz şeyleri belediye içinde ilgili birimleri kapsayan yerlere ayrı ayrı çıkararak belediye birimdeki yetkilerle ayrı ayrı görüşerek dilekçe teslim edilebilir. Dış öneri olarak daha etkili olur.

Onur Küçük: Yüz yüze kurulan ilişki en iyisi. Ben il bazında görüşmelerin sistemli olarak devam etmesini öneriyorum. Bu bir yüz yüze mekanizması oluşturup 6 aylık vs. periyodlarla da hep birlikte görüşme taraftarıyım. Geri dönüşlerden sonra biraz daha sistemli bir yapı haline gelmesini öneriyorum.

Vahap Işıklı: Her ilçe ya da iller üzerine gitmek yerine bölgeler birliği üzerinden gidersek daha yerinde olmaz mı? Örneğin güneydoğu belediyeler birliği üzerinden.

Cengiz Kaygısız: Tunç Soyer ile görüştük, söylediği şu idi, siz halkla birlikte oradaki yerelden hareketle çevre sorunlarıyla ilgili hareketi oluşturun ben desteği vereceğim, dedi. Biz hemen toplantıdan sonra planlarımızı yaptık, nükleer karşıtı platform ile bu konuyu görüştük. Buradaki sonuçların madde madde bir an önce bileşenlere gönderilirse biz de belediyelerle daha iyi çalışırız.

Özlem Gül: Fizibilite hesabı yapmadan yöneticilere gidiyoruz ardından bu öneriler romantik hayal olarak kalıyor. Gerekirse maliyet çalışmaları ile beraber daha planlı gidilirse belediyelere başarılı olunabileceğini düşünüyorum.

Alper Akkuş: Kentsel ölçekte bu toplantının çıktısı olarak, bizi bir araya getirecek yapılanmaya gidersek deneyim paylaşımı gittiğimiz yerlere de devam eder. Yapılacak anket toplantısında da bir sonraki toplantı için nabız yoklanabilir. Kurulacak bir mail grubu üzerinden insanlar biz şuraya başvurduk, şöyle oldu diyeceği net olarak bir paylaşım grubuyla bilgilenmiş oluruz. Bir sonraki çalıştayı önerisi de o grup üzerinden sunulabilir.

Fevzi Özlüer: Kim ne yapmış excel tablosu üzerinden görebileceksiniz.

Fazilet Çulha: Bu stratejik plan hazırlanma sürecinde çok ayakları yere basan bir planımız vardı, daha önceden konuştuğumuz. Haritalama çalışması. Bu konuda deneyimimiz var. Bu konuda katkıda bulunabiliriz. Yüksek maliyetli bir çalışma değil. Özellikle gıda başlığı önerilerinde haritalama çalışmasında katkıda bulunabilirim.

Devran Dağlı: Dersim ve Ovacık Belediyesi olarak desteğe hazırız.

Gökhan Geçkin: Burada bulunan kurumlar son süreçteki doğa katliamlarıyla (Kaz Dağları, Hasankeyf vs.) ilgili bir imza kampanyası hazırlayabilir miyiz? Salona soruyorum.

Ömer Dursun: Sivil toplum örgütlerine haritalandırma veya benzer bir uygulama gerektiği zaman benimle iletişime geçebilirsiniz. Exceliniz varsa bunu vertitabanına dönüştürüp güncellenebilen bir şeye dönüştürebilirim. Bir de belediye denetleme konusu belediyeyi bizim yaptığımız işlere çekmek gibi. Belediyenin yaptığı politikaların denetlemesi ek plan revizyon plan diye sunulan planlar. Bu süreçte de belediyeler kurum görüşleri alır. Bu süreçte de kurumların görüşünün alındığı bir platform oluşturulmalı.

Moderasyonun toplantı sonucuna dair ekleyecekleri: Fevzi Özlüer

